

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΚΓ'.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1960

ΑΡΙΘ. 215

Δ Η Λ Ω Σ Ι Σ

Ἐν ὄψει τῶν πνευματικῶν ἐξελίξεων, αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν κατὰ τὸ ὑπερικοσμητικὸν χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἀκτίνων», τῶν νέων διαμορφώσεων, τὰς ὁποίας λαμβάνει ὁ πολιτισμὸς μας, ἀλλὰ καὶ τῶν νέων προβλημάτων καὶ ἀνησυχιῶν, τὸ περιοδικὸν τοῦτο θεωρεῖ ὑποχρέωσίν του νὰ ἀποσαφηνίσῃ ἄπαξ ἔτι τὴν κατευθυντήριον γραμμὴν πορείας του.

Α'.

Ἐπαναλαμβάνομεν ἐν πρώτοις ὅσα τῷ 1946 ἐξετέθησαν εἰς τὴν «Διακήρυξιν» τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» καὶ ὅσα εἰς τὴν παραρτηματικὴν «Δήλωσιν» διευκρινήθησαν. Συγκεκριμένως ἐπαναλαμβάνομεν:

1. -Τὸ μέλλον καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας μας εἰδικώτερον ἐξαρτᾶται κατὰ πρώτον λόγον ἀπὸ τὴν ὁρθὴν καὶ ἀκλόνητον πνευματικὴν θεμελίωσιν τῆς ζωῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, μὲ τὴν ὁποῖαν καὶ μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀληθινὸς πολιτισμὸς.

2. -Τοιαύτη θεμελίωσις δὲν εἶναι δυνατή, ἂν ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος δὲν χρησιμοποιοῦσιν τὸν θησαυρὸν τῶν ἀξιών τὰς ὁποίας τοῦ προσφέρει ὁ Χριστιανισμὸς, ἡ χριστιανικὴ Πίστις, ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ. Ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὰς ἀξίας αὐτὰς εἶναι ἀπομάκρυνσις ἀπὸ κάθε βάσιμον ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης θὰ δυννηθῇ νὰ οἰκοδομήσῃ μέλλον καλύτερον ἀπὸ τὸ παρὸν.

3. -Ἐπὶ πλέον ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτὴ ἀντιτίθεται πρὸς τὸ συμπεράσματα τῆς προ-

γματι ἀπροκατάληπτου κριτικῆς ἐρεῦνης ἐπὶ τῶν μεγάλων βασικῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον προβλημάτων, καὶ εἰδικώτερον πρὸς τὰ συμπεράσματα εἰς τὰ ὁποῖα καταλήγει ἡ σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ἡ ὁποία διεξάγεται ἐντὸς τοῦ ὄντως ἐπιστημονικοῦ πεδίου, μὲ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν μέθοδον καὶ μὲ πνεῦμα γνησίως ἐπιστημονικόν. Κανεῖς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀναμειγνύῃ τὴν ἐπιστήμην εἰς τὸ πεδίον ὅπου εὐρίσκονται τὰ μεγάλα μεταφυσικὰ ζητήματα καὶ νὰ χρησιμοποιῇ τὸ ὄνομα καὶ τὸ κῦρος τῆς ἐπιστήμης διὰ νὰ στηρίξῃ πολεμικὴν ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς Πίστεως. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐν ὀνόματι δῆθεν τῆς Τέχνης, τῆς καλλιτεχνικῆς ἐν γένει δημιουργίας, ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸν χριστιανικὸν ὑπογραμμὸν, ὅχι μόνον δὲν ὑπαγορεύεται ἀπὸ οἰανδήποτε ἀνάγκην ἢ σκοπιμότητα γνησίως καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ἀλλὰ, τούναντι, ἀποτελεῖ πλῆγμα βαρὺ διὰ τὴν Τέχνην καὶ τὴν ἐκτοπίζει ἀπὸ τὴν ἡγετικὴν θέσιν, ἡ ὁποία τῆς ἀρμόζει μέσα εἰς ἓνα γνήσιον πολιτισμόν...

5. -Τέλος, ἡ ἀγωγή τοῦ ἀτόμου, ἰδίως δὲ ἡ ἀνατροπὴ καὶ μόρφωσις τῆς νεότητος, ἐφ' ὅσον δὲν στηρίζεται εἰς τὸν πλήρη σεβασμὸν τῶν χριστιανικῶν ἀξιών, ὁδηγεῖ κατ' ἀνάγκην εἰς ἀποτυχίαν, εἰς πνευματικὸν ὑποσιτισμὸν τῆς νέας γενεᾶς καὶ εἰς ἠθικὴν ἀναπηρίαν. Ἀντιθέτως, τὸ χριστιανικὸν μορφωτικὸν ἰδεῶδες θὰ δώσῃ βάσιν καὶ ἐλπίδα ἐπιτυχίας εἰς κάθε ἀληθῶς προοδευτικὴν προσπάθειαν, διὰ νὰ εὕρῃ ἐπιτυχὴ λύσιν τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Τὰ συμπεράσματά μας αὐτὰ συμπίπτουν πρὸς τὴν στροφὴν ἡ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην καὶ καθ' ὅλον διανοήσιν καὶ συνεχῶς ἐκδηλοῦται κατὰ τὸν πανηγυρικώτατον τρόπον, διὰ στόματος κορυφαίων συγχρόνων ἐπιστημόνων καὶ πνευματικῶν ἐν γένει ἐργατῶν ὅλου τοῦ κόσμου. Ἀνεξαρτήτως πρὸς τὸ τί ἐγίνετο ἄλλοτε, σήμερον ἡ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωντανὴ νεω-

τέρα Τέχνη, γνωρίζει νὰ σέβεται τὴν χριστιανικὴν Πίστιν καὶ τὴν ἀνυπέβλητον δημιουργικὴν ἀξίαν τῆς. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τοὺς τοιαύτους ἐξέλιξι, νὰ μὴ βασίζεται πλέον εἰς ἀπερχομένης ἀντιλήψεις περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὴν χριστιανικὴν Πίστιν καὶ τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν, καὶ νὰ γνωρίζῃ, ὅτι ἡ ἐπιστροφή πρὸς τὴν χριστιανικὴν Πίστιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔχει συνυφανθῆ τοῦ Ἔθνους μας ἡ ὑπόστασις καὶ εἰκοσιν αἰῶνων ἱστορία, ὅχι μόνον ἐναρμονίζεται πλήρως πρὸς τὰ συμπεράσματα τῆς προόδου τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν τεραστίων προβλημάτων τὰ ὁποῖα θέτουν ἐνώπιόν μας οἱ σημερινοὶ καιροί, τὴν ἐπιτακτικωτέραν προσαγὴν διὰ τὴν ζωὴν μας καὶ διὰ τὸ μέλλον μας».

(«Ἀκτίνες», Νοέμβριος 1946).

Β'.

1. Μεθ' ἱκανοποιήσεως διαπιστοῦμεν τὸ γεγονός τῆς ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τόπον μας σημειωθείσης κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πνευματικῆς πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀξίας στροφῆς, ἧς ἔνεκα τὸ περιεχόμενον τῆς «Δηλώσεως» ἐκείνης, ἐνῶ τὸ 1946 ἐξένισσε καὶ προεκάλεσε δριμυτάτας ἐκδηλώσεις ἀντιθέσεως, σήμερον κατήντησε νὰ ἀποτελῇ κοινὸν τόπον καὶ νὰ εἶναι γενικῶς ἀποδεδεγμένον.

2. Ἐξ ἄλλου ὅμως μετὰ λύπης διαπιστοῦμεν, ὅτι ἡ τοιαύτη πνευματικὴ στροφή δὲν ἔτυχε τῆς ἀξιοποιήσεως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος θὰ ἐδικαιοῦτο, εἰς τὸσον κρισίμους καιροὺς μάλιστα, νὰ προσδοκᾷ. Συγκεκριμένως ἡ ἀνὰ τὸν κόσμον χριστιανικὴ ἡγεσία δὲν ἀπέδειξε ὅτι εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ κατανοήσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς στροφῆς καὶ τῆς δι' αὐτῆς παρεχομένης μοναδικῆς ὄντως εὐκαιρίας ἀλλὰ καὶ τὰς ἐξόχους ἀξιώσεις καὶ τὰς φοβερὰς εὐθύναι, αἱ ὁποῖαι ἐντεῦθεν ἀπορρέουν. Ὄντως, ἀφ' ἧς ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἐστράφη καὶ πάλιν πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, ὑπεύθυνος διὰ τὴν πορείαν του εἶναι ἡ χριστιανικὴ ἡγεσία, καὶ αὐτὴ καὶ ὄχι πλέον ἡ ἄρνησις, ὀφείλει νὰ

λογοδοτήσῃ, πῶς καθωδήγησε τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πορείαν του καὶ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων του, καὶ πῶς τὸν ἐβοήθησεν, ὥστε νὰ διαμορφωθῇ, ὅχι καθ' ὑπόθεσιν μόνον, ἀλλ' ἔργω καὶ ἀληθείᾳ, εἰς ἄρτιον ὄντως ἄνθρωπον. Καὶ ὁ μὴ, ἐνώπιον τοιαύτης εὐκαιρίας ἀλλὰ καὶ τοιοῦτων εὐθυνῶν, ἡ χριστιανικὴ ἡγεσία, ἀντὶ νὰ συγκλονισθῇ ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ νὰ ἐπιστρατεύσῃ πάσας τὰς δυνάμεις τῆς διὰ νὰ διεξαγάγῃ τὸν ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον τοιαύτη στροφή τὴν ἐκάλει, ἐφυσῆσε μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι ὁ κίνδυνος παρῆλθεν, ἤρχισε καὶ πάλιν κατατριβομένη εἰς τὰ μικρὰ ἱκανοποιουμένη ἀπὸ ἐκδηλώσεις ἀπλῶς κατὰ συνθήκην, ὡς εἰν ἡ εὐκαιρία τὴν ὁποίαν παρείχεν ἡ πρὸς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν στροφή πρόκειται νὰ διαρκέσῃ ἐπ' ἄπειρον καὶ ἂν ἀκόμη ἡ χριστιανικὴ ἡγεσία ἀδρανῆ ἢ καί, δι' ἀσυνεποῦς ἐμφανίσεως, κρημνίσῃ.

3. Ἡ ἐκ μέρους τῆς χριστιανικῆς ἡγεσίας ἀπώλεια τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς εἶναι φαινόμενον βαρύνον ὅλην τὴν χριστιανωσύνην ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου, μὲ συνεπείας ἀνυπολογίστως ἐπικινδύνους διὰ τὸν ὅλον πολιτισμὸν μας. Δὲν δυνάμεθα δὲ δυστυχῶς νὰ διαβεβαιώσωμεν, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν εἰς τὸ φαινόμενον αὐτό. Τοῦναντίον τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν κλίμα καὶ ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ ἀπὸ τὰς ὀλεθρίας συνεπειῶν, τὰς ὁποίας δυνατὸν νὰ ἔχη τοῦτο διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Ἔθνους μας.

Γ'.

Ἐν ὄψει τούτων πάντων τὸ προέχον εἶναι ὄχι πλέον, ὅπως κατὰ τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἀκτίνων», νὰ πολεμηθῇ ἡ ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης ἄρνησις, ἐκτάδην πλέον κειμένη, ἀλλὰ νὰ ἀποδείξῃ ἐμπράκτως εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον ἡ χριστιανικὴ ἡγεσία τῆς γενεᾶς

μας, ὅτι εἶναι ἱκανὴ νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ ποδηγητήσῃ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν τεραστίων καὶ ἐν πολλοῖς πρωτοφανῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια τοῦ προβάλλουν οἱ καιροὶ μας.

1. -Εἰς τὴν στροφὴν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας ἢ χριστιανικὴ ἠγεσία πρέπει νὰ ἀπαντήσῃ ὄχι ἐφησυχάζουσα ἐν αὐταρεσκείᾳ καὶ ἐπάρσει, ἀλλ' ἀπαγγέλλουσα δι' ἑαυτὴν τὸν πεντηκοστὸν ψαλμόν, τῆς μετανοίας, ἀσκοῦσα ἀμείλικτον, εἰλικρινῆ, παμμερῆ, ἐκ βαθέων προερχομένην αὐτοκριτικὴν. Ἐξ ἄλλου καὶ γενικώτερον ὡς πρὸς τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα καὶ τὴν ἐλαττωματικότητά περὶ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐμφάνισιν τοῦ πιστοῦ, τὸ περιοδικὸν τοῦτο ὑπενθυμίζει τὰ ἄρθρα «Κατηγορῶ τοὺς χριστιανούς», τὰ ὅποια ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» τ. 1946, σ. 66 ἐπ., 1947, σ. 241.

2. -Πᾶς ὅστις αἰσθάνεται ἐαυτὸν κεκλημένον νὰ προβάλλῃ τὸ χριστιανικὸν μήνυμα εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον ἔχει ὑποχρέωσιν ἱερὰν νὰ καταρτισθῇ διὰ συντόνου μελέτης, εἰς τὰ θέματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν καθοδηγητικὴν, ὑγιῶς προοδευτικὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὰ διάφορα προβλήματα τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ὁ σημερινὸς Ὁρθόδοξος Ἕλλην πρέπει νὰ μάθῃ ὄχι μόνον τὸ περιεχόμενον ἀλλὰ καὶ—διὰ τῆς ζωντανῆς ἐμπράκτου ἐμφανίσεως—τὴν δὲ ν α μ ι ν τοῦ εὐαγγελικοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον μηνύματος καὶ νὰ αἰσθανθῇ τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ ὡς πηγὴν δυνάμεως, προόδου ὑγιоῦς, κοινωνικῆς συγκροτήσεως καὶ ἀγωνιστικῆς ἰσχύος διὰ τὰς ἡμέρας μας. Ὡς πρὸς τοῦτο ὑπενθυμίζομεν τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο ὑπὸ τοὺς τίτλους «Συγχρονισμένος Χριστιανισμὸς» («Ἀκτῖνες», τ. 1947,

σ. 145 ἐπ.), «Καθοδηγητικὸς Χριστιανισμὸς» («Ἀκτῖνες», τ. 1948, σελ. 401 καὶ 449), «Χριστιανισμὸς καὶ πρόοδος» («Ἀκτῖνες», τ. 1948, σ. 305 καὶ 353) κλπ.

Ἐξ ἄλλου, πρέπει ἡ Ὁρθοδοξία νὰ ἐμφανίσῃ εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον ἐνεργὸν καὶ εὐεργετικὴν τὴν εἰς αὐτὴν παραδεδομένην δύναμιν τῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωποῦ κατανοήσεως τῶν ἀναγκῶν, τῶν δυσχερειῶν, τῶν προβλημάτων τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ νὰ ἐμφανίσῃ ἐφαρμοζομένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὴν θεῖαν διακλήρυσιν «οὐ γὰρ ἔχομεν Ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπληθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν».

Γενικώτερον δ' εἰπεῖν, ἡ προσπάθεια ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων πρέπει πλεον νὰ στραφῇ πρὸς τὴν ἐμπράκτον ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ ἐφαρμογὴν τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, τῆς ὁποίας «μείζων οὐκ ἔστι». Συστηματικῆ, διὰ συντόνου μελέτης παρεσκευασμένη καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας διεξαγομένη προσπάθεια πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν πρέπει νὰ λάβῃ τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν ἐντασιν ἀληθοῦς σταυροφορίας, ἀγῶνος ἱεροῦ ὁ ὁποῖος πρέπει, ἐπὶ τέλους, νὰ λάβῃ τὴν πρωτεύουσαν θέσιν καὶ εἰς τὰς σκέψεις μας καὶ εἰς τὰς ἐνεργείας μας καὶ νὰ ἀπορροφήσῃ καὶ τὴν προσοχὴν μας καὶ τὰς δυνάμεις μας. Πρὸ πάντων δ' ἐπιβάλλεται νὰ προβάλλῃ εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐμπράκτως ἡ δύναμις τῆς Ὁρθοδόξου χριστιανικῆς Πίστεως, προκειμένου νὰ γίνῃ πραγματικότης ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη, ἣτις δὲν ἀποτελεῖ μόνον αἶτημα τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ πρόσταγμα τοῦ οὐρανοῦ.

3. -Τὸ περιοδικὸν τοῦτο κατὰ τὰ 23 ἔτη τῆς ἐκδόσεώς του δὲν ἀνεμίχθη εἰς τὰ ἐν τῇ στενῇ ἐννοίᾳ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Οὔτε καὶ τὴν ἄρᾳ ἔχει πρόθεσιν νὰ ἀναμιχθῇ. Θεωρεῖ ὅμως ὑποχρεωσίν του νὰ διαδηλώσῃ τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας μας ὀφείλει

νά ἀποδείξῃ ἔμπράκτως εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὅτι συναισθάνεται τὴν τρομερὰν καθυστέρησιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα ἀπὸ ἀπόψεως ἀναποκρίσεως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν καιρῶν. Ἐξ ἄλλου, ἀνεξαρτήτως τῆς ἀληθείας ἢ μὴ πολλῶν συγκεκριμένων καταγγελιῶν, ἐπέστη ἡ στιγμή νά ἱκανοποιηθῇ τὸ εἰς τὴν συνειδήσιν παντὸς Ὁρθοδόξου ὑπάρχον αἷτημα τοῦ καθαροῦ εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου μας. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη εἶναι νά ὀργανωθῇ ἡ ἀπονομὴ ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης, ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγυήσεων ἀναλόγων πρὸς ἐκείνας τὰς ὁποίας παρέχει ἡ κατὰ τὸ Σύνταγμα τεταγμένη δικαστικὴ ἐξουσία. Τότε μόνον ὅλη ἡ πολιτεία τοῦ κλήρου μας, ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ κατωτάτου, θά εἶναι ὄντως σύμφωνος πρὸς τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὰς ἰερὰς Παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅταν ἡ πολιτεία αὐτὴ θά ἀντέξῃ εἰς ἔμφανῆ καὶ ἐν πλήρει φωτὶ τῆς ἡμέρας διεξαγόμενον ἔλεγχον, ὡς ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἀσκεῖ ἡ κατὰ τὸ δημοκρατικὸν ἡμῶν Πολίτευμα συντεταγμένη δικαστικὴ ἐξουσία. Χωρὶς δὲ νά εἰσέλθωμεν εἰς τὸ θέμα τοῦ τρόπου ἐκλογῆς ἐπισκόπων καὶ τῆς εἰς αὐτὴν συμμετοχῆς ἢ μὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου, ὀφείλομεν νά τονίσωμεν, ὅτι διὰ νά ὑπάρχῃ εἰς τὸν ἀνώτατον κλῆρον μας ἀληθὲς καὶ ἐπὶ ἐπιγνώσεως ἐδραιούμενον κῦρος, πρέπει ἡ ἐκλογή τῶν ἐπισκόπων μας νά γίνεται μὲ ἐγγυήσεις μεζιζονας πάντως τῶν σημερινῶν. Ἰδίᾳ δὲ ἡ διδομένη ψήφος πρέπει νά εἶναι φανερά, ἠτιολογημένη καὶ παρέχουσα τὴν δυνατότητα κάποιου τέλους πάντων ἐλέγχου.

4. Ἄλλ' ἔτι πλέον, ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη πνευματικῆς ἀνακαινίσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς, ἂν δὲν θέλωμεν νά χαθῇ καὶ πάλιν, καὶ ἴσως ἐξ ὀλοκλήρου αὐτὴν τὴν φορὰν, ἡ εὐκαιρία ἐπαφῆς μὲ τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Τὸ θέμα εἶναι πάμ-

μεγα καὶ δὲν δύναται βεβαίως νά ἀναπτυχθῇ ἐνταῦθα. Ἐπρεπεν ὅμως νά ἐκδηλώσωμεν τὴν πεποιθήσιν μας, ὅτι ἐὰν ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀποδῇ εἰς ἀληθῆ ἀγῶνα διὰ τὴν ταύτην πνευματικὴν ἀνακαινίσειν, θά ἔχωμεν ἐκδηλώσεις ἀπογοητεύσεως ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς καιροὺς ἐξόχως κρίσιμους. Αὐτὴ ἡ ἀπογοήτευσίς θά ἀποτελῇ τὸ καιρὸν πλήγμα. Τὸν κίνδυνον λοιπὸν διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν ἀποτελοῦμεν ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι!

Δ'.

Ἐν ὄψει τούτων πάντων αἱ «Ἀκτίνες» θεωροῦν ὑποχρέωσιν των νά δηλώσουν, ὅτι μὲ οἶον ζῆλον εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκτυπούσαν τὴν ἀντιχριστιανικὴν ἀρνησιν, μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον εἶναι τώρα ὑποχρεωμένοι νά τονίσουν τὴν ἀνάγκην νά πολεμηθῇ ἡ ἐντὸς τῶν χριστιανικῶν κόλπων ἀδιαφορία καὶ ἀνικανότης ἀξιοποιήσεως τῆς εὐκαιρίας, τὴν ὁποίαν δίδει ἡ ἥττα τῆς ἀρνήσεως. Μὲ σταθερὰν πίστιν καὶ ἀπαρέγκλιτον, εἰλικρινῆ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐμμονὴν εἰς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα καὶ τὰς Παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοῦ Γένους μας, πρέπει νά φροντίσωμεν ὅλοι νά φανῶμεν ἀντάξιοι τῶν περιστάσεων, νά τιμῆσωμεν τὴν Ὁρθόδοξον ὑπογραφήν εἰς τὰς ὑποσχέσεις πρὸς τὸν σύγχρονον Ἕλληνα καὶ νά παράσχωμεν εἰς αὐτόν, ὄχι μόνον καθ' ὑπόθεσιν καὶ διὰ μεγάλων μόνον λόγων, ἀλλὰ διὰ ζωῆς συνεποῦς καὶ καθοδηγήσεως πεφωτισμένης, τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος χριστιανικὴ γραμμὴ, τὴν ὁποίαν παρέδωσαν ἀπὸ αἰῶνων οἱ πατέρες του, ἀποτελεῖ καὶ σήμερον διὰ τὸν σύγχρονον Ἕλληνα τὴν μόνην λύσιν διὰ τὴν νικηφόρον ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐμφανίζει ἡ σήμερον καὶ τοῦ ἐπιφυλάσσει ἡ αὔριον.

ΑΙ «ΑΚΤΙΝΕΣ»

Η ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ

Αἱ διάφοροι ἐπιστῆμαι δὲν διαχωρίζονται ἀλλήλων στερεῶς, οὔτε τυγχάνουν ἀπόλυτα πλαισιωμένα ἐντὸς τῶν καθωρισμένων θρίων τῶν εἰς ἀπεριόριστον δικαιοδοσίαν θεμάτων εἰς τὰ ὁποῖα ἐγκύπτουν, καθότι αἱ ἐπιστῆμαι εἰς πολλὰ σημεῖα ἐφάπτονται ἀλλήλων, παρουσιάζουσαι κοινούς τομεῖς ζωτικῶν θεμάτων.

Οἱ ὡς ἄνω τομεῖς ἀποτελοῦσι τὰ σημεῖα συνδέσεως τῶν κρίκων τῆς ἀλύσεως τῆς παγκοσμίου σοφίας, ἥτις ἀναγγέλλει τὴν πανσοφίαν τοῦ Δημιουργοῦ.

Ἡ Ἱατρικὴ δὲν ἀποκλείει ποσῶς, τοῦναντίον ἐπιβάλλει τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν Μεταφυσικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους. Εἰς κάθε ἀνατομικὴν διάπλασιν, εἰς κάθε φυσιολογικὴν λειτουργίαν τοῦ ζωικοῦ ἢ φυτικοῦ βασιλείου, ἀναβλύζει ἡ Θεία Πρόνοια. Αἱ ζωτικαὶ ἐκδηλώσεις ἀποτελοῦν τὸ ἀπαύγασμα τοῦ Θείου. Ἀλλὰ μήπως καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς ἀστρονομίας ἀναδίφησιν τῶν κοσμογραφικῶν κανόνων τοῦ σύμπαντος δὲν ἤρχοῦν πανηγυρικὰ αἱ μελωδίαί τῆς Γραφῆς: «δόξαν Θεοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα»;

Εἰς τὰ σημεῖα ἐπαφῆς τῶν ἐπιστημῶν δὲν παρατηρεῖται, ὡς θὰ ἐνομιζέτο, συνταυτισμὸς τῶν ἀτόψεων, τοῦναντίον χαρακτηριστικὰ τυγχάνουν αἱ τῶν ἐπιστημῶν τοῦ αὐτοῦ ἔτι κλάδου ἀντεγκλήσεις. Πλεῖστα ὅσα θέματα ριζικῶν διαφωνιῶν ἀναφέρονται εἰς ἐνδιαφέροντα ζητήματα, ὡς ἡ αὐτοκτονία, ἡ στειρώσις τῶν ἀνιάτων, αἱ διὰ νόμου θανατώσεις, ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀνθρώπων ὡς πειραματοζώων, ἡ εὐθανασία κ. ἄ. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ εἰς τοιαύτας ἀντεγκλήσεις συμμετοχὴ καὶ ἐκπροσώπων τῆς Θρησκείας, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω εἰς τὸ πραγματευόμενον θέμα τῆς εὐθανασίας, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξετάσωμεν ἀπὸ ἀτόψεως ἀνθρωπιστικῆς, θεολογικῆς, ἐπιστημονικῆς, ἠθικῆς, λογικῆς καὶ νομικῆς.

Ἡ ἔννοια τῆς εὐθανασίας. Ἡ εὐθανασία εἶναι ἡ δι' ἀνωδύνων ἐπιστημονικῶν μέσων θανάτωσις τῶν πασχόντων ἐξ ἀκρωτηριασμῶν, ἀνιάτων ἀλλ' ὀδυνηρῶν νόσων, παραλυσίων, καρκίνου, τῶν λόγῳ δλιγοφρενεῖας, γενετησίων ἀνωμαλιῶν, μαλακύνσεως, καὶ ἐνίων ἀνιάτων μολύνσεων, ἀποβλήτων τῆς κοινωνίας. Ἡ εὐθανασία ἀπαλλάσσει τὸν ἐν ὀδύνῃ μελλοθάνατον ἀπὸ τὴν δυσθανασίαν, ἐξασφαλίζουσα ἐν ταυτῷ γλυκύν, ἀμέριμον, ἡσυχον θάνατον.

Ἡ τοιαύτη μετάστασις εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς ἐξασφαλίζεται λίαν εὐχερῶς ὑπὸ τῶν λειτουργῶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Μία ἐνδοφλέβιος ἔνεσις ἀέρος, ἡ μεγάλῃς δόσεως μορφίνης εἴτε ἡ παροχὴ τοξικῶν, χλωροφορμίου, ναρκωτικῶν, δύνανται νὰ ἐπιφέρουν τάχιον τὸ μοιραῖον τέλος διὰ τὸ ὁποῖον αὐτὸς οὗτος ὁ πάσχων ἐκλιπαρεῖ.

Ἡ εὐθανασία διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Κατὰ τοὺς ἐπικοὺς χρόνους, ὡς ἀναφέρουν τὰ διδακτικῶν καὶ ἠθικῶν χαρακτῆρος ἔργα τοῦ Ἡσιόδου, οἱ τότε κάτοικοι τοῦ γηραίου μας πλανήτου ἦσαν ἀνοικτίρμονες οὐ μόνον ἀπέναντι τῶν πασχόντων ἐκ τοιούτων νοσημάτων ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τῶν γερόντων γονέων των. Αἱ ἐκτελέσεις τῶν ὡς ἄνω ἀνισχύρων δὲν ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν οἴκτου ἢ συμπόνιας πρὸς τὸν πάσχοντα ἄνθρωπον, ἀλλ' ἦσαν ὁ τραγικὸς ἐπίλογος τῆς σκληρᾶς ζωῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας τῆς τότε ἀνθρωπότητος. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρω τὴν τύχην τῶν γερόντων τῆς Κέας. Διαφορετικὴ ὡσαύτως τυγχάνει ἡ περιπτώσις τῶν ριπτομένων εἰς τὰς φάραγγας τοῦ Ταυγέτου ἀσθενικῶν βρεφῶν, ἥτις ἐγένετο ἀποκλειστικῶς διὰ λόγους εὐγονισμοῦ τῆς φυλῆς τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἡ διὰ τοὺς πάσχοντας στοργὴ ἦτο ἀνεπτυγμένη εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους (βου-
4ου αἰῶν. π.Χ.) ὡς καταφαίνεται ἀπὸ τὰ

ἀσκληπιεία τῆς Ἐπιδαύρου, τῆς Ἐφέσου, τῆς Περγάμου καὶ ἄλλων κοιτίδων ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Ἡ ἀρχὴ τοῦ μεγάλου διδασκάλου Ἰπποκράτους (460-375 π. Χ.). «ιατρός ἐσθλὸς ἰσόθεος φῶς» καταδεικνύει τὴν πρὸς τοὺς πάσχοντας σημασίαν τοῦ τότε ἰατρικοῦ κόσμου.

Ἡ ἐπισφράγις τοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἀπαιτουμένου σεβασμοῦ ἐπετελέσθη διὰ τῆς θεμελιώσεως ὑπὸ τοῦ Θεανθρώπου τῆς νέας θρησκείας, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνος ὁ Θεὸς δικαιῶται νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν προηγουμένως ἐχώρισε.

Ἀλλὰ οὔτε ἡ ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκεία οὔτε καὶ αἱ διάφοροι κατὰ καιροῦς νομοθεσίαι προέβλεψαν εἰς τοὺς κώδικάς των ρήτραν τινὰ περὶ εὐθανασίας.

Κατὰ πρῶτον οἱ ἀνθρωπισταί, ἰδίως οἱ ἀνθρωπισταὶ τοῦ ἰατρικοῦ κόσμου, διὰ τῶν καθιερωθέντων δογμάτων καὶ ἀρχῶν των συνηγόρησαν ὑπὲρ μιᾶς τοιαύτης κινήσεως, πλὴν ὅμως αἱ προτάσεις των κατεδικάσθησαν διαρρηθῆναι ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων τῆς θρησκείας ὡς καὶ τῶν λειτουργῶν τῆς θέμιδος.

Τοιοιτοτρόπως διὰ μέσου τῶν αἰῶνων διεδραματιζόντο τὰ σπαραξικάρδια δράματα τῶν ἐν ἀπογνώσει ἀσθενῶν καὶ αὐτῶν τῶν οἰκείων, οἵτινες αἰμῶσσουν ὁμοίως ψυχικῶς. Ἐνώπιον πλείστων ὄσων περιστατικῶν αὐτοχείρων ἀπελπίδων ἀσθενῶν καὶ πλουσίου ἀμητοῦ φόνων γονέων, ἢ συζύγων ἢ τέκνων ἢ προβεβηκότων οἱ ἐκ τοῦ σύνεγγυς μάρτυρες τοιούτων δραμάτων ἐκπρόσωποι τοῦ ἰατρικοῦ κόσμου ἀνέλαβον τὴν πρωτοβουλίαν κατ' ἀρχὰς δι' αὐθαιρέτων ἐπεμβάσεων καὶ κατὰ δευτέρον λόγον διὰ διεξαγωγῆς ἀγῶνων πρὸς τὴν διὰ νόμον καθιέρωσιν τῆς εὐθανασίας.

Ἄγγλος ἰατρός ἀχθεὶς ἐνώπιον κακουροδικείου, κατὰ τὴν ἀπολογία του ἐβροντοφώνησε: «μὴ δυνάμενος νὰ βλέπω τὴν ὀδύνην καὶ τὸν ἀβάστακτον σπαραγμὸν τοῦ καρκινωπαθοῦς ἀφῆρσα διὰ ἔντυκτικὸν τὴν ζωὴν τοῦ πάσχοντος. Δύνασθε νὰ με καταδικάσετε, παρ' ὅλα αὐτὰ ἐγὼ ἔχω ἤσυχον τὴν συνείδησιν!» Ἡ συνείδησις, ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις, τὸ ἰατρικὸν καθῆκον τῆς ἀνακουφίσεως, ἴσως ὀρισμένη με-

ρὶς ἠθικολόγων ἐπέβαλλον μίαν τοιαύτην ἀνθρωποκτονίαν, ἀλλ' ὁ ἀλτρονίστης ἰατρός ὑπέστη τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένας κυρώσεις, καθότι τὸ ἠθικὸν τοῦτο ἔγκλημα (ὡς μοι ἐπιτραπῆ ἢ ἔκφρασις) δὲν ἦτο κατωχρωμένον ὑπὸ σχετικῆς ἐπιβαλλομένης νομοθεσίας.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ἐσημειώθησαν ὡσαύτως τοιοῦτοι ἠθικοὶ ἰατρικοὶ φόνοι λόγῳ τῶν ὁποίων βουλευταὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ραῖχστάγκ ὑπέβαλον σχετικὸν περὶ εὐθανασίας νομοσχέδιον κατὰ τὸ 1913 πλὴν ὅμως κατόπιν μακρῶν συζητήσεων ἡ ψηφοφορία ἀνεβλήθη. Ἡ ἔκρυθμος τότε διεθνὴς κατάστασις καὶ ὁ ἐπελθὼν α' παγκόσμιος πόλεμος, ἐματαιώσαν τὰς περαιτέρω συζητήσεις διὰ τὰ ἐξετασθῆ εἰς τὰς ἑλληνικὰς καλῆνδας.

Εἰς τὴν Γαλλίαν τοιαῦται ὑπὸ ἰατρῶν καὶ οἰκείων ἐκτελέσεις ἀνιάτων, ἠθωώθησαν ἀποφάσει τῶν ἐνόρκων καὶ συνέδρων τῶν κακουροδικείων ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἤχθησαν οἱ κατηγορούμενοι.

Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς πολλοὶ ἰατροὶ ἐφαρμοσάντες τὴν εὐθανασίαν ἠθωώθησαν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀλίγοι οἱ καταδικασθέντες.

Ὅπως βλέπομεν, αἱ τοιαῦται αὐθαίρετοι ἐπεμβάσεις κατεδικάσθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νομικῶς, ἐνῶ αἱ ὀλίγαι περιπτώσεις ἀθωώσεων ἐγένοντο κατὰ κρίσιν καὶ συνείδησιν τῶν δικαστῶν καὶ ἐνόρκων καθότι τὸσον ἡ θρησκεία ὄσον καὶ ὁ νόμος κατηγορηματικώτατα ἐθεώρει αὐτοὺς ἀνθρωποκτόνους καὶ δι' ἐκ προμελέτης. Ἄλλως τε αὐτὸ τὸ σημεῖον ἐτονίσθη ἰδιαιτέρως εἰς τὴν δικογραφίαν ὡς καὶ τὴν ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν διὰ τὸν ἀθωωθέντα ἐν Νέα Ὑόρκῃ ἰατρὸν Sander, ὅπως ἐξ ἄλλου κατηγορηματικῆ τυγχάνει ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι τῶν αὐτοχείρων, ἀδιάφορον ἐὰν προβαίνωσι εἰς τοιαῦτα ἀπονενομημένα τολμήματα διὰ νὰ ἀπαλλαγῶσι μιᾶς ὀδυνῆς, ὡς ὁ καρκίνος, νόσου. Χαρακτηριστικὸν καὶ ἐντυπωσιακὸν παράδειγμα εἶναι ἡ αὐτοκτονία ἰατροῦ κατὰ τὸν XIX αἰῶνα προσβληθέντος ἐκ δυνάμενον νὰ προσβάλλουν καὶ τοὺς ἀπογόνους του γαλλικῶν παθῶν, πλὴν ὅμως

ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε δι' αὐτὸν ἀδυστηροτάτη.

Τοῦτου ἔνεκεν κατηρτίσθησαν σωματεῖα ἐξ ἰατρῶν, εἰς τὰ ὁποῖα μετέπειτα προσεχώρησαν καὶ ἠθικολόγοι, νομικοὶ ὡς καὶ ὠρισμένοι κληρικοί. Οἱ τοιοῦτοι σύλλογοι ἐπεδίωκον τὴν ἄρσιν τῆς ἠθικῆς, θρησκευτικῆς καὶ νομικῆς καταδικαστέας πλευρᾶς τῆς εὐθανασίας. Τοιαῦτα συγκροτήματα ἀπέκτησαν νομικὴν ὑπόστασιν καὶ διεθνῆς κύρους, καθότι αἱ περὶ εὐθανασίας προτάσεις τῶν συνεζητήθησαν εἰς τὰς διαφόρους ἰατρικὰς ἀκαδημίας, τὰ διεθνή ἰατρικὰ συνέδρια καὶ ὑπεβλήθησαν ὑπὸ τῶν θιασωτῶν τῆς εὐθανασίας βουλευτῶν σχετικὰ περὶ αὐτῆς νομοσχέδια εἰς τὰς κατὰ τόπους βουλὰς.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ καθηγητῆς Millard, ἠγωνίσθη σφοδρῶς διὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ τοιοῦτου εὐεργετικοῦ μέτρου ἀλλ' αἱ προτάσεις τῶν εὐθανατιστῶν βουλευτῶν ἀπερρίφθησαν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων καὶ τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων. Ἄλλως τε τοιαύτην τύχην εἶχε καὶ ἡ περὶ καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς πρότασις. Παρὰ ταῦτα εἰς τὰς τάξεις τῶν εὐθανατιστῶν ἐτάχθησαν καὶ πολλοὶ κληρικοί, ἐν οἷς καὶ ὁ Barnes ἐπίσκοπος τῆς Βιρμιγγάμης. Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἡ πλειονότης τῶν ἰατρῶν ἐξεδηλώθη ἀπεριφράστως ὑπὲρ τῆς εὐθανασίας. Μία ἔρευνα μεταξὺ ἰατρῶν τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπέδειξεν ὅτι τὰ $\frac{4}{5}$ τῶν ἰατρῶν ἀπεφάνθησαν ὑπὲρ τῆς εὐθανασίας. Ἐσχάτως αἱ προσπάθειαι τυγχάνουν πλέον συντονιστικαί, καθότι ἡ σχετικὴ πρότασις διευτύθη καὶ εἰς τὴν Παγκόσμιον Ὁργάνωσιν Ὑγείας τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν. Συμφώνως πρὸς αὐτὴν ἡ θανάτωσις τῶν ἀνιάτων θὰ γίνεται κατόπιν οἰκειοθελοῦς βουλήσεως καὶ σχετικῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς αἰτήσεως τοῦ ἀσθενοῦς κατόπιν τῆς ὁποίας καὶ θὰ ἐκδίδεται ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν δικαστικὴ ἀπόφασις. Παρὰ ταῦτα ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ὡς ἄνω νομοσχεδίου προσκροεῖ εἰς τὴν στερεὰν ἄρνησιν τῶν θεολόγων ὡς καὶ τῶν νομοθετῶν.

Συνεπῶς καὶ ἂν ἀκόμη ψηφισθῇ τὸ ἐπίμαχον θέμα, οἱ ἐνδοιασμοὶ ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἡ ἀναζωπύρησις τῶν ἀν-

τεγκλήσεων διὰ τὴν ἐκ νέου κατάργησιν, θὰ συνεχισθῶσι καθότι βαθύταται εἶναι, ὡς θὰ ἴδωμεν καὶ περαιτέρω εἰς τὴν συζήτησιν καὶ τὸ πόρισμα τῆς πραγματείας, αἱ αἰτίαι αἵτινες ἐπιβάλλουσι τὸ «πάντα ρεῖ» τοῦ Ἡρακλείτου.

Γενικὴ συζήτησις καὶ πόρισμα.

Εἰς τὸν καθ' ὅλα θαυμαστὸν τοῦ ἀνθρώπου ὄργανισμὸν οὐτινος κάθε μῦρον καὶ πτυχή, κάθε ἐκδήλωσις καὶ λειτουργία ἀποτελοῦν ἀπαύτασμα Θείας Προνοίας, οἰοῦνται ἀντίταξις καὶ ἀντενέργεια πρὸς τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἀποτελεῖ ἔγκλημα, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου ἡ προώθησις τῆς ὑγιεινῆς ὁμοῦ μετὰ τὴν ἔναντι τῶν παθολογικῶν φαινομένων θεραπευτικὴν ἀγωγὴν ἰσοδυναμοῦν μετὰ ἐξύψωσιν. Μετὰ αὐτὴν τὴν ἀναμφισβήτητον ἀρχὴν θὰ χωρήσω εἰς τὴν συζήτησιν διὰ τὸ τελειωτικὸν περὶ εὐθανασίας πόρισμα, ποῦ ἀποτελεῖ φλέγον ἰατροκοινωνικὸν θέμα συνυφασμένον μετὰ τὴν Θεολογίαν, τὴν Ἀνθρωπιστικὴν, τὴν ἠθικὴν, τὴν Λογικὴν καὶ τὴν καθόλου Νομοθεσίαν.

Κλινικὴ ἄποψις. Διὰ τὴν ἀποφανθῆ τις μετὰ κατηγορηματικότητος, παρὰ τὰς σχετικὰς ἀντεγκλήσεις τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν, ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ σαφὴς εἰκὼν τῆς τραγικῆς καταστάσεως τῶν ἐν ὁδῶν ἀνιάτων. Τὴν πλέον ἀντιπροσωπευτικὴν εἰκόνα ἀρνούμεθα ἀπὸ τοῦ νοσηλευομένου εἰς τὰς ἀντικαρκινικὰς κλινικάς. Πρὸς τοῦτο θὰ περιγράψω συνοπτικῶς μίαν τοιαύτην σκηνήν, καθ' ὅτι εἰργάσθη ἐπὶ ἐξάμηνον διὰ σχετικὰς μελέτας εἰς τὴν Ἀντικαρκινικὴν Πανεπιστημιακὴν Κλινικὴν τῆς Ραδιολογίας. Θὰ ἴδωμεν καρδιοπαθεῖς μὴ δυναμένους νὰ ἀναπνεύσουν λόγῳ κακοήθους πνευμονικοῦ ὄγκου, ἄλλους καθισταμένους μορφινομανεῖς ἀπὸ ἀναγκαστικῆς πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀβαστάκτων πόνων χρῆσιν ναρκωτικῶν, ἄλλους μετὰ κακοσμίαν λόγῳ γαγγραινωδῶν ἢ καταστρεπτικῶν πληγῶν καὶ ἄλλας περιφερεῖς τραγικὰς περιπτώσεις.

Πρόγνωσις. Ἡ πρόγνωσις αὐτῶν τυγχάνει σοβαρὰ καθότι αἱ περιπτώσεις εἶναι ἐν γένει ἀνιάτοι, ἐνίοτε θανατηφό-

ροι ἐντὸς βραχυτάτου μάλιστα χρονικοῦ διαστήματος. Κατὰ τὴν ἰδικήν μου προσωνυμίαν οἱ τοιοῦτοι δὲν εἶναι ἀσθενεῖς, ἀλλὰ φεῦ «έτοιμοθάνατοι». Ἡ ὡς ἄνω σπαραξικάρδιος σκηνή, καθ' ἣν αὐτὸς οὗτος ὁ πάσχων ἐκλιπαρεῖ τὴν διὰ τοῦ θανάτου λύτρωσιν εἶναι ἢ χειροτέρα δι' ἓνα ἀλτρονιστὴν ἱατρὸν, καθότι ἀφαιρεῖ ἀπὸ αὐτὸν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὸν περιορίζει εἰς ρόλον κωμωδοῦ ὑποσχομένου ἀπίθανου θεραπειᾶν.

Ἄλλως τε ἐνώπιον τῆς τοιαύτης καταστάσεως τί ἀναμένει τις ἀπὸ τὸν ἱατρικὸν κόσμον; Ὡς γνωστόν, καθήκον ἐπαγγελματικὸν εἶναι ἢ θεραπεία καὶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ὅταν ἢ θεραπεία εἶναι ἀνέφικτος, ἐπιβάλλεται ἢ ἀνακούφισις τοῦ πάσχοντος. Ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν μέγαν διδάσκαλον Ἰπποκράτην «ιατρός ἐσθλὸς ἰσόθεος φῶς» καὶ κατὰ τὸν Descartes «plus sage et plus habile» ἢ ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ ἐπιδαψίλευσις παρηγοριῶν, τὸ διὰ τῶν πολλαπλῶν παυσιπόνων καὶ ἀντιαιλικῶν βάλασμον μὲ τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἀναλαμπὴν ἀποτελοῦσιν εὐεργέτημα τόσον διὰ τὸν ἀσθενῆ, ὅσον καὶ τοὺς οἰκειούς. Αὐτὸ μόνον δύναται πλέον νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ ἀνίσχυρος ἀπέναντι τοῦ χάροντος ἱατρός.

Ἐνώπιον τῆς τοιαύτης καταστάσεως συναντῶνται οὐκ ὀλίγοι ἐκπρόσωποι ἀνθρωπιστικῶν ἰδιᾶ ἐκδοχῶν, θιασῶται τῆς ἀπαισιοδόξου φιλοσοφίας τοῦ Schopenhauer ὡς καὶ ἄλλων ἐνθέρμων ὑποστηρικτῶν ἀναλόγων θεωριῶν, οἵτινες ἐν τῇ ἐξάρσει τῶν ψυχολογικῶν αὐτῶν συναισθημάτων, εἴτε ἐν τῷ μίτῳ τῶν ἰδιαζουσῶν τῆς ἀπαισιοδόξου λογικῆς των ἰδεῶν, εἴτε τοῖς ἰδίῳν θεωριῶν ρήμασι πειθόμενοι προσφεύγουν ρηψάσιδες καὶ ἐν κατασχύνη εἰς τὸ ὑποτιμητικὸν κατ' ἐμὲ τῆς εὐθανασίας καταφύγιον.

Καὶ ὅμως ἡ μόνη ἀκολουθητέα ὑπὸ τῶν θεραπόντων τροχιά, ἢ ὅποια ἐνδείκνυται, πρέπει νὰ εἶναι ἢ ἀποκήρυξις τῆς εὐθανασίας καὶ ἢ δι' οὗς λόγους καὶ ἀρχὰς ἀναφέρω κατωτέρω, συνέχισις τοῦ ἀγῶνος. Τὰ ἐλατήρια τῶν ἐκδοχῶν μου δὲν τυγχάνουν μονόπλευρα ὡς εἶναι λ. χ. ἢ περιπτώσις τῆς θεολογίας, ἢ ὅποια ἀντικρούει τὴν εὐθανασίαν διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἀντιβαίνει

πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς θρησκείας. Διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἢ ἀποδοχὴ τῶν ἀπόψεών μου, θὰ προσπαθῆσω διὰ πασιφανῶν τεκμηριῶν, νὰ ἀναιρέσω μίαν πρὸς μίαν ὄλας ἀνεξαιρέτως τὰς ἀντιθέτους γνώμας καὶ θὰ τονίσω ἀντικειμενικὰ καὶ ρεαλιστικὰ τὰς καταλλήλους τοῦ ζητήματος προϋποθέσεις καθότι, ὡς ἔχω διαπιστώσει, καὶ αἱ γνώμαι τῶν διαφόρων ἐπιστημόνων τοῦ αὐτοῦ ἔτι κλάδου (φιλοσοφίας, θεολογίας κλπ.), τυγχάνουν διαφορητικά.

α) Αἱ ἐκδοχαὶ τῶν οἰκτιρμόνων ἀνθρωπιστῶν (humanistes compatissants) Κατὰ πρῶτον ὀφείλω νὰ ἀπαντήσω εἰς τοὺς ἔχοντας ὡς γνώμονα τὸν οἶκτον ἀνθρωπιστὰς οἱ ὅποιοι ὀρμώμενοι ἀπὸ μόνην τὴν συμπόνιαν πρὸς τὸν πάσχοντα ἔχουν ἐνστερνισθῆ τὴν εὐθανασίαν. Οἱ τοιοῦτοι δὲν τυγχάνουν ὀλίγοι ἀλλ' ἔχουν μεταξὺ των πολλοὺς ἱατροὺς, νομικούς, θεολόγους. Ἀκόμη καὶ ἀνώτεροι βαθμοῦχοι τῆς ἱεραρχίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Βιωμαγῆμης Dr. Banges, ἔχουν προσχωρήσει εἰς τὰς τάξεις των.

Τονίζω ὅμως ὅτι μόνος ὁ οἶκτος δὲν ἀποτελεῖ τὴν λυδίαν λίθον τοῦ ζητήματος. Καὶ ὁ θεράπων ἱατρός ἔχει ἀσφαλῶς τὸν συναισθηματικὸν αὐτοῦ κόσμον, τὴν πρὸς τοὺς πάσχοντας συμπόνιαν, πλὴν ὅμως καὶ αἰμάσσων τὴν καρδίαν ἀκόμη δὲν ἠμπορεῖ νὰ λυγίσῃ. Ὄφειλε νὰ φανῇ χαλύβδινος, καθότι ὁ ὄρκος τοῦ Ἰπποκράτους ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ὀσημέραι ἐκ τῶν Ἰνστιτούτων Ἐρευνῶν ἀναμενομένη πανάκεια ἀφ' ἑτέρου δὲν τῷ παρέχουν τὸ δικαίωμα τῆς εὐθανασίας, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἀποβῇ ἐπιόρκος πρὸς τὴν Ἰπποκράτειον παράδοσιν καὶ ἀσυνεπὴς πρὸς τοὺς μόχθους τῶν ἐν τοῖς Ἰνστιτούτοις Ἐρευνῶν συναδέλφων του.

Ἄλλως τε ἡ εὐθανασία δὲν εἶναι καὶ ἐνδειξις οἴκτου, ἀλλὰ ἀπόρροια λιποψυχίας. Ἄξιον οἴκτου τυγχάνουν αὐτοὶ οἱ οἱ εὐθανατισταί, οἱ ὅποιοι ἐκ περισσοῦ δύνανται νὰ δοκιμάσουν καὶ τύψιν συνειδότος ἂν τὴν ἐπαύριον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ πάσχοντος ἀγγελθῆ ἢ καταπολέμησις τῆς δι' ἧς ἀσθενείας ἐγένοντο ἀνθρωποκτόνοι. Διὰ τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην τῶν ἀνιά-

των ἄλλως τε θὰ ὑπάρχη ἀσφαλῶς ὁ ἀποχρῶν λόγος τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν. Ἴσως αἱ νόσοι νὰ εἶναι καὶ ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως τοῦ θανάτου, ὅπως καὶ αἱ τῶν ἀνθρώπων ὀδύνη ἀ τὰ πάνθ' ὄρων δίκης ὀφθαλμὸς ἢ ἡ συνεπαγομένη τιμωρία δι' ὀρισμένα σοβαρὰ παραπτώματα ἡμῶν, ἅτινα, φεῦ, εἶναι ἀπειράριθμα. Παραεμπιπτόντως δύναμαι νὰ εἶπω: «τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου ἢ τίς σύμβουλος Αὐτοῦ ἐγένετο;»

β) Αἱ ἐκδοχαὶ τῆς Λογικῆς. Μετὰ τὴν ἀνασκηνῆν τῶν ἐκδοχῶν ὀρισμένων οἰκτιρῶν ἀνθρωπιστῶν, σπεύδω νὰ ἀποδείξω καὶ τὸ ἄτοπον ἐνίων ἐκπροσώπων τῆς Λογικῆς, οἵτινες, παρ' ὅλον ὅτι ὀφείλουν νὰ πρσεβέωσι τὸ ὀρθῶς διανοεῖσθαι, τάσσονται ἀνεπιφυλάκτως μὲ τὸ μέρος τῶν εὐθανατιστῶν διατεινόμενοι τὸ μάταιον ὅσον καὶ κοπιαστικὸν τῆς ἀπασχολήσεως μὲ τοιοῦτους ἀσθενεῖς, θεωροῦντες τὴν εὐθανασίαν ὡς ἀπλήν συντόμευσιν τοῦ μοιραίου καὶ ὄχι ἀνθρωποκτονίαν.

Κατ' ἐμὲ ὅμως αἱ τοιαῦται ἐκδοχαὶ ἀποτελοῦν παραλογισμὸν καὶ ἀλλοιώσιν τῶν βάσεων τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους θεμελιωθείσης Λογικῆς, καθότι διὰ φαινομενικῶν ὀρθολογισμῶν (κατ' οὐσίαν ὅμως παραλογισμῶν) καὶ διὰ μονοπλεύρου ἐρμηνείας τῶν κανόνων τῆς ὡς ἄνω ἐπιστήμης ἀποφαίνονται ὑπὲρ τῆς εὐθανασίας.

Ἄλλ' εἰς τοὺς τοιοῦτους πολὺν δικαίως φέρω ὑπ' ὄψιν τῶν τὴν ἀνά πᾶσαν στιγμὴν ἀναμενομένην ἐφεύρεσιν τοῦ διὰ τὰ ἀνιάτα ἐλιξηρίου καὶ οὕτω τὸ σύντομον πρὸς τὸ μοιραῖον χρονικὸν διάστημα νὰ εἶναι ἀνυπολογίστως πολὺ τιμῶν. Κατὰ τὴν ἐπακολουθοῦσαν διὰ τῶν ἀνακουφιστικῶν ἀναλαμπῆν εἶναι δυνατὴ ἢ ἐκ τῶν μετόπισθεν ἄφιξις τῆς ἐπικουρίας, τουτέστιν ἡ πανάκεια ποὺ προετοιμάζουν εἰς τὰ ἱνστιτοῦτα ἐρευνῶν οἱ νυχθημερῶν μοχθοῦντες ἐρευνηταὶ τῆς Ἱατρικῆς. Οἱ τοιοῦτοι τῆς ἐπιστήμης ἀκάματοι σκαπανεῖς δὲν φεῖδονται θυσῶν διὰ νὰ ἐξεύρωσι τὸ κατὰ τοῦ καρκίνου καὶ ἄλλων ἀνιάτων ἐλιξήριον. Καταφανῆ πρὸς τοῦτο παραδείγματα τυγχάνουν ἢ διὰ τῶν ἀντιβιοτικῶν ἐκλειψις τῆς ἄλλοτε θανατηφόρου φερομέ-

νης πνευμονίας, ἢ διὰ τῆς στρεπτομυκίνης καὶ ἄλλων σχετικῶν φαρμάκων πρόσφατος καταπληκτικὴ ὑποχώρησις τῆς φυματιώσεως ὡς καὶ τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα ἔσχον αἱ σουλφόνοι καὶ τὰ ἄλλα παρεμφερῆ διὰ τοὺς λεπρούς, οἵτινες φερόμενοι ὡς ἀνιάτοι καὶ ἐπικίνδunami ἐθεωροῦντο ἀπόβλητοι τῆς κοινωνίας. Μήπως ἢ χολέρα δὲν ἐπατάχθη ἐσχάτως διὰ τῆς καταπληκτικῆς προόδου τῆς προληπτικῆς ἱατρικῆς, μήπως αἱ τόσαι λοιμῶξεις καὶ λοιμοὶ δὲν ἀνήκουν πλέον εἰς τὴν ἱστορίαν;

Διὰ τῶν ἰσοτόπων, τῆς ραδιενεργείας, τῆς ἀτομικῆς καὶ πυρηνικῆς ἐνεργείας ὡς καὶ ἄλλων προετοιμαζομένων μαγικῶν φαρμάκων, διαβλέπω εἰς τοὺς ὀρίζοντας τῆς θεραπευτικῆς τὰς δυνατότητας τοῦ «νενικήκαμεν» καὶ τοῦ «ἴγγικεν ἡ ὥρα τῆς ἐκ τοῦ καρκίνου ἀπολυτρώσεως».

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν περὶ κοπιαστικῆς τοῦ ζητήματος πλευράν, τὴν ἐπὶ ματαίῳ ἀπασχόλησιν οἰκείων τε καὶ θεραπόντων καὶ τὰς αἰτιάσεις περὶ ἀσκόπου ἀγῶνος δύναμαι καὶ αὐθις νὰ εἶπω ὅτι δὲν ἀποτελοῦν αἰτιολογικὸν βάσιμον, καθότι ἐν γένει ἡ ζωὴ εἶναι σκληρὸς ἀγών. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχη τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν τῇ ζωῇ ὑπάρχουν περιόδοι ἀποτυχῶν καὶ ἀπογοητεύσεων ὅπως ἐν τῇ Γραφῇ ἀναφέρονται παραπλήσιοι περιόδοι ἰσχνῶν ἀγελάδων καὶ κρίσεων. Εἰς τοιαύτας στιγμὰς ὁ ἐπιστήμων ὀφείλει νὰ ἀγωνισθῆ μέχρις ἐσχάτων ὡς ὁ ἀγωνιζόμενος ἐνώπιον ὑπερτέρων δυνάμεων στρατηγὸς πρὸς διάσωσιν τῆς τιμῆς του, πύπτων ἄλλ' οὐδαμῶς κύπτων τὸν αὐχένα.

Ἀποτελεῖ ἄλλως τε καθήκον ἢ ἀνακούφισις καὶ ἡ παροχὴ βαλσάμου εἰς γεννήτορας καὶ ἐν γένει εἰς προσφιλεῖς ἡμῶν πρόσωπα, ἅτινα ἐν ἡμέραις εὐδαιμονίας διὰ στερησέων τε εἰσέτι παρέσχον εἰς ἡμᾶς ὑπηρεσίας καὶ ἀγαθὰ. Ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἐν γένει τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν συνάνθρωπον γρέπει νὰ εἶναι βαθύτατα ριζωμένον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἐν ἀκμαίᾳ ὑγείᾳ καὶ τῶν εὐδαιμονούντων, καθότι εἴμεθα πρωτίστως ἄνθρωποι μὲ τὸν ζηλευτὸν θησαυρὸν τοῦ ψυχικοῦ καὶ συναισθηματικοῦ κόσμου, μὴ ἀποκλειομένης ἐκ παραλλήλου τῆς ἀντιστροφῆς τῶν ὄρων, ὅπερ σημαίνει ἐν-

δεχομένην περίοδον χαλεπῶν καὶ δι' ἡμᾶς ἡμερῶν ἐφ' ὅσον «κοινὴ δι' ὅλους ἡ τύχη». Πολὺ δίκαιος οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον: «τέρας ἐστὶν εἴ τις ἠτύχηκε διὰ βίου». Ἄλλως τε καὶ ἐγωϊστικῶς σκεπτόμενοι κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἐδεχόμεθα τὴν εἰς ἡμᾶς ἐφαρμογὴν τῆς σκληρᾶς τῆς εὐθανασίας μεθόδου, ἐφ' ὅσον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἶναι δυνατὴ ἡ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ἐλιξηρίου εὐχάριστος ἀναγγελία. Κατὰ συνέπειαν «ὄ σὺ μοσεῖς ἐτέρω μὴ ποιήσης».

γ) Αἱ ἐκδοχαὶ τῶν ἠθικολόγων ν. Ἐκ παραλλήλου καὶ αἱ ἀπόψεις τῆς ἠθικῆς τυγχάνουν ἐνδιαφέρουσαι. Οἱ ἠθικολογοὶ ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα ἀπὸ ἠθικῆς μόνον πλευρᾶς, τουτέστι μονοπλευρῶς, καταδικάζουν διαρρήδην τὰς δοξασίας τῶν εὐθανατιστῶν πλὴν ὅμως καὶ μίαν ἐλαχίστην μερίδα ἠθικολόγων πρεσβευόντων παραλόγους ἠθικὰς ἀρχάς, προσέβη εἰς ἀντιθέτους διατυπώσεις. Κατὰ τοὺς τελευταίους ὁ εὐγενὴς σκοπὸς τῆς ἐκ τῆς ὀδύνης ἀπαλλαγῆς, ἀγιάζει τὴν εὐθανασίαν. Κατ' ἐμὲ λίαν ἄστοχοι δέον νὰ κρίνωνται τοιαῦται ἀπόψεις, καθότι τυγχάνουν παρεμφερεῖς πρὸς τὸν ἐλαστικὸν καὶ εὐήθη ὀρθολογισμὸν δόγματος, γνωστοῦ τάγματος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὸν ἠθικὸν νόμον κατ' οὐδένα τρόπον εἶναι νοητὴ ἐξευμένισις καὶ ἐξιλέωσις ἐγκλήματος δι' ἄλλον παρεμφεροῦς, ὅπως ἀθέμιτος καταλογίζεται ἡ κλοπὴ μὲ κύριον σκοπὸν τὴν δωρεάν πρὸς ἀναξιοπαθοῦντας. Αὐτὸς εἶναι ὁ καταπέλτης διὰ τὴν ὡς ἄνω συνήγορον τῶν εὐθανατιστῶν μερίδα τῶν ἠθικολόγων.

Περαιτέρω θὰ παρατηρήσω εἰς τοὺς καταδικάζοντας ἀπεριφράστως τὴν εὐθανασίαν ἠθικολόγους ὅτι πρὸς τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ὀρμώμεθα ἐκ μόνου τοῦ ἠθικοῦ νόμου ὅστις καὶ δὲν ἀποτελεῖ μόνος τὴν λυδίαν λίθον τοῦ ὅλου ζητήματος, καθότι καὶ ἄλλοι λίαν οὐσιώδεις λόγοι, τοὺς ὁποίους τονίζω ἄλλαχού, συνεργοῦν εἰς τὴν καταδίκην τῆς εὐθανασίας, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὁποίας θὰ εἶναι πλαισιωμένη ἔσσει εἰς τὸν τομέα τῆς ἐγκληματικότητος, ἂν μοι ἐπιτραπῇ ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμός. Ἀπὸ ἠθικῆς πλευρᾶς πολὺ δίκαιως ἡ εὐθανασία θὰ συνεπάγεται ἀνάθεμα καὶ τύψιν συνει-

δότος διὰ τὸν ἀνθρωπιστὴν δῆμιον.

δ) Αἱ ἀπόψεις τῆς φιλοσοφίας τοῦ ὑπερανθρώπου. Ὄρισμένοι θιασῶται τῆς φιλοσοφίας τοῦ ὑπερανθρώπου «der Übermensch» τὴν ὁποίαν ἐθεμελίωσεν ὁ Friedrich Nietzsche, ἔχοντες ὡς ἐπιχείρημα τὴν ὑπαρξίν ὑγιούς ἀνθρωπότητος καὶ ὀρμώμενοι ἀποκλειστικῶς ἐξ ἰδίας αὐτῶν σκοπιᾶς συνηγοροῦν ὡσαύτως ὑπὲρ τῆς εὐθανασίας. Κυρίως πρόδρομοι αὐτῆς τῆς σχολῆς δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἱ ὁποῖοι χάριν εὐγονισμοῦ τῆς Σπαρτιατικῆς φυλῆς ἔρριπτον τὰ ἀσθενικὰ των βρέφη ἅμα τῇ γεννήσει των, εἰς τὰς φάραγγας τοῦ Ταυγέτου.

Ἄλλ' ἡ ἄκρα ὑγεία τῆς ἀνθρωπότητος «die grosse Gesundheit» δὲν ἔγκειται εἰς τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν ἀνιάτων, καθότι μὲ μόνον μίαν ὀργανωμένην προληπτικὴν ἰατρικὴν καὶ μὲ ἰσχυρὰς βάσεις ὑγιεινῆς τυγχάνει ἐφικτὴ ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἄκρας ὑγείας ὡς καὶ εὐρώστου γενεᾶς. Καὶ ἐν κατακλειδί θὰ ἀνατρέψω διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς ἐπιχειρημάτων τὴν ἐν λόγῳ φιλοσοφίαν τῶν εὐθανατιστῶν τοῦ F. Nietzsche: δηλονότι θὰ ἦτο ἄστοχος ὅσον καὶ ἀντίθετος πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς δοξασίας τῆς φιλοσοφίας τοῦ ὑπερανθρώπου, ἔταν, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι εὐρίσκετο εἰς τὴν τάξιν τῶν δυστυχῶν ἀνιάτων, κατεδικάζετο ὑπ' αὐτῆς μίαν ἀυθεντία μὲ ζωτικότητα καὶ δυναμικότητα δυναμένη εἰς περίπτωσιν θεραπείας νὰ ἐξυψωθῇ εἰς ὑπεράνθρωπον.

Ὅπως ἐτόνισα καὶ προηγουμένως εἰς τὸν αἰῶνα τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας καὶ τῆς διασπάσεως τοῦ ἀτόμου μίαν τοιαύτην ἐφεύρεσιν θεραπείας δὲν ἀποτελεῖ χίμαιραν. Ἴσως, σήμερον, νὰ εἴμεθα ἀπογοητευμένοι βλέποντες τὸ ἀνέφικτον μιᾶς τοιαύτης πανακείας, ἴσως πρὸ ἀλλεπαλλήλων ἀποτυχῶν νὰ ἔχη δημιουργηθῇ εἰς πολλοὺς ἡ ἰδέα ὅτι αἱ προσπάθειαι τῶν ἐρευνητῶν τῆς Ἰατρικῆς δὲν ἀποτελοῦν παρὰ ματαιοπονίαν διὰ τὸν τομέα αὐτόν, πάντως ὀρισμένοι πρόσφατοι θετικαὶ ἐφευρέσεις διαλαλοῦν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ὀπτικῆς ἀπάτης τοῦ εἶδους τῶν ἀντικατοπτρισμῶν τῆς ἐρήμου, καθότι, ὁ ἐπιστήμων εἰς κά-

θε του ἀποτυχίας λαμβάνει νέας δυνάμεις πείρας ὡς ὁ Ἄνταϊος εἰς κάθε του πτώσιν ἦντλε νέας δυνάμεις ἐκ τῆς ἐπαφῆς του μετὰ τῆς μητρὸς του Γῆς.

ε) Ἡ ἀπέναντι τοῦ νόμου θέσις τῆς εὐθανασίας. Οἱ λειτουργοὶ τῆς Θέμιδος εὐρίσκονται, ὡς πρὸς τὴν εὐθανασίαν, εἰς τὸ μεταίχμιον τῶν δύο ἀντιθέτων ἀπόψεων, καθότι δὲν ἔχουν ἀποκρυσταλλώσει ἰδικὴν των ἀνεπηρέαστον γνώμην. Ὁρισμένοι λειτουργοὶ τοῦ Δικαίου καὶ πολιτευταί, ἀμφιταλαντεύοντες μεταξὺ τῶν δύο διαμαχομένων ἀπόψεων καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἀνθρωπιστῶν, ἰατρῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων οἵτινες ἔχουν ἐνστερνισθῆ τὴν εὐθανασίαν ὡς ἰδέαν, ἀπέκλινον ὑπὲρ τῶν εὐθανασιστῶν. Πρὸς τοῦτο ἐπενόησαν μίαν λύσιν διὰ τῆς ἄρσεως τῆς ἐγκληματικῆς πλευρᾶς καὶ τοῦ ἠθικοῦ κωλύματος τοῦ ἐν λόγῳ φλέγοντος ζητήματος. Ὁ ἐξευρεθεὶς τύπος τὸν ὁποῖον ἀναφέρω κατωτέρω κρίνεται ἀρκούντως ἐνδιαφέρων ἄλλ' ἢ ψήφισις τοῦ ἐκπονηθέντος νομοσχεδίου κατέστη ἀνέφικτος λόγῳ τῆς δικαίας ἀντιδράσεως ἐκ μέρους τῆς πλειοψηφίας τῶν κατὰ τόπους νομοθετικῶν σωμάτων. Κατεψηφίσθη ὑπὸ τοῦ Ραϊχστάγκ κατὰ τὸ 1913, ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου κατὰ τὸ 1936 ὡς ἐπίσης καὶ ὑπὸ διαφόρων κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν διαφόρων κρατῶν.

Τὸ ἐκπονηθὲν νομοσχέδιον διαλαμβάνει πολλαπλᾶς δικαιολογητικὰς ρήτηρας, εἰς τὰς ὁποίας ἀναφέρονται ἢ θεωρουμένη ὡς ἀπολεσθεῖσα ὑπόθεσις «un cas perdu», ἢ ἐκ τῆς ὀδύνης λύτρωσις ὡς καὶ ἄλλαι δικαιολογίαι τὰς ὁποίας ἤδη ἀνέφερα ἀνωτέρω. Κατὰ τὸ νομοσχέδιον ἢ ἐκτέλεσις τοῦ ἀσθενοῦς θά γίνεται κατόπιν δικαστικῆς ἀποφάσεως ὑπὸ τὴν πρωταρχικὴν προϋπόθεσιν τῆς οἰκειοθελοῦς τοῦ ἀσθενοῦς βουλήσεως διὰ προσαγωγῆς τῆς σχετικῆς του αἰτήσεως καὶ τοῦ ἀπαραιτήτου ὄρου τῆς εἰσηγήσεως τοῦ θεράποντος ἱατροῦ. Αἱ σχετικαὶ ἐνστάσεις καὶ ἀντίθετοι ἀπόψεις τῶν οἰκείων δὲν θά λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν. Κατόπιν ὄλων αὐτῶν ἢ ἐκδοσις τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως θά γίνεται βάσει τοῦ πορίσματος τῆς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου διορισθησομένης γνωμοδοτικῆς ἐπιτρο-

πῆς τὴν ὁποίαν ἀπαρτίζουν ὁ θεράπων ἱατρός, εἰς ψυχίατρος, εἰς κυβερνητικὸς ἱατρός καὶ εἰς νομικὸς σύμβουλος. Ἀπαραίτητος πρὸς τοῦτο ὄρος εἶναι ἢ νέα ἐνώπιον τῆς γνωμοδοτικῆς ἐπιτροπῆς βεβαίωσις ἐκ μέρους τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἢ ἐκ παμψηφίας λήψις τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως.

Μία τοιαύτη λύσις ἐπροτάθη πρὸς ἀποδοχὴν εἰς τὴν Διεθνῆ Ὁργάνωσιν Ὑγείας τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ἐνῶ ἀνάλογα παρεμφερῆ νομοσχέδια κατετέθησαν εἰς τὸ Κογκρέσον καὶ τὰ Κοινοβῦλια τῶν διαφόρων ἔθνων. Κατ' ἐμὲ μία τοιαύτη λύσις δὲν στέκει, καθότι οὔτε ἢ ἐκ τῆς ὀδύνης ἀπολύτρωσις, οὔτε ἢ ἐπὶ ματαίῳ ἀπασχόλησις, οὔτε ἢ ἀπολεσθεῖσα ὑπόθεσις, οὔτε οἱ διάφοροι ἄλλοι λόγοι τοὺς ὁποίους ἤδη ἀνέφερα ἄλλαχού ἀποτελοῦν βάσιμον διὰ τὴν εὐθανασίαν δικαιολογητικόν. Ἐξ ἄλλου τονίζω διαρρηθῆν ὅτι, οἰονδήποτε λόγον καὶ ἂν ἐπικαλῶνται οἱ ἀνθρωπισταὶ θιασῶνται τῆς εὐθανασίας, ὑπαρξίς «νομῖμον ἐγκλήματος» εἶναι ἀδύνατος ὅσον καὶ παράλογος. Καὶ μάλιστα τοιαῦτα προτάσεις γίνονται εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν καὶ αὐτὴ ἔτι ἢ πρὸς παραδειγματισμὸν θανατικῆ ποινῆ τείνει νὰ ἐγκαταλειφθῆ, παρ' ὄλον τὸν βάσιμον αὐτῆς ἀποκρῶντα λόγον. Ὑπάρχουν τόσοι οὐσιώδεις καὶ ἀναμφισβήτητοι λόγοι ἀνατρέποντες τὸ ἐν λόγῳ προτεινόμενον νομοσχέδιον, τοὺς ὁποίους εἶδομεν ἄλλαχού ἐν τῇ παρούσῃ πραγματεία.

Νῦν δὲ θά ἐγκύψω δι' ὀλίγων εἰς τὸ ὑπὸ τῶν εὐθανασιστῶν ἐπικαλούμενον δικαιολογητικὸν τῆς οἰκειοθελοῦς τοῦ ἀσθενοῦς βουλήσεως. Αἴτησις ἐνός τοιούτου νοσοῦντος κατ' οὐδένα τρόπον πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, καθότι ἐν τῇ ὀδύνη καὶ τῇ ἀπέλπιδι αὐτοῦ καταστάσει ὁ πάσχων δὲν εὐρίσκεται ἐν πλήρει συναισθήσει, ἔστω καὶ ἂν αἱ πνευματικαὶ του δυνάμεις τυγχάνουν ἀνέπαφοι. Ἐν τῇ ζωῇ ψυχὴ τε καὶ σῶμα εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένα, ἀποτελοῦντα ἐν ἀδιαίρετον σύνολον κατὰ συνέπειαν εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀλλήλων. Ἐνώπιον τοῦ σωματικοῦ πάθους ἢμπορεῖ παροδικῶς πολλακίς καὶ αὐτὴ ἔτι ἢ ψυχὴ καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα νὰ ὑποκύβουν. Ἐνταῦθα ὅμως ὁ νοῦς τυγχάνει ἀ-

σθενής. Συνεπώς πράξεις τοιούτων ασθενών μη γινόμεναι ἐν συναισθήσει ἀκυροῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πῶς εἶναι δυνατὴ ἡ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς γνωμοδότησις βάσει μιᾶς αἰτήσεως τοιούτου ἀσθενοῦς; Τὸ πόρισμα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εὐθανασίας δὲν δίδεται μήπως κατόπιν παραλογισμοῦ τῆς γνωμοδοτικῆς ἐπιτροπῆς; Μήπως μία τοιαύτη αἴτησις νοσοῦντος δὲν τυγχάνει παρεμφερῆς πρὸς τὴν ἀπονενομημένην ἀπόφασιν τοῦ ἑλλείψει συναισθήσεως αὐτοκτονοῦντος;

Δι' ὧν αὐτῶν καταφαίνεται τὸ ἄτοπον καὶ τῆς νομικῆς ἔτι πλευρᾶς τῆς θεωρίας τῶν εὐθανασιστῶν.

Πόρισμα

Οἱ ἐκ τοῦ ἱατρικοῦ κόσμου οὐκ ὀλίγοι θιασῶνται τῆς εὐθανασίας ὀφείλουν, ἐκτός τῶν ὡς ἄνω λεχθέντων, νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν τῶν ὅτι ἡ θεραπευτικὴ αὐτῶν δικαιοδοσία δὲν ἐπεκτείνεται μέχρι τῆς ἀφαιρέσεως τῆς ζωῆς μαρτυρικῶν ἔστω ἀσθενῶν. Δὲν πρέπει νὰ γίνωσιν οὔτε οἱ ἠθικοὶ αὐτοῦργοι ἑνὸς τοιούτου νομοθετήματος οὔτε καὶ οἱ δῆμιοι, (καθότι εἰς αὐτοὺς ἐναπόκειται ἡ ἐκτέλεσις) ἑνὸς νομίμου ἐγκλήματος.

Ἐφ' ὅσον μᾶς εἶναι ἀδύνατον, οὐ μόνον νὰ δώσωμεν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ νὰ διεισδύσωμεν εἰς τὸν θαυμάσιον μηχανισμόν τοῦ

κυττάρου καὶ τοῦ πρωτοπλάσματος, πῶς θὰ ἀποτολμήσωμεν τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ὑπερτάτου δώρου τοῦ Ὑψίστου, ποῦ εἶναι ἡ ζωὴ, ἔστω καὶ ἂν αὕτη ἔχει μεταβληθῆ εἰς παροξυστικά ἢ διαρκῆ σταραξικάρδια μαρτύρια. Ὁ θάνατος εἶναι κακὸν ἢ καλὸν ἀναπόφευκτον ποῦ ἀφορᾷ μόνον τὸν Δημιουργόν. Ἡμεῖς δὲν δικαιούμεθα νὰ ἀφαιρέσωμεν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ δημιουργήσωμεν, ἄλλως Ἐρινύες καὶ Ἐφιάλται θὰ καταστήσουν τὴν ζωὴν μας ἀβίωτον.

Περαιῶν τὴν ἀφιερωθεῖσαν εἰς μνήμην τῆς λατρευτῆς μου μητρὸς πραγματεῖαν ἀποκρούω οὐ μόνον διαρρηθῆν τὴν εὐθανασίαν ἥτις ἀνεπιφυλάκτως σημαίνει ἀνθρωποκτονίαν, ἀλλὰ καταδικάζω καὶ θεωρῶ ποταπὴν καὶ τὴν ἐνδόμυχον κάποτε εὐχὴν ἐνίων οἰκείων, ὅπως τάχιον ἐπέλθῃ τὸ μοιραῖον ἀλλὰ σωτήριον τέλος. Ὁ ἀσθενὴς καὶ ὁ ἐτοιμοθάνατος ἐν τῇ ἀγωνίᾳ του θέλει βάλσασμον παρηγορίας, ὅπως ἄλλως τε ἐδίδαξεν ἐν τῇ σταυρικῇ Του τελευτῇ καὶ ὁ μαρτυρήσας Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἐπίκλησίν Του: «Θεέ μου, Θεέ μου διατί με ἐγκατέλιπες;» ἀλλὰ τὴν δῖψαν Του φεῦ! ὁ φανλισμὸς ἐπότισε μετὰ τὴν εὐθανασίαν τοῦ ὄξους.

Dr. ΛΕΩΝ. Δ. ΓΙΩΤΑΚΗΣ

Ἀρχιεπιμελητῆς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντινουπόλεως

ΧΑΜΕΝΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ

Ἐχασες ἕνα χαρτονόμισμα μεγάλο.
Μυστήριον ἀνεξήγητο, ἀπ' τὴν τσέπη σου
πῶς ἔχει παραπέσει...
Γιὰ σκέψου ὅμως,
Τὰ χαμένα σου λεφτά,
οἱ ἐλεημοσύνες μήπως εἶναι,
κείνες ποῦ νάχες κάμει θάπρεπε
ἢ μήπως τάχα τὰ λεφτά,
π' ἀνώφελα, μετὰ ματαιόδοξη χαρὰ
θε νὰ σκορποῦσες,
στρῶμα σκουριάς ἀπλώνοντας
στὴ δόλια σου ψυχῇ!...
Ἄλλὰ μὴ θλίβεσαι...
Μιὰν καλωσύνη ἔκαμες χωρὶς νὰ θέλῃς.
Κάποιος ἀνάγκης ἄνθρωπος,
γι' αὐτὸ ποῦ βρῆκε τώρα σ' εὐλογεῖ...

Κάποιος θε νᾶναι ἴσως, μετὰ κατάκοιτους
γονεῖς
ἢ μιὰ φτωχιά, μετὰ ὄρφανὰ γυμνά,
ποῦ περιμένουν κλαίγοντας
ψωμί στὴν κάμαρά τους.
Χαρτονόμισματα μεγάλα μὴ ξεχνᾶς
συχνά-πυκνά «νά χάνῃς», νὰ σκορπᾶς
—ἐκεῖ ποῦ ξέρεις ὅτι πρέπει.
Πρὶν ἀπ' τὸν κόσμο φύγεις
κι' ὅλα ἐδῶ τ' ἀφίσεις,
τέτοια χαμένα κύτταξε
νάχῃς πολλὰ λεφτά
—καλὰ συστατικά,
τίτλους τιμῆς
γιὰ τὸ ταξίδι τὸ στερνόν.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

ΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΣΤΙΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

1958

Ι. Γενικῶς. Αἱ ἀτομιστικαὶ ἢ κοινο-
νιστικαὶ τάσεις τῶν Συνταγμάτων ἐξαρτῶν-
ται κυρίως ἐκ τῶν διατάξεων τῶν ἀτομι-
κῶν ἐλευθεριῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ὑπὸ τού-
των καθιερουμένων θεσμῶν (π.χ. Οἰκονομι-
κοῦ Συμβουλίου). Αἱ ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι
τὸ πρῶτον κατοχυρώθησαν ὑπὸ τοῦ ἀγγλι-
κοῦ δικαίου (Magna Charta 1215, Peti-
tion of Right 1628, Habeas Corpus Act
1679, Bill of Rights 1688), ἀνεπτύχθη-
σαν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων τοῦ 17ου καὶ 18ου
αἰῶνος καὶ διεκηρύχθησαν κατὰ τὴν ἀμε-
ρικανικὴν ἐπανάστασιν (ἰδίᾳ Διακήρυξις
Βιργινίας 1776) καὶ τὴν γαλλικὴν τοιαύ-
την (Διακήρυξις δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώ-
που καὶ τοῦ πολίτου 1789). Κατ' ἀρχὴν αἱ
ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι ἐνεπνέοντο ἐκ τῆς ἀτο-
μιστικῆς ἀντιλήψεως, ὁ δὲ 19ος αἰὼν δέον
νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ
ἀτομιστικοῦ πνεύματος καὶ τῆς φιλελευθέ-
ρας δημοκρατίας, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς
ὁποίας τὰ Συντάγματα ἐλαχίστας κοινο-
νιστικὰς τάσεις ἐδείκνυν.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Α' παγκοσμίου πο-
λέμου ἡ ἔννοια τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν
μεταβάλλεται, διότι, παραλλήλως πρὸς τὰς
κλασσικὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας συνιστώ-
σας ἀποχᾶς τοῦ Κράτους ἀπὸ ὠρισμένην
σφαῖραν ἐνεργείας τῶν ἀτόμων, τὰ Συν-
τάγματα, μὲ πρωτοπόρον τὸ Συντάγμα
τῆς Weimar, διακηρύσσουσιν τὰ οἰκονομι-
κὰ καὶ κοινωνικὰ δικαιώματα συνιστάμε-
να εἰς ὑποχρέωσιν τοῦ Κράτους πρὸς θε-
τικὰς παροχὰς. Τὰ μεταπολεμικὰ Συντά-
γματα ἐκτὸς τῆς προστασίας τῶν κλασσι-
κῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν γενικεύουσιν τὰ οἰ-
κονομικὰ καὶ κοινωνικὰ δικαιώματα, τῶν
κοινωνιστικῶν τάσεων ἐντεινομένων καὶ
προηγούμενων τῶν ἀτομιστικῶν τοιούτων
πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς κοινωνικῆς καὶ
οἰκονομικῆς δημοκρατίας. Ἐντόνους κοινο-
νιστικὰς τάσεις παρουσιάζει ἐπίσης καὶ ἡ
Οἰκουμένη Διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων
τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ο.Η.Ε. τοῦ 1948.

ΙΙ. Ἐν Γαλλίᾳ (ἱστορικῶς).
Αἱ ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι διεκηρύχθησαν τὸ
πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῆς Διακήρυξεως
τοῦ 1789 ἀποτελουμένης πρότυπον ἀτομιστι-
κοῦ πνεύματος καὶ φιλελευθέρως κοσμοθε-
ωρίας. Τὸ Συντάγμα τοῦ 1791 περιέχει νύ-
ξεις τινὰς κοινωνιστικῶν τάσεων (προστα-
σία ἐγκαταλελειμμένων παιδῶν, ἀπόρων, ἀ-
σθενῶν κλπ.) ἐντεινομένων εἰς τὸ Συντάγμα
τοῦ 1793 θεωρούμενον, διὰ τὴν ἐποχὴν του,
ὡς ἐμπνεόμενον ἀπὸ ἔντονον κοινωνιστικὸν
πνεῦμα (ὑποχρέωσις τοῦ Κράτους πρὸς
παροχὴν ἐργασίας, ἐκπαιδεύσεως κλπ.). Εἰς
τὸ Συντάγμα τοῦ ἔτους ΙΙΙ ἡ καθιέρωσις
σειρᾶς καθηκόντων τῶν πολιτῶν καὶ ἡ δια-
κήρυξις ἠθικῶν ὑποδείξεων συνιστοῦν κοι-
νωνιστικὰς τάσεις καὶ πρόοδον ἔναντι τοῦ
ἀτομιστικοῦ πνεύματος. Αἱ κοινωνιστικαὶ
αὗται τάσεις ἐξαφανίζονται διὰ τῶν Συν-
ταγμάτων τοῦ 1814 καὶ 1830 ἐμπνεομένων
ἐκ τοῦ ἀτομιστικοῦ πνεύματος, παρουσιάζ-
ονται ὅμως ἐντονώταται εἰς τὸ Συντάγμα
τοῦ 1848 καθιεροῦν πλῆθος κοινωνικῶν δι-
καιωμάτων, ὡς τὸ δικαίωμα ἐργασίας, τὴν
ὑποχρέωσιν τοῦ Κράτους πρὸς παροχὴν
ἐκπαιδεύσεως, ἰσότητα μεταξὺ ἐργατῶν καὶ
ἐργοδοτῶν, προστασίαν τῶν ἐγκαταλελειμ-
μένων τέκνων, ἀσθενῶν, γερόντων, τὴν ὑ-
ποχρέωσιν παροχῆς τῶν ἀναγκαίων πρὸς
συντήρησιν μέσων κλπ. Τὸ κοινωνιστικὸν
πνεῦμα οὐδεμίαν ἀτήρησιν εἶχε εἰς τὸ
Συντάγμα τοῦ 1852.

Ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης τοῦ 1875
δὲν εἶχε ν' ἀντιμετώπισῃ βασικὰ κοινωνι-
κὰ προβλήματα. Παρὰ τὴν σιωπὴν τοῦ
Συντάγματος, ἡ ΙΙΙ Δημοκρατία δέον νὰ
θεωρηθῆ ὡς ἡ πλέον φιλελευθέρη ἐποχὴ
τῆς Γαλλίας, οὐδεὶς ὅμως δύναται νὰ γί-
νη λόγος περὶ κοινωνιστικῶν τάσεων. Ἡ φι-
λελευθέρη κοσμοθεωρία ἐκυριάρχει τότε.
Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Α' παγκοσμίου πο-
λέμου ἡ κοινωνικὴ σύνθεσις ἤλλαξε. Τὸ ἀ-
τομιστικὸν σύστημα ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πρα-
γμάτων ἀνεπαρκές. Ἡ κοινωνικοποίησις

τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν καὶ ἡ ρύθμισις τοῦ προβλήματος τῶν συλλογικῶν ἢ ὁμαδικῶν δυνάμεων ἐτέθη ὀξύτατα. Πολλὰ Συντάγματα τοῦ μεσοπολέμου διεκήρυσαν τὰ κοινωνικά καὶ οἰκονομικά δικαιώματα. Ἐν Γαλλίᾳ νομοθετικά τινες μεταρρυθμίσεις προσεπάθησαν νὰ λύσουν προχειρῶς τὸ πρόβλημα. Ἡ Ἴδρυσις τοῦ Ἐθνικοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου τῷ 1924 ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀπαίτησιν αὐτήν. Ὑπὸ τὸ καθεστῶς Vichy οὐ μόνον τὸ κοινωνιστικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ αἱ κλασσικαὶ ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι, ὑπέστησαν κάμψιν.

Ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος ἐπέφερε τὸ ἀποφασιστικὸν πλήγμα κατὰ τοῦ γαλλικοῦ ἀτομιστικοῦ πνεύματος. Ἐντονοὶ κοινωνιστικάί τάσεις ἐμφανίζονται τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐθνικοποιήσεις εὐρείας κλίμακος ἐνεργοῦνται, ἐνῶ αἱ ὁμαδικαὶ καὶ συλλογικαὶ δυνάμεις ἀποκοτῶν τεραστίαν ἰσχύν. Αἱ ἐπαγγελματικαὶ ὀργανώσεις ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν, ἡ οἰκογένεια, τὰ ἐξ αὐτῆς προκύπτοντα προβλήματα καὶ ἡ ἀνάγκη προστασίας αὐτῆς, αἱ ἐθνικοποιηθεῖσαι ἐπιχειρήσεις, ἡ δημιουργία διευθυνομένης καὶ προγραμματισμένης οἰκονομίας, οἱ περιορισμοὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἡ ἰδιωτικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ ἐκκλησία εἰς τὰς κοινωνικάς αὐτῆς ἐκδηλώσεις ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, τὰ λεγόμενα *groupes de pression* ἦσαν τινὰ τῶν ὀξυτάτων προβλημάτων, ἅτινα ἐζήτουν ἐπιμόνως τὴν λύσιν των. Ἡ ἐποχὴ ἦτο μοναδικὴ διὰ τὴν συνταγματικὴν ρύθμισιν τούτων. Ποίαν θέσιν ἔλαβεν ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης ἐν προκειμένῳ;

Τὸ Σχέδιον Συντάγματος τοῦ Ἀπριλίου 1946 ἐνεργάνισε ἀναγλύφους τὰς τάσεις τῶν μεταπολεμικῶν Συνταγμάτων, ἦτοι τὸ μὲν διεκήρυσεν ἐντονώτερον, λεπτομερέστερον καὶ σχολαστικῶς τὰς κλασσικὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας, προσθέτον καὶ νέας τοιαύτας, τὸ δὲ περιέλαβε πλείστας κατηγορίας κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν δικαιωμάτων παρουσιάσαν ἐντονωτάτας κοινωνιστικάς τάσεις. Τὸ ἔντονον κοινωνιστικὸν πνεῦμα τοῦ Συντάγματος ἦτο ἐν τῶν κυρίων αἰτίων τῆς ἀπορρίψεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ, ὅστις ἀπέδειξε χαρακτηριστικῶς τὴν συντηρητικότητά του καὶ τὸν

δισταγμὸν του πρὸς κοινωνικάς μεταρρυθμίσεις ὡς καὶ τὴν ἀδιόρθωτον ρομαντικὴν νοσταλγίαν του πρὸς τὴν χρυσοῦν ἐποχὴν τῆς ΠΙ Δημοκρατίας. Τὸ Σύνταγμα 1946 περιέλαβε μόνον προοίμιον περιέχον 3 ἑτερογενῆ στοιχεῖα διὰ τῆς παραπομπῆς εἰς τὴν Διακήρυσιν τοῦ 1789, τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τὰς ἀναγνωρισθείσας ὑπὸ τῶν νόμων τῆς Δημοκρατίας καὶ διὰ τῆς καθιερώσεως σειρᾶς κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν δικαιωμάτων. Κατωτέρω θὰ ἐξετάσωμεν καθ' ἓν τῶν στοιχείων τούτων.

Α) Ἡ διακήρυξις τῷ 1789 διακηρύσσει τὰς βασικὰς κλασσικὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας, ἃς θεωρεῖ φυσικὰς, ἀναπαλλοτριώτους καὶ ἀπαραγράπτους, ἦτοι τὴν ἰσότητα γενικῶς καὶ ὡς πρὸς εἰδικὰς τινας ἐκδηλώσεις, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν προστασίαν τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, τὴν ἀρχὴν *nullum crimen, nulla poena sine lege*, τὴν ἀρχὴν, καθ' ἣν πᾶς κατηγορούμενος θεωρεῖται ἀθῶος μέχρι τῆς καταδίκης του, τὴν ἐλευθερίαν σκέψεως, ἐκφράσεως, τύπου, θρησκευτικῆς συνειδήσεως καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν. Ἡ Διακήρυξις συμπληροῦται διὰ γενικῶν τινων κοσμοθεωριακῶν ἀρχῶν καὶ ἄλλων τοιούτων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐθνικὴν κυριαρχίαν καὶ διαπνέεται ἐκ τοῦ ἀτομιστικοῦ πνεύματος.

Β) Ὡς πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς, ζήτημα ἐγεννήθη περὶ τῆς ἐννοίας τῆς διατάξεως, τῶν θεωρητικῶς μὴ δυνηθέντων νὰ καθορίσουν αὐτάς λόγω τῆς μὴ σταθερότητος τοῦ νομοθέτου.

Γ) Ἐπὶ πλέον τὸ Σύνταγμα 1946 διεκήρυσεν νέας τινας πολιτικάς, οἰκονομικάς καὶ κοινωνικάς ἀρχὰς καὶ καθιέρωσε ὀρισμένα κοινωνικά καὶ οἰκονομικά δικαιώματα, ἅτινα ἐθεωρήθησαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δημοκρατίας. Τὸ ἄρθρ. 1 τοῦ Σ., ἐξ ἄλλου, ὠρίζεν, ὅτι ἡ Γαλλικὴ Δημοκρατία ἦτο κοινωνική. Αἱ ἀρχαὶ αὗται τοῦ προοιμίου ἀφοροῦν ἰδίᾳ εἰς θετικάς παροχὰς τοῦ Κράτους ἔναντι τῶν πολιτῶν καὶ διακρίνονται εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας: α) Ἴσότης, τιθεμένη ἐπὶ νέων βάσεων, ἰδίᾳ δὲ ἰσότης ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐπὶ παντὸς τομέως κλπ. β) Δικαίωμα ἀσύλων τῶν πολιτικῶν φυγάδων. γ) Προστασία δικαιο-

μάτων σχετικών προς την εργασία και δη δικαίωμα προς εργασία, συνδικαλιστική ελευθερία, δικαίωμα προς απεργίαν, συμμετοχή των εργατών δι' αντιπροσώπων των εις τον καθορισμόν των όρων εργασίας και εις την διοίκησιν των επιχειρήσεων. δ) Προστασία των οικονομικώς ασθενών και δη της οικογενείας, παιδων, μητέρων, γερόντων, ιδία από απόψεως κοινωνικής ασφάλισης, υγείας κλπ. ε) Υποχρέωσις του Κράτους προς παροχήν δωρεάν εκπαιδύσεως. στ) Δυνατότης εθνικοποιήσεων.

Η ρύθμισις των ατομικών ελευθεριών υπό του Σ. 1946 άπετέλεσεν άντικείμενον σφοδράς κριτικής. Το προοίμιον του Σ. 1946 άποτελεί όπισθοχώρησιν εναντι του Σχ. Συντ. Άπριλίου 1946 από απόψεως κοινωνιστικών τάσεων, διότι τά διακηρυσσόμενα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα είναι περιορισμένα. Έξ άλλου περιλαμβάνει 3 στοιχεΐα έτερογενή και άσυμβίβαστα μεταξύ των. Η Διακήρυξις του 1789 στηρίζεται επί του ατομιστικού πνεύματος, ενώ αι άρχαί, τας όποίας θέτει το προοίμιον έμφανίζουν έντονον κοινωνιστικόν πνεύμα. Άλλά και εις συγκεκριμένας διατάξεις τά δύο κείμενα άντιτίθενται. Ούτως ή Διακήρυξις του 1789 θεωρεί την ιδιοκτησίαν ως δικαίωμα ιερόν και άπαράβιαστον, ενώ το προοίμιον του Σ. 1946 σχετικόν, ύποκείμενον εις εθνικοποιήσεις. Πώς θα συμβιβασθούν αι άντιφατικά αύται κοσμοθεωρία και διατάξεις;

Τό Σ. του 1946 προέβλεψε τον θεσμόν του Οικονομικού Συμβουλίου. Παρά την μεγίστην χρησιμότητα και την αξιόλογον δρασίαν του, ή Έθνική Συνέλευσις έθεώρει τούτο ως είδος Άκαδημίας, αι άποφάσεις της όποίας έπιστημονικήν μόνον αξίαν είχαν.

Συμπέρασμα των άνωτέρω είναι ότι το Σ. 1946 ένεφάνιζε έντόνους κοινωνιστικάς τάσεις, αλλά και συντηρητικόν πνεύμα, δέν ήδυνήθη δέ ή Δημοκρατία να λύση το πρόβλημα της έντάξεως των συλλογικών δυνάμεων εις την κοινωνικήν ζωήν, τούτο δέ άπετέλεσε εν των αιτίων της πτώσεώς της.

III. Τό Σύνταγμα του 1958. ΑΙ κοινωνιστικά τάσεις τούτου θα έξετα-

σθούν εν σχέσει προς τας άτόμικας ελευθερίας, τας γενικάς διατάξεις αύτου και το Οικονομικόν και Κοινωνικόν Συμβούλιον.

Α) Άτομικαί ελευθερίαί. Το Σύνταγμα 1958 δέν αντιμετώπισε μετά προσοχής το πρόβλημα των ατομικών ελευθεριών και της έντάξεως των συλλογικών δυνάμεων εις την κοινωνικήν ζωήν λόγω έλλείψεως χρόνου και, ίσως, αδυναμίας των συντακτών του να συλλάβουν το πρόβλημα. Περιλαμβάνει εν λακωνικώτατον προοίμιον παραπέμπον εις δύο παλαιότερα κείμενα, την Διακήρυξιν του 1789 και το προοίμιον του Συντάγματος 1946. Περαιτέρω εν τῷ κυρίῳ σώματι του Συντάγματος εύρίσκομεν διατάξεις σχετικάς προς τας άτομικάς ελευθερίας.

1) ΑΙ άτομικαί ελευθερίαί προστατευόμεναι υπό του προοιμίου του Συντάγματος. Το προοίμιον όρίζει ότι «Ο γαλλικός λαός διακηρύσσει έπισήμως την προσήλωσίν του εις τά δικαιώματα του άνθρώπου και τας άρχάς της έθνικής κυριαρχίας, ως αύται καθιερώθησαν από της Διακηρύξεως του 1789 επικυρωθείσας και συμπληρωθείσας υπό του προοιμίου του Σ. 1946...». Η Συμβουλευτική Συνταγματική Έπιτροπή προέτεινε όπως το προοίμιον παραπέμψη εύθέως εις την Οικουμενικήν Διακήρυξιν των δικαιωμάτων του άνθρώπου του Ο.Η.Ε. του 1948, όπερ δέν έγένετο δεκτόν υπό της Κυβερνήσεως και δέν περιελήφθη εις το διά δημοσηφίσματος κυρωθέν Σχέδιον Συντάγματος. Ούτως ό συνταγματικός νομοθέτης έφάνη λίαν επιφυλακτικός επί του σημείου τούτου διά την καθιέρωσιν κοινωνιστικών τάσεων διακηρυχθεισών κατ' έξοχήν υπό της Οικουμενικής Διακηρύξεως. Τά δύο κείμενα, εις ά παραπέμπει το προοίμιον, έξητάσθησαν άνωτέρω.

2) Άτομικαί ελευθερίαί προστατευόμεναι διά ρητῶν συνταγματικῶν διατάξεων. Το Σύνταγμα προστατεύει ρητῶς τας κάτωθι άτομικάς ελευθερίας: α) Τήν άρχήν της ίσότητος μεταξύ των λαών της Κοινοπολιτείας (άρθρ. 1), των πολιτῶν της Κοινοπολιτείας (άρθρ. 77) και των

πολιτῶν τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς, φύλου καὶ θρησκείας (ἄρθρ. 2). β) Τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν (ἄρθρ. 66). γ) Τὴν ἐλευθερίαν ἰδρύσεως πολιτικῶν κομμάτων (ἄρθρ. 4), ἥτις, ἐκτός τῆς πολλαπλότητος τῶν κομμάτων ἰδρυομένων καὶ δρώντων ἐλευθέρως, περιλαμβάνει τὴν ἀρχὴν τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας καὶ τῆς δημοκρατίας ὑπὸ τούτων. Κατὰ τὸ πρῶτον αὐτῆς μέρος ἡ διάταξις ἀπηχεῖ κοινωνιστικὰς ἀντιλήψεις, διότι διὰ πρῶτην φορὰν καθιερώθη συνταγματικῶς ἡ ἀρχὴ τῆς πολλαπλότητος τῶν κομμάτων καὶ ἡ χρησιμότης αὐτῶν διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς δημοκρατίας, ἐνῶ κατὰ τὸ δεύτερον μέρος τὸ σχετικὸν πρὸς τοὺς περιορισμοὺς τῶν κομμάτων ἐπρυτάνευσε μᾶλλον συντηρητικὸν πνεῦμα.

Β) Γενικαὶ διατάξεις τοῦ Συντάγματος. Τὸ ἄρθρον 2 Σ. θέτει τὰ γενικὰ χαρακτηριστικά τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἣν χαρακτηρίζει ὡς ἀδιαίρετον, κοινωνικὴν καὶ κεχωρισμένην τῆς Ἐκκλησίας. α) Ἀδιαίρετος. Ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος τῆς Δημοκρατίας ἀντιτίθεται πρὸς τὴν τάσιν τοῦ Σ. περὶ ρυθμίσεως τοῦ προβλήματος τῆς Ἀλγερίας διὰ μιᾶς λύσεως ἴσως ὁμοσπονδιακῆς, πρὸς τὴν ἀναπτυσσομένην ἀποψιν τοῦ régionalisme καί, τέλος, πρὸς τὴν τάσιν ἐνοποιήσεως τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ διεθνῶν ὀργανισμῶν. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπρυτάνευσε λίαν συντηρητικὸν πνεῦμα. β) Κοινωνικὴ, ἥτοι ἐπεκτεινομένη εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα. Τοῦτο δεικνύει ἐνεργῶς τὰς κοινωνιστικὰς τάσεις τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ Συντάγματος. γ) Κεχωρισμένη τῆς Ἐκκλησίας (laïque), ἥτοι καθιερούσα ἰσότητά τῶν πολιτῶν ἀνεξαρτήτως θρησκείας καὶ ἄλλων φιλοσοφικῶν πεποιθήσεων, τοῦ Κράτους μὴ ἔχοντος ἐπίσημον θρησκείαν οὐδὲ λαμβάνοντος θέσιν ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς θρησκείας. Ἡ ἀρχὴ τῆς laïcité ἀποτελεῖ παράδοσιν τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας. Περαιτέρω τὸ ἄρθρ. 34 καθιεροῖ ἐμμέσως ὀριζόμενας κοινωνιστικὰς ἀρχάς. Οὕτως εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ νομοθέτου ὑπάγονται αἱ ἐθνηκοποιήσεις, τὸ

ἐργατικὸν δίκαιον, ἡ συνδικαλιστικὴ ἐλευθερία, αἱ κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις καὶ οἱ καθορίζοντες τοὺς σκοποὺς τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους νόμοι.

Γ) Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Συμβούλιον. Τοῦτο ἰδρύθη τῷ 1924, ἐρρυθμίσθη ὑπὸ τοῦ Σ. 1946, νῦν δὲ διέπεται ὑπὸ τῶν ἄρθρων 69-71 Σ. καὶ τῆς Ordonnance No 58-1360/29-12-58. Τὸ Σ. 1958 δὲν μετέβαλε κατ' οὐσίαν τὸν θεσμὸν ἐν σχέσει πρὸς τὴν IV Δημοκρατίαν. Ἐν τούτοις ὀρισμένοι μεταβολαὶ δεικνύουν τὴν προώθησιν τοῦ κοινωνιστικοῦ πνεύματος. Εἰς τὴν ὀνομασίαν προσετέθη ἡ λέξις καὶ κοινωνικόν, ὅπερ τονίζει τὰς ἀρμοδιότητας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ τομέως πρὸς πραγμάτωσιν τῆς κοινωνικῆς δημοκρατίας.

Ἡ συνέλευσις τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου δύναται νὰ ὀρίσῃ ἐν τῶν μελῶν του, ὅπως ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Κοινοβουλίου, ἵνα ἀναπτύξῃ τὰς γνώμας αὐτοῦ.

Ἡ σύνθεσις τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου ἐμφανίζει ἐντόνους κοινωνιστικὰς τάσεις, διότι εἰς τοῦτο μέτεχον ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν, ἐργοδοτῶν, τῶν γεωργικῶν ὀργανώσεων καὶ συνεταιρισμῶν, οἰκογενειακῶν ὀργανώσεων, ὀργανώσεων τουριστικῆς δράσεως, ἐμπορικῶν ὀργανώσεων καὶ περιφερειακῶν οἰκονομικῶν τοιούτων ὡς καὶ προσωπικότητες ἀρμόδιαι εἰς τὸν οἰκονομικόν, ἐπιστημονικὸν καὶ μορφωτικὸν τομέα. Παρὰ τὰς ἐπὶ μέρους ἀντιρροήσεις, ἃς δύναται τις νὰ ἔχῃ ὡς πρὸς τὴν ἀναλογίαν συμμετοχῆς τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν ὡς καὶ πρὸς τὸν τρόπον διορισμοῦ ἢ ἐκλογῆς, γενικῶς ἡ σύνθεσις τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου ἐκφράζει ἐντόνους κοινωνιστικὰς τάσεις.

Ἐξ ἄλλου αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου ἐμφανίζουν ἐναργῶς τὸ κοινωνιστικὸν πνεῦμα τοῦ θεσμοῦ. Χαρακτηριστικῶς καθορίζει τὸ ἄρθρ. 1 τῆς ἀνωτέρω Ordonnance τὴν ἀποστολὴν τούτου συνισταμένην α) εἰς τὴν προώθησιν τῆς συνεργασίας τῶν διαφόρων ἐπαγγελματικῶν κατηγοριῶν μεταξύ τῶν

και εις την εξασφάλισιν τῆς συμμετοχῆς των εις την οικονομικὴν καὶ κοινωνικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως, β) εις τὴν πρότασιν τῶν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων τῶν ἀναγκαίων ἐκ τῶν τεχνικῶν μεθόδων, γ) εις τὴν μελέτην τῆς συμμετοχῆς τῆς Δημοκρατίας εις τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν. Γενικῶς δὲν ἐπῆλθον βασικαὶ μεταβολαὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ Οἰκονομικὸν Συμβούλιον τῆς IV Δημοκρατίας. Ἐν τούτοις τὸ Σ. 1958 ἐτόνισεν ἔτι περισσότερον τὴν κοινωνικὴν ἀποστολὴν τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου.

IV. Συμπερασματικά παρτηρήσεις. Αἱ κοινωνιστικά τάσεις τοῦ Σ. 1958 εἶναι περιορισμέναι ἀπὸ δύο ἀπόψεων, τὸ μὲν ἀπὸ ἀπόψεως προόδου ἐν σχέσει πρὸς τὸ Σ. 1946, τὸ δὲ ἐν συγκρίσει πρὸς πολλὰ σύγχρονα Συντάγματα.

A) Ἀπὸ ἀπόψεως προόδου ἐν σχέσει πρὸς τὸ Σ. 1946. Τὸ Σ. 1946 ἀναμφιβόλως περιεῖχεν ἐντόνους κοινωνιστικάς τάσεις, ἂν καὶ τὸ σύστημα αὐτοῦ ἦτο ἐν προκειμένῳ ἀτελές, τὸ μὲν λόγῳ τῆς προσπαθείας συγκερασμοῦ τριῶν ἀντιφατικῶν στοιχείων, τὸ δὲ λόγῳ τῆς παραλείψεως διακηρύξεως πολλῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν δικαιωμάτων περιλαμβανομένων εις ἄλλα Συντάγματα. Τὸ Σ. 1958 ὡς πρὸς τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας ἐμμένει εις τὰς περιορισμένας κοινωνιστικάς τάσεις τοῦ Σ. 1946 ἄνευ προθήκης ἄλλων, ὡς πρὸς δὲ τὸ Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Συμβούλιον ἐμφανίζει ἐνδεικτικὰς τινάς, ἀλλ' οὐχὶ ἀποφασιστικάς, κοινωνιστικάς τάσεις. Κατὰ βάσιν, ὅθεν, τὸ Σύνταγμα 1958 ἀκολουθεῖ τὸ προγενέστερον Σύνταγμα ἄνευ ἐμφανῶν κοινωνιστικῶν μεταρρυθμίσεων.

B) Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἄλλα Συντάγματα. Τὰ μεταπολεμικά Συντάγματα γενικεύουν τὴν προστασίαν τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν

δικαιωμάτων καὶ τείνουν εἰς τὴν ἐνσωμάτωσιν τῶν συλλογικῶν δυνάμεων εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν ὡς καὶ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δημοκρατίας. Τὸ Σ. τοῦ 1946 ἀνταπεκρίθη περιορισμένως εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτάς, τὸ Σ. 1958 ὁμως δὲν προώθησε τὸ πρόβλημα, οὐδὲ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τοὺς κοινωνικοὺς καὶ οἰκονομικοὺς κραδασμοὺς τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Ἐνῶ τὰ ἄλλοδαπὰ Συντάγματα περιέχουν πλήρη κατάλογον κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν δικαιωμάτων, τὰ Γαλλικὰ Συντάγματα τοῦ 1946 καὶ 1958 περιέχουν ἀτελέστατον κατάλογον τούτων, δὲν διακηρύσσονται δὲ σημαντικὰ κοινωνικά καὶ οἰκονομικά δικαιώματα, ὡς π. χ. ἡ δικαία ἀμοιβὴ ἐργασίας, ἡ προστασία ἀπὸ τῆς ἀνεργίας, ἡ ἀρχὴ ἴσος μισθὸς δι' ἴσην ἐργασίαν, τὸ δικαίωμα διὰ μίαν ἀμοιβὴν ἐργασίας ἐξασφαλίζουσαν ζωὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρόεπειαν, ὁ περιορισμὸς τῶν ὥρων ἐργασίας, τὸ δικαίωμα εἰς ἐν ἐπίτεδον ζωῆς ἐξασφαλίζον τροφήν, ἐνδυμασίαν, στέγην καὶ ἰατρικὴν περίθαλψιν, ἡ συμμετοχὴ παντὸς εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν, εἰς τὰς καλὰς τέχνας καὶ τὴν ἐπιστήμην, ἡ μόρφωσις τῶν ἐργατῶν, ἡ ἐξασφάλισις ὑγιεινῆς κατοικίας, ἡ ἀνῆρωσις τοῦ οἰκονομικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πληθύσμου, ἡ προστασία τῶν γερόντων, ἡ ἐλευθερία ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἡ ἐνίσχυσις ὑπὸ τοῦ Κράτους τῆς πνευματικῆς, ἐπιστημονικῆς, λογοτεχνικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς κλπ.

Τὸ γενικὸν συμπέρασμα τῶν ἀνωτέρω εἶναι, ὅτι αἱ κοινωνιστικά τάσεις τοῦ Σ. 1958 εἶναι περιορισμέναι, δὲν ἠδυνήθη δὲ τοῦτο νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τῆς ρυθμίσεως τῶν συλλογικῶν δυνάμεων, πρόβλημα, ὅπερ θὰ παίξῃ βασικὸν ρόλον εἰς τὴν ζωὴν τῆς V Δημοκρατίας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Διδάκτωρ Νομικῆς

ΕΥΛΑΒΙΚΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΑΡΑΖΟΥΛΗΣ

Πολὺς λόγος γίνεται στὶς μέρες μας γιὰ τὴν τόνωσι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας. Συγγραφεῖς καὶ χρονογράφοι καταπιάνονται μὲ τὸ ζήτημα, μοιρολογοῦν γιὰ τὸν ἀφανισμό τῆς καὶ προτείνουν «σταυροφορίες» καὶ ἀγῶνες γιὰ τὸ ὕλικό καὶ πνευματικό τῆς ἀνέβασμα. Χωρὶς νὰ παίρνομε μέρος στὴ θορυβώδη συζήτησι, σὰν εὐλαβικὴ θύμησι, στρέφουμε τὸ νοῦ σ' ἓνα πνευματικὸ ἐργάτη τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας, τώρα ποὺ συμπληρώνονται τὰ δεκάχρονα ἀπὸ τὸ θάνατό του, τὸν Γεώργιο Φαραζουλή. Μέσα στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Γεωργίου Φαραζουλή θὰ δοῦμε τί μπορεῖ νὰ κἀνῃ ἓνας ἐπιστήμων, ποὺ ἄδολα ἀγαπάει τὴν ἑλληνικὴ πατρίδα.

Ἄγνωστο τ' ὄνομά του στοὺς πολλούς. Ὁ πανελλήνιος τύπος δὲν ἀσχολήθηκε μὲ τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὸ Αἴγιο. Ὁ τοπικὸς μόνον τύπος δημοσίευσε λιγοστὲς πλευρὲς τῆς δράσεώς του. Ἔτσι γιὰ τὸ πανελλήνιο ἔμεινε ἄγνωστος ὁ Γεώργιος Φαραζουλή. Γνωστὸς ὅμως σὲ εὐρὺ κύκλο τῆς Πελοποννήσου καὶ σεβαστὸς καὶ ἀγαπητὸς μακρύτερα ἀπὸ τὸ Μωρηά.

Στὸ Αἴγιο γεννήθηκε στὰ 1870 καὶ ἔκεῖ πέθανε στὰ 1950, στὴ θερινὴ κυψέλη τῆς σεβαστῆς οἰκογενείας τῶν Φαραζουλήδων. Τὰ «τζάκια» πάντα προβάλλονται. Μὰ δὲν παίζον πάντα τὸν ἴδιο ρόλο στὴν πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ. Ἄλλοτε ἢ προσφορά τους εἶναι σημαντικὴ καὶ ἄλλοτε τιποτένια. Πολλὲς παλιῆς οἰκογένειες ἔχουν σημαδεύει μὲ τὸ πέρασμά τους τὴν «κοσμικὴ» ζωὴ περιοχῶν τῆς Πατρίδος μας. Τὸ Φαραζουλέϊκο σημαδεύει τὴν πνευματικὴ πορεία τῆς Αἰγιαλείας. Πάνω ἀπὸ μισὸ αἶωνα στάθηκε. Καὶ στέκεται ἀκόμα. Ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἓνας ἰσχυρὸς πνευματικὸς φάρος τῆς περιοχῆς. Τὸν πατέρα του Ἄθανάσιο, δῆμαρχο δράσεως καὶ κοινωφε-

λῶν ἔργων γιὰ χρόνια τὸν ἔνοιωσε τὸ Αἴγιο. Τὴν μάνα του, τὴν γνώρισε δέσποινα, κυρία τοῦ σπιτιοῦ τῆς, μάνα τῶν φτωχῶν. Τὰ παιδιά, ἀγόρια καὶ κορίτσια, κάποιον ρόλο, ἄλλο σημαντικώτερο καὶ ἄλλο λιγώτερο βαρὺ, ἔπαιξαν. Ἀπ' αὐτὰ τὸ μεγαλύτερο, ἀναμφιβόλως, ρόλο, ποὺ τίμησε καὶ ἀνύψωσε ὅλο τὸ σπίτι, τὸν ἔπαιξε ὁ Διονύσιος⁽¹⁾, ὁ γνωστὸς ἀρχιμανδρῆτης, ὁ γλαφυρὸς συγγραφεὺς καὶ γλυκύτατος ρήτωρ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ἀναγεννητὴς ψυχῶν.

Παρόμοιο ρόλο—λιγώτερο λαμπρό—εἶχε καὶ ὁ Γεώργιος. Δικηγόρος αὐτὸς, θεολόγησε σὰν τὸν θεολόγο ἀδελφὸ του. Ἀσθενικὴ κράσις, ἔζησε μαρτυρικὴ ζωὴ. Κλεισμένος στοῦ σπίτι μὲ σύντροφο τὸν πόνο. Πάλαψε μαζὴ του στήθος μὲ στήθος. Καὶ τὸν νίκησε μὲ τὴν ἠρωϊκὴ ἐγκαρτέρησι. Τὸ κλεισιμὸ καὶ ὁ περιορισμὸς στοῦ σπίτι, τὸν ἔκανε μεγάλο φίλο τῶν βιβλίων. Ἐμβάθυνε στὴν ἐπιστήμη του καὶ ἀπόκτησε μιὰ πλατεῖα γενικώτερη μόρφωσι. Μελετήτης τῆς Βίβλου ἦταν ἀπὸ τὰ πρῶτα ὡς τὰ στερνὰ χρόνια τῆς ζωῆς του. Ἀπὸ τὸ θεῖο θησαυρὸ ἀποσποῦσε χρυσάφι ἐμπνεύσεως καὶ δυνάμεως. Ἀπὸ τὴν ἀστείρευτη πηγὴ τῆς θεολογίας καὶ τῆς γνώσεως, ἀπὸ τοὺς μεγάλους Ἑλληνας Πατέρας μὲ ἐλαφίσιο πόθο, ἀντλήσε θεῖα νάματα. Ἦρθε σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν κρυστάλλινη σκέψι, μὲ τὸν πηγαῖο ἐνθουσιασμό, μὲ τὴν ἀγνὴ καὶ λεπτὴ συγκίνησι. Προσπάθησε νὰ μπῆ στοῦ ρυθμοῦ τους. Νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ στὴ λεωφόρο τῆς σκέψεως, στὰ φτερουγίσματα τῆς προσευχῆς. Προσευχόμενος ἐπιστήμων ἦταν ὁ Γεώργιος Φαραζουλή, ποὺ συμπλήρωνε μὲ τὴν μετοχὴ του στὰ ἱερὰ Μυστήρια τὴν πνευματικὴ τὸν οἰκοδομὴ. Κατά-

(1) Βλ. Διονύσιος Φαραζουλή, ἐκδ. «Ζωῆς», Ἀθήνα.

σπαρτες είναι οί επιστολές του από την αγάπη του στη μυστηριακή ζωή, που πλημμύριζε την ψυχή του.

Τὴν πνευματική του καλλιέργεια τὴ μετέστρεφεν ἀδιάκοπα σὲ ἀκτινοβόλο ζωὴ. Ἡ βαθεία του πνευματικότης μετὴν κοινωνική του ἀγιότητα, φωτολάμπρυνε τὴν περιοχὴ. Δὲν ἦταν ἅγιος μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του. Δὲν κλεισθῆκε ἡ ἀρετὴ του σὲ τὸ μοναχικὸ ἀπέριττο δωμάτιό του. Ἡ πνευματικὴ του ἀκτινοβολία στάθηκε ἀπὸ τὶς λιγοστές, πού γνώρισε στὰ πρῶτα πενήντα χρόνια τοῦ αἰῶνος μας ἡ Αἰγιάλεια.

Ἔλεγε συχνά ὅτι ὁ «πιστὸς πρέπει νὰ εἶναι συνεπὴς εἰς τὰς ὑποσχέσεις του καὶ ἀκέραιος χαρακτήρ». Τόνιζε ὅτι καλύτερο εἶναι, νὰ εἶναι «κοσμικός», παρὰ θρησκευτικὸς καὶ νὰ σκανδαλίξῃ μετὸ βίό του! Τὸ τόσο ζωντανὸ αὐτὸ μήνυμα, ἦταν τὸ πρῶτό μὲλλημα τῆς ζωῆς του.

Στὸ διάβα τοῦ βίου του στάθηκε ὁ ἀκέραιος, ὁ ἀτεγκτος, μὰ συγχρόνως, ὁ εὐγενὴς καὶ ἐξυπηρετικὸς σ' ὄλους. Καὶ σὰν δικηγόρος καὶ σὰν διευθυντὴς τῆς Νομαρχίας καὶ σὰν ἐκπρόσωπος τοῦ Δήμου στὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο, ἔδειξε τὴν ἀριστοκρατικότητα τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ πνεύματός του. Ὅταν ἦταν στὴ Νομαρχία, ὁ Δήμαρχος Ροῦφος τοῦ ζήτησε κάποιον ρουσφέτι, πού δὲν ἦταν δίκαιο. Ὁ Φαραζουλῆς ἀρνήθηκε νὰ τὸ κάνῃ. Πῆγε προσωπικῶς στὴ Νομαρχία. Τὸν πίεσε. «Αὐτὸ πού ζητεῖτε δὲν ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ» τοῦ ἀπάντησε. «Θὰ ἀπολυθῆς ἀμέσως», τοῦ εἶπε ὁ πανίσχυρος πολιτικῶς Δήμαρχος. Ἄπολύθηκε... μὰ κράτησε ἀκέραιο, ἀλύγιστο τὸν χαρακτήρα του!

Ἄν καὶ καταγόταν ἀπὸ εὐγενικὸ «τζάκι», στάθηκε πολὺ κοντὰ στὸ λαό. Ἐνοιωθετὶς ἀνάγκες του σὰν δικὲς του ἀνάγκες. Καὶ εὗρισκε τρόπους νὰ τὸν βοηθήσῃ στὶς ὑλικὲς καὶ στὶς πνευματικὲς του δυσκολίες. Ἡ ἀγάπη, ἀνιδιοτελής, ποτισμένη μετὸ πνεῦμα τῆς αὐτοπροσφορᾶς καὶ τῆς θυσίας, ἦταν χαρακτηριστικὸ τῆς προσωπικότητός του. Ἐγινε τὸ κίνητρο τῆς δράσεώς του ἀπὸ τὴν ὥρα, πού ἄφηκε καὶ τὴν δικηγορία καὶ κάθε δημοσίαι θέσι ὡς τὰ τέλη τῆς ζωῆς του, δηλαδὴ τὸ περισσότερον διάστημα τοῦ βίου του.

Κοντὰ του, ὁ φτωχὸς, ὁ κατατρεγμένος, ἔβρισκε παραστάτη. Τὸν βοηθοῦσε σκορπώντας τὴν πατρικὴ περιουσία. Τὸν συμβούλευε σὲ νομικὰ θέματα. Στὸ χωριὸ Κούμαρι τοῦ Αἰγίου εἶχε ἡ οἰκογένειά του ἑκατοντάδες στρέμματα δάσος. Τὶς ἐκτάσεις αὐτές, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἰδιοκτῆται, τὶς εἶχαν δώσει σὲ χωρικούς, πού τὶς μετέτρεπαν σὲ σταφίδα. Σὰν ἐνοίκιο οἱ καλλιεργηταὶ ἔδιναν τὰ 20% τῆς ἐσοδείας τους. Ὁ Γεώργιος Φαραζουλῆς τοὺς τὰ ἐχάρισε ὅλα καὶ τὸν καρπὸ καὶ τὴν γῆ.

Στὰ χρόνια τοῦ ἀποκλεισμοῦ φανερώθηκε λαμπρότερο τῆς ἀγάπης του τὸ φῶς. Δὲν ζήτησε ἀπὸ τὴν κτηματικὴ του περιουσίαν νὰ πλουτίσῃ. Τὴν σκόρπισε ζητώντας οὐράνιο πλουτισμό. Ἔδωσε ἑκατοντάδες ὀκάδες γεννήματα σὲ ἐξευτελιστικὲς τιμὲς στοὺς συμπατριώτας του, πού πεινοῦσαν. «Ἐσχόπισε, ἔδωσε τοὺς πέννησι, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

Ἡ ἐξυπηρετήσις μόνο τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ δείχνει φιλόανθρωπο, μὰ δὲν φανερώνει Ἡγέτη. Καὶ ὁ Γεώργιος Φαραζουλῆς ἦταν τὸ πρῶτο, μὰ ἔφθασε καὶ στὸ δεύτερο, ὅταν δίπλα στὶς ὑλικὲς ἀνάγκες, καὶ τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ ἐξυπηρετήσε. Δὲν ἦταν θεολόγος ἢ κληρικός. Μὰ ἐνοιωθετὶς ψυχικὲς ἀναζητήσεις τῶν γύρω του περισσότερον ἀπὸ πολλοὺς «ἐντεταλμένους» στὸ ἔργο αὐτό. Ἐνοιωθετὶς εἶχε χρέος σὰν ἐπιστήμων, σὰν ἡγέτης πάνω στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου μετὸ πόνον νὰ σκύβῃ. Ὁδηγὸς νὰ γίνεταί. Μὰ ὁδηγός, ἀπὸ ὁδηγὸ διαφέρει. Πολλοὺς αὐτοτιτλοφορομένους... πνευματικὸς ταγούς, λίγο τοὺς νοιώθει ὁ λαὸς γιὰ σωστοὺς ὁμαδάρχας στῆς πορείας του τὶς κακοτοπιές. Τὸν Φαραζουλῆ τὸν ἔζησε γιὰ συμπαραστάτη καὶ καθοδηγὸ ἓνα μεγάλο μέρος τῶν συμπατριωτῶν του. Δὲν λογάριάζε κόπους—καίτοι ἀσθενικός—προκειμένου νὰ τοὺς βοηθήσῃ στὴν πνευματικὴ τους ζωὴ. Ὅλη τὴν ἡμέρα ἦταν στὴν διάθεσι καθενός, πού θὰ εἶχε τὴν ἀνάγκη του. Τὸ ἀπλό δωμάτιό του ἦταν πολύφωνος ἄμβων. Καὶ κάθε βράδυ, γιὰ χρόνια, βρισκόταν σ' ὄρισμένο μέρος (εἴτε σὲ κάποια αἴθουσα, εἴτε σὲ ἓνα ἐξοχικὸ παρεκκλήσι τὸ καλοκαίρι) ἔτοιμος νὰ ἐνισχύῃ ὄσους θὰ βρισκόντουσαν

ἐκεῖ, εἴτε μὲ γενικὴ συζήτησι, εἴτε μὲ ἀτομικὴ ἐπικοινωνία. Ἡ καταδεικτικότης του ἦταν παραδειγματική. Μὲ παιδικὴ ἀπλότητα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ θαυμαστὴ σύνεσι ἀντίκρουσε τὰ προβλήματα, ποῦ τοῦ ἔθεταν. Ἐνίσχυε, τόνωνε, παρηγοροῦσε.

Ἀπὸ τὸ 1920 συστηματοποίησε τὶς συνάξεις. Ἄρχισε νὰ ὀμιλῇ στὴν αἴθουσα τῆς Σχολῆς Ἐσπέρων. Τὸ 1926 ἴδρυσε τὸ Σύλλογο Ἐσπέρων. Τὸ 1926 ἴδρυσε τὸ Σύλλογο Ἐσπέρων. Τὸ 1937 ἰδρύθηκε ὁ Ἐσπερολόγος, στὸν ὁποῖο πρόεδρο ἐξέλεξαν τὸν Φαραζουλή. Οἱ παραβάται ἐστέλλοντο στὸν «κύρ-Γιῶργη», ποῦ μὲ τρόπο καὶ λόγια κατάλληλα τοὺς μιλοῦσε γιὰ τὸ βῆρος τοῦ παραπτώματος καὶ τοὺς προέτρπε ν' ἀφήσουν τὴν καταστρεπτικὴ αὐτὴ συνήθεια. Πολλοὺς βοήθησε ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν βλασφημία.

Ὁ Γ. Φαραζουλῆς χαρακτηρίσθηκε ἀπὸ τὸν Ζ. Ν. τῶν Ἐσπερίων «στρατιώτης τοῦ πνεύματος, ἀγωνιστὴς ἀπὸ τοὺς ὑποδειγματικούς, μορφὴ ἀπὸ ἐκεῖνας τὰς ὁποίας ἠμπορεῖ πράγματι νὰ προβάλῃ ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον ὡς παρὰδειγμα τοῦ τί ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν χριστιανικὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν. Ἐφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν πρεσβύτης πλέον, ἀλλὰ ἡ καρποφορία τοῦ ἔργου του δὲν φεύγει βεβαίως. Τὸ ὅτι ἡ κοινωνία τοῦ Αἰγύ-

που τόσον πολὺ σέβεται καὶ ἐκτιμᾷ τὴν καρποφορίαν αὐτήν, εἶναι ἀκριβῶς χαρακτηριστικὸν δεῖγμα».

Ποικιλοτρόπως δείχθηκε ὁ σεβασμὸς αὐτός. Ἀκόμα καὶ ὕλισται τὸν ἀκούγαν εὐχαρίστως καὶ ἔμεναν ἐκστατικοὶ μπρὸς στὴν ὑπέροχη προσωπικότητά του. Καὶρὸ μετὰ τὸν θάνατό του ἀκούσθηκε νὰ λένε θλιμμένοι: Ἄχ, ποῦ εἶναι ὁ ἀείμνηστος Φαραζουλῆς, ποῦ δὲν ἄφηνε κανένα ἀπαρηγόρητο. Πάνδημος εἶναι ἡ ὁμολογία ὅτι ἦταν χριστιανός. Ὅταν ἀναλογισθοῦμε ὅτι ἡ ὁμολογία αὐτὴ ὑπάρχει στὴν ἰδιαίτη πατρίδα του, τότε περισσότερο ἐκτιμοῦμε τὴν πίστι καὶ τὴν ἀρετὴ του.

Τὰ μεγάλα βουνὰ ὅταν τὰ βλέπης ἀπὸ κοντὰ σοῦ δείχνουν τὶς ἀνώμαλες ράχες τοὺς καὶ τὰ φαράγγια, ποῦ χάσκουν. Ὅταν ὁμως τ' ἀντικρύξῃς ἀπὸ ἀπόστασι μακρινὴν προβάλλον με ἀπλότητα τὶς μεγαλόπρεπες γραμμὲς τοὺς. Ὁ Γεώργιος Φαραζουλῆς καὶ μακρὰ καὶ κοντὰ ἦταν ὁ μεγαλόπρεπος, ὁ ἡγεμονικός, ὁ ἐξαγνισμένος στὸ καμίνι τοῦ πόνου καὶ ἐξαγνισμένος στὸ «πῦρ» τῆς πίστεως. Ἦταν τὸ ἐπιβλητικὸ βουνό, ποῦ σμιαζόταν ἀπ' τὸν ἀλύγιστο Ὀλυμπο, τὸν ἀδελφὸ του Διονύσιο καὶ σκίαζε μὲ τὴ σειρὰ του τὴν ἀφροστόλιστη ἀκτὴ τῆς Αἰγιαλείας.

Ι. ΑΛΕΞΙΟΥ

Π Ρ Ο Σ Ε Υ Χ Η

Ὅταν πονᾷς, μὴν περπατᾷς
σὲ δρόμους πατημένους·
διάλεγε κάποια ἐρημικὰ καινούργια μο-
νοπάτια.

Κάτω ἀπὸ ξάστερο οὐρανὸ
σὲ κάμπους ἀνθισμένους
φανέρωσε τοὺς πόνους σου
στοῦ Πλάστη ἐμπρὸς τὰ μάτια.
Κι' ὅταν τὸ γλυκοχάραμα
ξυπνοῦν τὰ ρόδα, οἱ κρίνοι,
θὰ ἰδῆς πόσο σὲ γιάτρεψε
ἡ προσευχὴ σου ἐκείνη.

ΙΩ. Χ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΒΟΡΙΣ ΠΑΣΤΕΡΝΑΚ 1890-1960

Ο Ρώσος συγγραφέας και ποιητής, που πέθανε τον περασμένο Μάιο σε ηλικία 70 χρόνων, ήταν για μισό αιώνα μια από τις μεγαλύτερες φιλολογικές φυσιογνωμίες της εποχής μας.

Παρ' όλο τουτο ήταν σχεδόν άγνωστος στις Δυτικές χώρες μέχρι την έκδοση του μυθιστορηματός του «Ιατρός Ζιβάγκο» το 1958. Το μυθιστορημα δεν εξεδόθη στη Ρωσία, αλλά έτυχε μεγάλης υποδοχής από τους κριτικούς της Δύσης.

Στόν συγγραφέα εδόθη το βραβείο Νόμπελ στη φιλολογία ἀρνήθηκε όμως να το δεχθῆ ὕστερα ἀπό πίεση τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως.

Τόν περασμένο Σεπτέμβριο 1959 ὁ κ. J. Robbins, ἀνταποκριτῆς τοῦ ἀπαντήσεις πού ἔδωσε σέ ἐρωτήσεις τοῦ ἀνταποκριτῆ διαβλέπει κανεῖς περιοδικοῦ «This Week», ἐπισκέφθη τόν ποιητῆ στήν κατοικία του. Στίς τῆν ἀνωτερότητα τοῦ ποιητῆ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΣ

Εἶναι μήπως ἀπαραίτητος ἡ θρησκεία;

Μάλιστα. Νομίζω πὸς ὁ ἄνθρωπος θὰ προσπαθῆ πάντα νὰ βρῆ ἓνα ἱκανοποιητικό τρόπο λατρείας.

Ἔχω γεννηθῆ Ἐβραῖος. Ἡ οἰκογένειά μου ἐνδιεφέρετο γιὰ τὴ μουσικὴ καὶ ζωγραφικὴ καὶ δὲν ἔδιδε σημασία στὴ θρησκεία. Ἐπειδὴ αἰσθάνθηκα τὴ μεγάλη ἀνάγκη νὰ βρῶ μέσο ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Δημιουργό, προσηλυτίστην στὸ Ρωσικὸ Ὁρθόδοξο Χριστιανισμό. Παρ' ὅλη ὅμως τὴν προσπάθειά μου, δὲν μπόρεσα νὰ ἐπιτύχω ἀπόλυτη πνευματικὴ ἱκανοποίηση. Ἔτσι ἐξακολουθῶ νὰ ἀναζητῶ.

Μερικοὶ μοῦ λένε πὸς ἡ θρησκεία δὲν πρόκειται νὰ προσδεύσῃ μέχρις ὅτου ὁ κόσμος λύσῃ τὰ πρακτικὰ του προβλήματα. Πιστεύω πὸς θὰ βροῦμε ὅτι συμβαίνει ἐντελῶς τὸ ἀντίθετο.

Εἶναι μήπως πεπερασμένος ὁ πατριωτισμός;

Ὅχι. Σ' αὐτὴ τὴν ἐποχῇ, τὰ περισσότερα προβλήματα ἀπαιτοῦν διεθνεῖς λύσεις. Ἡ ἀγάπη ὅμως τῆς πατρίδας εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα καὶ συγκινητικότερα τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων.

Γνωρίζω πὸς πολλοὶ Ρῶσοι τῆς δικῆς μου γενεᾶς αὐτοεξορίστηκαν μετὰ τὴν ἐπανάσταση, μερικοὶ γιατί κατεπολεμοῦντο

καὶ ἄλλοι γιατί δὲν μποροῦσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὶς ἀλλαγές πού ἐρχόνταν. Γιὰ μέ, ἡ ἐξορία θὰ ἦταν χειρότερη ἀπὸ τὸ θάνατο.

Δὲν πρέπει βέβαια ὁ πατριωτισμὸς νὰ εἶναι τυφλός. Ἡ μητέρα διορθώνει τὸ παιδί της· ὁ γιὸς βλέπει τὰ ἐλαττώματα τοῦ πατέρα. Ἡ ἀγάπη ὅμως δὲν ἀποστρέφεται τὴν ἀσχήμια ἢ τὸ λάθος. Ἡ νομιμοφροσύνη στὴ γῆ πού γεννήθηκες καὶ στὸ λαὸ ἀπὸ ὅπου ξεπρόβαλες εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ὄχι τὸ τέλος τοῦ διεθνισμοῦ.

Εἶναι μήπως οἱ περισσότεροὶ ἐργάτες σήμερα ἀπλᾶ ρομπότ;

Δὲν πρέπει κατ' ἀνάγκη νὰ εἶναι ἔτσι.

Ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάσταση ἔχει κάνει τὸ «ἀρκετὰ γιὰ ὅλους» μιὰ δυνατότητα γιὰ τὴν ἐποχῇ μας.

Οὐδέποτε ἐργάστηκα σὰν γεωργός, καὶ ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τοῦ πρώτου πολέμου πού ἐργάστηκα σὲ ἐργοστάσιο στὰ Οὐράλια, δὲν ἔχω ἐργαστῆ σὰν ἐργάτης. Παρὰ τοῦτο γνωρίζω πὸς τὰ γεωργικὰ προϊόντα εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα συνεργασίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσης, πού εἶναι ἀχαλιναγώγητη, γιομάτη ἐκπλήξεις καὶ σκληρό.

Ἔνας ἐφαρμοστής σ' ἐργοστάσιο συνεργάζεται μὲ τοὺς συνανθρώπους του. Εἶμαι βέβαιος πὸς αὐτὸ δὲν ἔχει μικρότερη ἀξία καὶ δὲν δίνει λιγώτερη ἱκανοποίηση!

Πιστεύω μὲ πάθος στὴν ἀξιοπρέπεια κά-
θε ἀπαραίτητης ἀπασχόλησης.

Τώρα γράφω ἓνα θεατρικὸ ἔργο. Εἶναι
τὸ πρῶτο πού δοκιμάζω. Δὲν γνωρίζω ἂν
μπορέσω ποτὲ νὰ τὸ συμπληρώσω. Γνω-
ρίζω πὼς ὅταν συμπληρώσω μιὰ πρόταση
πού θεωρῶ ὀρθή, μπορῶ νὰ ἀνταποδώσω
τὴν ἀγάπη σ' αὐτοὺς πού μὲ ἀγαποῦν καὶ
νὰ κατανοήσω αὐτοὺς πού δὲν μὲ κατα-
νοοῦν.

*Εἶναι δυνατόν ἓνας ἄνθρωπος νὰ ἐ-
λέγχει τὸ μέλλον του;*

Μάλιστα. Παρὰ τὸ σύστημα κάτω ἀπὸ
τὸ ὁποῖο ζῆ, πιστεύω πὼς οἱ ἄνθρωποι ἄ-
πανταχοῦ τῆς γῆς ἔχουν περισσότερη δύ-

ναμὴ πάνω στοῦ μέλλον παρὰ ποτὲ ἄλλοτε.
Τὸ σπουδαιότερο εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ἐξα-
σκήσουμε τὴ δύναμη τούτη.

Εἶναι σύνηθες νὰ λέμε πὼς τὸ μέλλον
ἀνήκει στὰ παιδιά μας, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς
παραμένει πὼς ἀνήκει σὲ μᾶς. Ἀπὸ τὸ
τί κάνουμε σήμερα, θὰ ἐξαρτηθῆ ἡ πορεία
τοῦ κόσμου.

Πρέπει νὰ χρησιμοποιήσουμε κάθε εὐ-
καιρία, ὅσοδήποτε μικρή, χωρὶς νὰ αἰσθα-
νώμεθα ἀπελπισία ἢ ἀμηχανία, γιὰ νὰ βοη-
θήσουμε τὸ κόσμον γύρω μας νὰ βρῆ τὸ
δρόμο τῆς εἰρήνης, παραγωγικότητας καὶ
ἀδελφосύνης.

J. Robbins

Σ Τ Η Ν Ε Ρ Η Μ Ο

(Ἐκ βαθέων)

Ἄν κάποτε δεῖς ὄλους τοὺς φίλους σου νὰ φεύγουν μακριὰ σου
καὶ πλέρια ἐρήμωσι κυκλώσει-τυλίξει καὶ πάει νὰ νεκρώσει
τὴν κρῦα καρδιά σου,

μὴν πείς: ὄλα τέλειωσαν πιά,
μὴν πείς: δὲν μένει τίποτα πιά,

Ἐδῶ,
ἴσως,
κάτι πολὺ μεγάλο θ' ἀποκτήσεις
στὸ κρῦο, μέσα, στὴν ἀπόγνωσι—στὴ μοναξιά.

Κάτι
πού δὲν σοῦ ἦτον μπορετὸ νὰ βρεῖς
ἀνάμεσα στοὺς φίλους σου,
πού κέρδιζαν τὴν προσοχή σου
στὶς μάτια πού ἔδινες ἡμέρες σου
σὲ χιμαίρων ἀναζητήσεις...
Στούς, μάτια, πού ἄφινες νὰ ρέουν, ἐκεῖ, ὠραίους καιρούς.

Ἴσως
καὶ βρεῖς κάτι ὅπου ποτὲ σου δὲν τὸ σκέφτηκες:
Στὴ μόνωσί σου
ἴσως καὶ βρεῖς,
μιὰ μέρα,
τὴν ψυχὴ σου.

Σὰν θᾶχουν φύγει πιά ὄλοι μακριὰ σου
ἴσως καὶ βρεῖς τὴν ἀγνωστη,
τὴν μάτια περιπλανώμενη
καρδιά σου.
Τὰ πρῶτα ἄθῶα βήματά σου ἴσως πάλι συναντήσεις
Καὶ τότε...

τότε—κεῖ μόνος—ὀλόμονος, στοχάσου,
ἴσως δεῖς τὴν Ἀλήθεια ἀνάμεσα
στὰ δάκρυά σου.

ΒΟΡΙΣ ΠΑΣΤΕΡΝΑΚ 1890-1960

Ὁ Ρώσος συγγραφέας καὶ ποιητής, πού πέθανε τὸν περασμένο Μάιο σὲ ἡλικία 70 χρόνων, ἦταν γιὰ μισό αἰώνα μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες φιλολογικὲς φυσιογνωμίες τῆς ἐποχῆς μας.

Παρ' ὄλο τοῦτο ἦταν σχεδὸν ἀγνωστος στὶς Δυτικὲς χῶρες μέχρι τὴν ἔκδοση τοῦ μυθιστορήματός του «Ἰατρός Ζιβάγκο» τὸ 1958. Τὸ μυθιστόρημα δὲν ἐξεδόθη στὴ Ρωσία, ἀλλὰ ἔτυχε μεγάλης ὑποδοχῆς ἀπὸ τοὺς κριτικούς τῆς Δύσης.

Στὸν συγγραφέα ἐδόθη τὸ βραβεῖο Νόμπελ στὴ φιλολογία ἀρνήθηκε ὁμως νὰ τὸ δεχθῆ ὕστερα ἀπὸ πίεση τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως.

Τὸν περασμένο Σεπτέμβριο 1959 ὁ κ. J. Robbins, ἀνταποκριτὴς τοῦ ἀπαντήσεις πού ἔδωσε σὲ ἐρωτήσεις τοῦ ἀνταποκριτῆ διαθλέπει κανεῖς περιοδικοῦ «This Week», ἐπεσκέφθη τὸν ποιητὴ στὴν κατοικία του. Στὶς τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ποιητῆ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΣ

Εἶναι μήπως ἀπαραίτητος ἡ θρησκεία;

Μάλιστα. Νομίζω πὸς ὁ ἄνθρωπος θὰ προσπαθῆ πάντα νὰ βρῆ ἓνα ἱκανοποιητικὸ τρόπο λατρείας.

Ἔχω γεννηθῆ Ἑβραῖος. Ἡ οἰκογένειά μου ἐνδιεφέρετο γιὰ τὴ μουσικὴ καὶ ζωγραφικὴ καὶ δὲν ἔδιδε σημασία στὴ θρησκεία. Ἐπειδὴ αἰσθάνθηκα τὴ μεγάλη ἀνάγκη νὰ βρῶ μέσο ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Δημιουργό, προσηλυτίστην στὸ Ρωσικὸ Ὁρθόδοξο Χριστιανισμὸ. Παρ' ὅλη ὅμως τὴν προσπάθειά μου, δὲν μπόρεσα νὰ ἐπιτύχω ἀπόλυτη πνευματικὴ ἱκανοποίηση. Ἔτσι ἐξακολουθῶ νὰ ἀναζητῶ.

Μερικοὶ μοῦ λένε πὸς ἡ θρησκεία δὲν πρόκειται νὰ προσδεύσῃ μέχρῃς ὅτου ὁ κόσμος λύσῃ τὰ πρακτικὰ του προβλήματα. Πιστεύω πὸς θὰ βροῦμε ὅτι συμβαίνει ἐντελῶς τὸ ἀντίθετο.

Εἶναι μήπως πεπερασμένος ὁ πατριωτισμὸς;

Ὅχι. Σ' αὐτὴ τὴν ἐποχῇ, τὰ περισσότερα προβλήματα ἀπαιτοῦν διεθνεῖς λύσεις. Ἡ ἀγάπη ὅμως τῆς πατρίδας εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα καὶ συγκινητικώτερα τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων.

Γνωρίζω πὸς πολλοὶ Ρώσοι τῆς δικῆς μου γενεᾶς αὐτοεξορίστηκαν μετὰ τὴν ἐπανάσταση, μερικοὶ γιὰτὶ κατεπολεμοῦντο

καὶ ἄλλοι γιὰτὶ δὲν μπορούσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὶς ἀλλαγές πού ἐρχόνταν. Γιὰ μέ, ἡ ἐξορία θὰ ἦταν χειρότερη ἀπὸ τὸ θάνατο.

Δὲν πρέπει βέβαια ὁ πατριωτισμὸς νὰ εἶναι τυφλός. Ἡ μητέρα διορθώνει τὸ παιδί της· ὁ γιὸς βλέπει τὰ ἐλαττώματα τοῦ πατέρα. Ἡ ἀγάπη ὅμως δὲν ἀποστρέφεται τὴν ἀσχήμα ἢ τὸ λάθος. Ἡ νομιμοφροσύνη στὴ γῆ πού γεννήθηκες καὶ στὸ λαὸ ἀπὸ ὅπου ξεπρόβαλες εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ὄχι τὸ τέλος τοῦ διεθνισμοῦ.

Εἶναι μήπως οἱ περισσότεροι ἐργάτες σήμερα ἀπλᾶ ρομπότ;

Δὲν πρέπει κατ' ἀνάγκη νὰ εἶναι ἔτσι.

Ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάσταση ἔχει κάνει τὸ «ἀρκετὰ γιὰ ὅλους» μιὰ δυνατότητα γιὰ τὴν ἐποχῇ μας.

Οὐδέποτε ἐργάστηκα σὰν γεωργός, καὶ ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τοῦ πρώτου πολέμου πού ἐργάστηκα σὲ ἐργοστάσιο στὰ Οὐράλια, δὲν ἔχω ἐργασθῆ σὰν ἐργάτης. Παρὰ τοῦτο γνωρίζω πὸς τὰ γεωργικὰ προϊόντα εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα συνεργασίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσης, πού εἶναι ἀχαλιναγωγῆτη, γιομάτη ἐκπλήξεις καὶ σκληρῆ.

Ἔνας ἐφαρμοστὴς σ' ἐργοστάσιο συνεργάζεται μὲ τοὺς συνανθρώπους του. Εἶμαι βέβαιος πὸς αὐτὸ δὲν ἔχει μικρότερη ἀξία καὶ δὲν δίνει λιγώτερη ἱκανοποίηση!

Πιστεύω μὲ πάθος στὴν ἀξιοπρέπεια κά-
θε ἀπαραίτητης ἀπασχόλησης.

Τώρα γράφω ἕνα θεατρικὸ ἔργο. Εἶναι
τὸ πρῶτο ποὺ δοκιμάζω. Δὲν γνωρίζω ἂν
μπορέσω ποτὲ νὰ τὸ συμπληρώσω. Γνω-
ρίζω πὼς ὅταν συμπληρώσω μιὰ πρόταση
ποὺ θεωρῶ ὀρθή, μπορῶ νὰ ἀνταποδώσω
τὴν ἀγάπη σ' αὐτοὺς ποὺ μὲ ἀγαποῦν καὶ
νὰ κατανοήσω αὐτοὺς ποὺ δὲν μὲ κατα-
νοοῦν.

*Εἶναι δυνατόν ἕνας ἄνθρωπος νὰ ἐ-
λέγχει τὸ μέλλον του;*

Μάλιστα. Παρὰ τὸ σύστημα κάτω ἀπὸ
τὸ ὁποῖο ζῆ, πιστεύω πὼς οἱ ἄνθρωποι ἄ-
πανταχοῦ τῆς γῆς ἔχουν περισσότερη δύ-

ναμη πάνω στὸ μέλλον παρὰ ποτὲ ἄλλοτε.
Τὸ σπουδαιότερο εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ἐξα-
σκήσουμε τὴ δύναμη τούτη.

Εἶναι σύνηθες νὰ λέμε πὼς τὸ μέλλον
ἀνήκει στὰ παιδιά μας, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς
παραμένει πὼς ἀνήκει σὲ μᾶς. Ἀπὸ τὸ
τί κάνουμε σήμερα, θὰ ἐξαρτηθῆ ἡ πορεία
τοῦ κόσμου.

Πρέπει νὰ χρησιμοποιήσουμε κάθε εὐ-
καιρία, ὁσοδήποτε μικρή, χωρὶς νὰ αἰσθα-
νώμεθα ἀπελπισία ἢ ἀμηχανία, γὰ νὰ βοή-
θήσουμε τὸ κόσμον γύρω μας νὰ βρῆ τὸ
δρόμο τῆς εἰρήνης, παραγωγικότητας καὶ
ἀδελφοσύνης.

J. Robbins

Σ Τ Η Ν Ε Ρ Η Μ Ο

(Ἐκ βαθέων)

"Ἄν κάποτε δεῖς ὄλους τοὺς φίλους σου νὰ φεύγουν μακριὰ σου
καὶ πλέρια ἐρήμωσι κυκλώσει-τυλίξει καὶ πάει νὰ νεκρώσει
τὴν κρῦα καρδιά σου,

μὴν πείς: ὄλα τέλειωσαν πιά,
μὴν πείς: δὲν μένει τίποτα πιά,

Ἐδῶ,
ἴσως,
κάτι πολὺ μεγάλο θ' ἀποκτήσεις
στὸ κρῦο, μέσα, στὴν ἀπόγνωσι—στὴ μοναξιά.

Κάτι
ποὺ δὲν σοῦ ἦτον μπορετὸ νὰ βρεῖς
ἀνάμεσα στοὺς φίλους σου,
ποὺ κέρδιζαν τὴν προσοχή σου
στὶς μάτια ποὺ ἔδινες ἡμέρες σου
σὲ χιμαίρων ἀναζητήσεις...
Στούς, μάτια, ποὺ ἄφινες νὰ ρέουν, ἐκεῖ, ὠραίους καιρούς.

"Ἴσως
καὶ βρεῖς κάτι ὁποῦ ποτὲ σου δὲν τὸ σκέφτηκες:
Στὴ μόνωσί σου
ἴσως καὶ βρεῖς,
μιὰ μέρα,
τὴν ψυχὴ σου.

Σὰν θᾶχουν φύγει πιά ὄλοι μακριὰ σου
ἴσως καὶ βρεῖς τὴν ἀγνωστη,
τὴν μάτια περιπλανώμενη
καρδιά σου.
Τὰ πρῶτα ἄθῶα βήματά σου ἴσως πάλι συναντήσεις
Καὶ τότε...

τότε—κεῖ μόνος—ὀλόμονος, στοχάσου,
ἴσως δεῖς τὴν Ἀλήθεια ἀνάμεσα
στὰ δάκρυά σου.

ΣΥΜΕΩΝ Ο ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ

Β'.

Εἰς τὸ προηγούμενον τεύχος πέρασε ἀπ' τὰ μάτια μας ὁ ποιητὴς σὰν ἕνας ὀδοιπόρος, πού μπήκε στὸ πανδοχεῖο τῆς χαρᾶς. Ἡ ἱστορία του συγκινητικὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα, μᾶς κάνει νὰ τὸν παρατηρήσουμε πιὸ πολὺ καὶ νὰ τὸν κρυφοκυττάξουμε τὴν ὥρα τῆς ἡσυχῆς περισυλλογῆς του. Τί νὰ συλλογίζεται; Τί ἄλλο, παρὰ τὸ χρέος του ἀπέναντι τῶν ἐλαχίστων ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Νάτος, ἤρεμος, ἀντικειμενικὸς, ὑπενθυμίζει στὸν ἑαυτό του τὸ συγκεκριμένο του χρέος, ἂν θέλη νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν κάποτε ἀδελφοὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὸ κυριότερο νὰ τὸν θυμηθῆ ὁ μεγάλος κριτὴς.

Στὸ δεύτερο ποίημα μὲ τὴν ἀλφαβητικὴ ἀκροστιχίδα στίχο πρὸς στίχο, (ὄχι κάθε δύο στίχους ὡπως στὸ προηγούμενο), μιλάει πρὸς τὴν ψυχὴ του μὲ μιὰ παραδειγματικὴ εἰλικρίνεια. Τὴν ἀποκαλεῖ «παναθλία», αὐτὴ, πού πάλεψε τόσο πολὺ, καὶ τῆς ὑπενθυμίζει ἀλήθειες:

«*Ἀναλογίζου ταπεινὴ ψυχὴ μου παναθλία βῆμα τὸ φρικωδέστατον, κρίσεως τῆς μεγάλης*».

«*Γυμνὴ γὰρ μέλλεις ἴστασθαι καὶ τετραχηλισμένη διδόναι λόγον, ὑπὲρ ὧν ἐπράξαμεν ἐν βίῳ, εἴτ' ἀγαθῶν εἴτε κακῶν, ἀδίκων ἢ δικαίων*».

Στὴν συνέχεια προχωρεῖ μὲ μιὰ ρεαλιστικὴ ἀπαρίθμηση ἐκείνων, πού καλεῖται κάθε ἄνθρωπος, περαστικὸς ἀπ' τὰ σύνορα τῆς Ἰουδαίας νὰ κἀνὴ στὴν ζωὴ του, καὶ πού τόσο καθαρὰ καὶ ὄχι ἐν «παραβολαῖς» τὰ ἀναφέρει ὁ Χριστός.

«*Ζῶν μὲν ὄν ἂν ἠλέησάς τινα, ἐλεθῆσῃ, ἢ ἐξ ἀνάγκης ἔσωσας, ὡσαύτως καὶ σωθῆσῃ. Θεὸς ἀπροσωπότητος· τ' ἀνάξια γὰρ νέμει. Ἰδοῦσα ἂν ἐσκέπασάς τινα γυμνὸν ἐν βίῳ, καὶ πενομένους ὤκτειρας, νοσοῦντας δ' ἐπισκέπω,*

λιμώττοντας δ' ἐνέπλησας, ἐκόρεσας διψῶντας, νεμοὶ σοι πολυπλάσιον καὶ ὁ κριτὴς τὴν χάριν».

Ὁ Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς ἐπηρεασμένος ὅπωςδὴποτε ἀπὸ τὴν ὅλη κοσμοθεωρία τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν θαυμαστὴν πραγματώσει τῆς ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, πού διῆλθε «εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος» καὶ ἀπὸ τόσους ἀνθρώπους πού τὴν ἔζησαν, δὲν χάθηκε, βυθισμένος σὲ δνειροπολήσεις καὶ ἄκαρπες θεωρίες. Κατάφερε νὰ βρῆ τὴν οὐσία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Μπόρεσε καὶ διείσδυσε στὴν ἀδυναμία του, (τοῦ ἀνθρώπου γενικῶς), νὰ νοιώσῃ εὐτυχισμένος, ὅταν, κλεισμένος στὸν ἑαυτό του καὶ αἰσθανόμενος ἀγάπη γιὰ τὸν Θεό, δὲν κάνει τὴν γενναία ἐξόρμησι νὰ πραγματώσῃ τὰ ἀόριστα συναισθήματα σὲ συγκεκριμένη πράξι. Οἱ ἄνθρωποι ἢ δὲν ἔχουν πράξεις ἢ ἔχουν, ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὲς τὰ σώματα, δὲν εἶναι οἱ καρποὶ τῆς ἀγάπης τους πρὸς τὸν Θεό. Ἡ κρίσις εἶναι μεγάλη καὶ ὁ Κριτὴς δικαιοτάτος, γιατί, ἀπλούστατα, ἔθεσε τόσο σαφῶς τὰ κριτήρια καὶ τὴν βάσι, πού θὰ δώσουν οἱ ἄνθρωποι λόγο.

«*Νεμοὶ σοι πολυπλάσιον καὶ ὁ κριτὴς τὴν χάριν*».

Ἡ θὰ πρέπει νὰ νοιώσουν τὴν ἀνάγκη οἱ ἄνθρωποι, νὰ ἀποδείξουν στὸν ἑαυτό τους, ὅτι ἀγαποῦν τὸν Θεὸ καὶ πρέπει νὰ «πράξουν» ἢ θ' ἀναγκασθοῦν νὰ κἀνουν τὸ καθήκον τους χωρὶς τὴν χαρὰ τῆς αὐθορμησίας καὶ τότε «ὡς βιασται» θὰ ἀρπάξουν τὸ βασίλειο τοῦ Θεοῦ. Τότε, λείει στὸν ἑαυτό του ὁ ποιητὴς, θὰ σὲ γεμίση μὲ πολλὴ περισσότερη χάρι ὁ Κριτὴς. Ἄλλοιως θὰ σὲ ἀποξενώσῃ.

«*Ξένην ὡσαύτως ἀγαθῶν παντοίων σε ποιήσει ὅλως, ἂν οὐκ ἠλέησάς τινα τῶν δεομένων. Πτωχὸν ἂν οὐκ ἐνέπλησας, πεινῶντα ἢ διψῶντα.*

Ρευστὸν ἂν οὐκ ὠμφίασας ἐκ πλούτου ἀναμφίους σώξαι ἰσχύουσά τινα οὐκ ἔσωσας ἀνάγκης τοῖς δε, ψυχὴ, προσέχουσα καὶ διανοουμένη ὑπάνοιξον τὰ σπλάγγνα σου τοῖς ἐπιδεομένοις, φθειρόμενα διάνειμε, μένοντα ὅπως κτήση. Χρησον ἀγάπην καθαρὰν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πίστιν ψυχὴ, καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἀγάπα».

Γιὰ νὰ μπορέσουμε σὺ καὶ γὼ νὰ διεκδικήσουμε τὴν πολιτεία τοῦ Θεοῦ.

«*Ὡς ἂν ἀξιοθείημεν τῆς ἄνω βασιλείας».*

Τοῦ ξεκλέψαμε τὸν ἀγῶνα καὶ τὸ παραμλητό, ἀκόμα καὶ τὸν ἐσωτερικὸ του διάλογο. Νὰ τὸν ξαφνιασοῦμε ρωτώντας τὸν κάτω; Θὰ πρέπη ὅμως ν' ἀκούσουμε, αὐτό, πὺν θὰ μᾶς πῆ, ὅ,τι κ' ἂν εἶναι νά, λοιπόν, τί μᾶς ἀπαντᾶ μὲ λάμβους.

«*Πρὸ τοῦ μετασχεῖν τῆς φρικώδους θυσίας τοῦ ζωοποιοῦ σώματος τοῦ Δεσπότην τῷδε πρόσεξε τῷ τρόπῳ μετὰ τρόμον· Ἴδου βαδίζω πρὸς θείαν κοινωνίαν, Πλαστογενὲ μὴ φλέξης με τῇ μετουσίᾳ· πῦρ γὰρ ὑπάρχεις τοὺς ἀναξίους φλέγων· ἀλλ' ὄν καθαρον ἐκ πάσης με κηλίδος».*

Τὰ στάρια στοὺς ἀγρούς καὶ στὴν πιδ ἀπαλή πνοῇ τοῦ ἀνέμου φρίσσουν. Καὶ οἱ ἄνθρωποι ὅταν τοὺς ἐγγίξῃ ὁ Θεὸς σὰν αὔρα, μοιάζουν μὲ τὰ στάρια, ριγοῦν καὶ χαίρουν. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἔρχεται πάντα σὰν αὔρα. Ἔρχεται καὶ σὰν πῦρ, πὺν κυλάει ἐπάνω ἀπ' τοὺς θάμνινους ἀνθρώπους, σὲ μιὰ θανατηφόρα περίπτωξι γι' αὐτοὺς. Καὶ τέτοιος φανερόνεται σ' αὐτοὺς, πὺν ἀναξίως προσέρχονται νὰ μετάσχουν τῆς φρικώδους θυσίας. Νὰ μετάσχουν τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ σὰν ἀπλοῖ θεατὰ ἐνὸς ἀσύλληπτου δραμάτους, χωρὶς νὰ νοιώθουν βαθειὰ τὴν τοιμὴ τῶν καρδιῶν των ἀπὸ τὴν ρομφαία τῆς θυσίας. Μὰ ποῖος μπορεῖ νὰ πῆ ὅτι εἶναι ἄξιος! Κανεῖς. Μόνο καθεὶς μπορεῖ νὰ πῆ: «Ἴδου βαδίζω πρὸς θείαν κοινωνίαν...», «Ἴδου βαδίζω, δέξου με, ξεχνῶντας τὸν πολὺ μου ρῦπο...» ὅπως εἶπε καὶ ὁ σύγχρονός μας ποιητής. Ὁ ποιητής μᾶς προσφέρει μιὰ ἀπλή καὶ εἰλικρινῆ προσευχὴ, γιὰ μονοπάτι. Κα-

τορθώνει μὲ 7 στίχους νὰ μᾶς θυμίσῃ τὸ συγκλονιστικώτερο γεγονός τῶν ἀνθρώπων. Ἄκόμη τὴν συντριβὴ, πὺν πρέπει νὰ νοιώθουν καὶ τὴν ἀναξιότητά τους.

Ἄλλὰ καὶ κείνη ἢ στιγμὴ εἶναι πορεία, δὲν εἶναι τὸ ὄροπέδιο τῆς χαρᾶς. Πῶς εἶναι καὶ πάνω; Πῶς θὰ νοιώθουμε καὶ τί θὰ λέμε; Νὰ τί μᾶς ἀπαντᾶ ὁ ποιητής καὶ δῶ:

«*Ἐπεὶ τύχης τῆς καλῆς μετουσίας, τῶν ζωοποιῶν μυστικῶν δωρημάτων, ὑμνησον εὐθύς, εὐχαρίστησον μέγα, καὶ τότε θερμῶς ἐκ ψυχῆς Θεῷ λέγε· Δόξα σοι ὁ Θεός, δόξα σοι ὁ Θεός, δόξα σοι ὁ Θεός».*

Καὶ τὸ ὄροπέδιο τῆς χαρᾶς θὰ κατακτήσουμε καὶ τὴν καμπάνα τῆς ψυχῆς χαρμόσυνα θὰ χτυπήσουμε, ἀφοῦ ἀγαπήσουμε «τοὺς λυποῦντας ἡμᾶς» ἐμεῖς, κ' ἀφοῦ νοιώσουμε τὰ σφάλματά μας. Αὐτὰ θὰ μᾶς τᾶλεγε σὲ κάτω ἄλλα μικρὰ ποιήματά του.

★

Κουρασθήκαμε, ψάχνοντας ὑπομονετικά τὸ κρυφὸ μυστήριον ἐνὸς ἀνθρώπου, πὺν ἔζησε πρὶν ἀπὸ μᾶς. Κι' αὐτὸ μᾶς βγάνει σὲ μιὰ φωτεινὴ πραγματικότητα. Μᾶς ὀδηγεῖ στὸ βαθύτερο «εἶναι» τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, πὺν μὲ τόση προθυμία καὶ ὑπομονὴ ἀνέλαβε τὸ δύσκολο ἔργο, τῆς ἀνανεώσεως τῶν παλῶν συναξαρίων. Βέβαια ἐξωτερικοὶ παράγοντες ὀπωσδήποτε τὸν ὑπεκίνησαν σ' αὐτὴ τὴν ἐργασία. Ἡ εὐρύτερη μάλιστα κίνησις πὺν σημειώθηκε στοὺς χρόνους ἐκεῖνους, συνετέλεσε πολὺ σ' αὐτό.

Ἄξιον ὅμως προσοχῆς εἶναι τὸ ὅτι ἀπεφάσισε ν' ἀνανεώσῃ κάτι περασμένο. Αὐτὸ θὰ πῆ πὺν οἱ σύγχρονοὶ του τὸ ἀναζητοῦσαν. Ζητοῦσαν τὴν ἀναπροσαρμογὴ, πρὸς τὸ πνευματικὸ τους ἐπίπεδο, ὅλων τῶν ἀξιοθαύμαστων συμβάντων τῶν προγενεστέρων τους καὶ ὄχι τὴν διαγραφὴ τους.

Κοντὰ σ' αὐτό, τὸ κυρίως ἔργο τοῦ Συμεῶν φανερόνεται τὴν ἀδυναμία τῶν συγχρόνων του νὰ τ' ἀφομοιώσουν ὅπως ἦταν.

Ἐκτὸς αὐτοῦ δείχνει τοῦτο τὸ ἔργο πὺν κατάλαβε, ὁ δημιουργός του, τὸ αἷμα τῆς ἐποχῆς του, καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθή-

ση. Ἐβλεπε ὅτι εἶχε σταματήσει νὰ εἶναι παιδική ἢ φαντασία τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ὥστε νὰ προάγονται πνευματικῶς καὶ μὲ ἱστορίες, πού ἀντλοῦσαν τὴν ποίησι καὶ τὴν ὁμορφιά τους καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς συνθετικῆς φαντασίας τῶν βιογράφων. Ἐλθε πὼς ζητοῦσαν κάτι ἱστορικό καὶ μόνο τὰ πραγματικά στοιχεῖα, θαύματα ἢ ἄλλα. (Πάντοτε βέβαια σύμφωνα μὲ τὸ δικό τους ἱστορικό κριτήριο). Ἀντιλήφθηκε, ὅτι ἢ θὰ ἔκανε αὐτὸ τὸ τεράστιο ἔργο, νὰ δώσῃ ἐκ νέου τὴν ἱστορικὴ χροιά στοὺς βίους μᾶλλον, παρὰ τοὺς χρωματισμούς τῆς ποιήσεως, ἢ θὰ γινόταν κάτι ἄλλο. Οἱ ἄνθρωποι, πού ἐποχῆς καὶ γεγονότα καὶ ροὺς τῆς ἱστορίας τοὺς εἶχαν ἀλλάξει, θὰ τὰ ἐγκατέλειπαν.

Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ φαίνεται ὁ τεράστιος πόνος τοῦ Συμεών καθὼς ἔβλεπε νὰ πέφτουν σιγά-σιγά στὴν λήθη καὶ στὴν περιφρόνησι, βίαι ἁγίων καὶ μαρτύρων. Ἐδῶ φαίνεται πρὸς τοὺς εἶχε ἀγαπήσει, πόσο τοῦ ἦταν τροφή, πόσο εἶχε γίνει... ἕνα», πόσο τοὺς ζήλευε. Ἀκόμη ὑποδηλώνεται καὶ τὸ συναίσθημά του, πού τόσο θερμὸ τὸ συναντήσαμε στὰ ποιήματά του. Καὶ καλὰ αὐτὸς μποροῦσε νὰ ξεχωρίσῃ μὲς ἀπ' τὴν ποίησι τὴν ἱστορία. Μποροῦσε νὰ χαρῆ μὲ τὴν φαντασία τῶν παπποῦδων του καὶ ν' ἀναπαυθῆ, γιατί ἦταν φύσει ποιητῆς καὶ εὐαίσθητος. Μὰ εἶναι καὶ οἱ ὑπόλοιποι. Τί θὰ κάνῃ γιὰ τοὺς συνανθρώπους του; Δὲν εἶπε τὸ Εὐαγγέλιο «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους;» Πὼς θὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του; Λέγοντας ὅτι οἱ ἄλλοι εἶναι ἄπιστοι ἢ πεζοὶ καὶ ὁ ἴδιος πιστὸς ἢ ποιητῆς; Τότε ποῦς ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεώς του δίπλα στοὺς ἀνθρώπους;

Ἐχει τὴν δύναμι νὰ μὴ τὸν νοιάζῃ τί θὰ γίνοντι οἱ ἄλλοι, τὴν δύναμι αὐτῆ, πού θὰ τὸν κάνῃ θηρίο; Ὅχι. Ἄλλωστε καὶ ἀπὸ τὰ λίγα του ποιήματα διαισθάνεται κανεὶς πόσο ἄνθρωπος εἶναι αὐτὸς καὶ πόσο ἔντονα νοιώθει τὴν παρουσία τοῦ διπλανοῦ του. Ἀκόμη, ὅτι εἶναι παλαιστής αὐτὸς καὶ αἰσθάνεται καὶ τοὺς ἄλλους συναγωνιστάς του. Θὰ μποροῦσε τότε νὰ ἔκανε κάτι ἄλλο. Νὰ σχίσῃ τὰ χειρόγραφα, τρόπον τινά, ὅλα, ἀφοῦ δὲν ἱκανοποιοῦσαν τοὺς ἄλλους. Νὰ κάνῃ κάτι καινούργιο.

Ἐδῶ πάλι φαίνεται καθαρὰ ὁ ἀπόλυτος σύνδεσμός του μὲ τοὺς ἥρωές του. Ὅχι μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ ἀκόμη, ὅτι εἶχε βάθος καὶ λεπτότητα καὶ κατανόησι πρὸς τὴν προσφορὰ τῶν παλῶν ἀνθρώπων' δημιουργικὴ ἱκανότητα καὶ ποιητικὴ δύναμι (δύναμι νὰ ποιῆ ἔργα). Γι' αὐτὸ δὲν ξέγραψε τὴν ἱστορία, τὴν παράδοσι, πού μποροῦσε νὰ γίνῃ τροφή. Ἀντίθετα τὴν πῆρε, τὴν διάλεξε ἀπὸ τοὺς σπόρους τῶν λουλουδιῶν καὶ τὴν ἔδωσε στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ θερίσουν σιτάρι καθαρὸ καὶ ὄχι σὺν τὸν ἥλιο κίτρινα λουλούδια. Μπορεῖ νὰ εἶναι ὥραϊες οἱ ἐκτάσεις μὲ τὶς κόκκινες παπαροῦνες καὶ τὰ κίτρινα λουλούδια. Ὅταν ὁμως οἱ ἄνθρωποι πεινοῦν, δὲν ἔχουν καιρὸ γιὰ θεάματα. Πῆρε, λοιπόν, τοὺς βίους τῶν ἁγίων, τοὺς διώρωσε, τοὺς καθάρισε, ἔβγαλε τὶς φαντασίες, τοὺς ἔκαμε περισσότερο ἱστορικά, καθὼς ἐλέχθη, κείμενα καὶ τοὺς προσέφερε. Κατῶρθωσε καὶ ἔλυσε ἕνα τεράστιο πρόβλημα, πού ὀρθώνεται σὲ κάθε ἐποχὴ καὶ τὴν βασανίζει' νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἔνωσι τοῦ παλῶ, τῆς ἱστορίας, τῆς παραδόσεως, μὲ τὸ καινούργιο πού τρέχει ἀκατάπανστα, σὲ μιὰ δημιουργικὴ πραγματικότητα. Δὲν ἐχωμάτωσε τὶς πηγές, ἀλλὰ τὶς διωχέτευσε, γιὰ νὰ ἀρδεύουν τὴν ξεραμένη γῆ.

Αὐτὸ τὸ κατῶρθωσε μὲ τὴν δύναμι τῆς ἀγάπης. Μιᾶς ἀγάπης πλατειᾶς καὶ βαθειᾶς. Μιᾶς ἀγάπης πού δὲν ἦταν μονολιθική, καὶ ἐπομένως ἐγωιστική, ἀλλὰ μποροῦσε εὐρύτερα ν' ἀγαπᾶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους' περασμένους καὶ συγχρόνους του. Ὅχι μόνο τοὺς... παπποῦδες (ἄλλωστε γι' αὐτούς, δὲν τὸν «ἔτρωγε» καὶ καμμιὰ εὐθύνη) ἀλλ' οὔτε μόνο τ' ἀδελφία του. Πάνω ἀπ' ὅλα τί μποροῦσαν οἱ πρῶτοι νὰ δώσουν σ' ἐκείνους πού περιέμεναν. Ἡ ἀγάπη του ἦταν μιὰ λαχτάρα. Κι' ἡ λαχτάρα του ἦταν ὁ καρπὸς τοῦ πόνου του, γιὰ τὰ διψασμένα χωράφια τῆς ἐποχῆς του, καὶ τῆς χαρᾶς, πού ἔνοιωσε ὁ ἴδιος, πίνοντας ἀπ' τὶς κρυστάλλινες πηγές, βίων καὶ βίων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐκείνων, πού ἀντλοῦσαν τὰ νερά τους ἀπὸ τοὺς «ὕετοὺς τοῦ οὐρανοῦ».

Ἡ ἀγωνία του γιὰ τοὺς διψασμένους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἡ πίστις του, πὼς

μόνο ὅταν ἔρθουν σ' ἐπαφή μὲ καθα-
ρὰ νερὰ θὰ ξεδιψάσουν, εἶχαν σὰν ἀθά-
νατο πόνημα (γιὰ τὴν βαθύτερή του οὐ-
σία (πιά) τὰ συναξάρια του. Φωτισμένος, ὁ
γόνος τῆς Κων)πόλεως, στὸ σημεῖο αὐτό,
εἶδε, ὅτι τὰ χωράφια δὲν μποροῦν νὰ πᾶν
στὶς πηγές, ἀλλὰ αὐτὲς πρέπει νὰ δαμα-
σθοῦν καὶ ἀνέλαβε κι' ἐξετέλεσε ἡρωϊκὰ αὐ-
τὸ τὸ ἐπίπονο ἔργο. Ἀκόμη, ὅτι τοὺς σπό-
ρους πρέπει νὰ πάρη ἀπ' τοὺς προηγουμέ-
νους κι' ὄχι τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη. Γιατί
τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη εἶναι μόνο γιὰ μιὰ
φορὰ, ὅσο ὥραϊα κι' ἂν εἶναι. Ἐνῶ οἱ
σπόροι εἶναι αὐτοί, πού ἔχουν μέσα τους
τὴν μυστηριώδη δύναμι τῆς ἀναδημιουρ-
γίας. Αὐτοὶ μένουν οἱ ἴδιοι μὲ τὴν ἴδια
τους δύναμι, ἐνῶ τὰ λουλούδια τους ἀλλά-
ζουν καὶ χροῶμα καὶ σχῆμα, ἀνάλογα μὲ
τὸ πού θὰ βρεθοῦν. Φωτισμένος καθὼς ἦ-
ταν, ξεχώρισε τὸ παροδικό, πού ὑπάρχει
μιὰ φορὰ, κι' αὐτό, πού εἶναι γιὰ πάντα
καὶ γιὰ ὅλες τὶς ἐποχές. Καὶ πὼς μπορεῖ
κανεὶς νὰ διακρίνη τὸ λάθος τοῦ σποριᾶ;
Ἄν οἱ βροχὲς τῶν θλίψεων πέσαν τό-
σο κανονικὰ καὶ τῆς ἀγωνίας οἱ ὄρες ἔκα-
ψαν δυνατὰ, ἔτοιμες, γιὰ νὰ μετώσουν τὰ
στάχια καὶ στάχια δὲν ὑπάρχουν, τότε εὐ-
κόλα καταλαβαίνει κανεὶς, πὼς κάτι φταίει
στὸν καιρὸ τῆς σπορᾶς. Ἄν ἡ γῆ εἶναι
ἀγαθὴ καὶ στάχυ δὲν ὑπάρχει, θὰ πῆ πὼς
δὲν ἔπεσε στάρι.

Πῆρε, λοιπόν, ὁ Συμεὼν τοὺς γεμάτους
καὶ πραγματικούς σπόρους κι' αὐτοὶ ἔδω-
σαν καὶ φύλλα καὶ λουλούδια καὶ καρπούς.
Ἄν οἱ ἄλλοι, ἀγαταίε πραγματικὰ ξέ-
ρει νὰ θυσιάσῃ. Κι' ὁ Συμεὼν ὁ Μεταφρα-
στὴς τὸκανε, μένοντας βέβαιος πὼς οἱ κα-
λοὶ πρόγονοί του ὀπωδήποτε θὰ ἀναγάλ-
λιαζαν καθὼς οἱ ψυχὲς τους θὰ ἐνοιωθᾶν
πὼς ἀπ' τὴν θυσία τοῦ δικοῦ τους ἔργου,
γέμισε ὁ κόσμος σοδειά.

Οἱ σύγχρονοι τοῦ Συμεὼν τὸ κατάλα-
βαν. Ἀγάλιασαν τὸ ἔργο του μὲ πολλὴ
ἀγάπη. Ἐπῆσαν μὲ βουλμία καὶ τὸ διάβα-
σαν, χόρτασαν ψωμί καὶ νερό.

Ὁ σοφώτατος Ψελλὸς ἔγραψε γιὰ τὸν
συναξαριστὴ αὐτὸν καὶ ἐγκώμιο καὶ ἀκο-

λουθία. Μπορεῖ κανεὶς ἀπ' τὴν πρώτη σι-
γημὴ διαβάζοντας τὶς προσφορὲς τοῦ Ψελ-
λοῦ στὸν Συμεὼν, νὰ διακρίνη τὴν βαθειὰ
ἐκτίμησι, νὰ νοιώσῃ δροσερὴ τὴν ἀγάπη
τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς πρὸς τὸν μοναχό,
πού ἀνεξωγογγήσε μὲ τὸ πνεῦμα του τό-
σες θαμμένες ζωές. Τὰ δῶρα αὐτὰ τοῦ
Ψελλοῦ εἶναι ἕνα ἀπαθανάτισμα τῆς βα-
θειᾶς καὶ πλατειᾶς ἀπηχίσεως τοῦ ἔργου
τοῦ Συμεὼν στοὺς συγχρόνους καὶ μετα-
γενεστέρους του.

Λίγα ἀποσπάσματα ἀπ' τὴν ποιητικωτά-
τη ἀκολουθία (πού ἔχει ὠδὲς καὶ τροπάρια)
θὰ εἶναι ἴσως ἱκανὰ νὰ μᾶς ζωντανέ-
ψουν τὴν ἀνάσα ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων.
Ὁ Κανὼν φέρει τὴν ἐξῆς ἀκροστιχίδα:

«Μέλλω σε τὸν γράψαντα τὰς μεταφράσεις».
*«Ἐξ ὑψωμάτων τῶν θείων, καὶ ἐπὶ σὲ Πνεῦ-
μα τὸ πανάγιον κατελήλυθε, σοφέ, καὶ καρδι-
αν εὔρε καθαράν καὶ ἔνσωμον ἀληθῶς ἀνε-
παύσατο».*

*«Σοφίας θείας ἐραστής, ἀπαλῶν ἐξ ὀνύ-
χων γεροντῶν θεορρήμων περιεπλάκης αὐτήν,
καὶ τῶν χαρίτων αὐτῆς τῷ στεφάνῳ, μάκαρ,
ἔσπεφάνωσε».*

*«Νοὸς δξύτητι καὶ καθαρότητι καὶ λαμπρό-
τητι τοῦ βίου, τὸ νοερόν σε φῶς καθωράϊσε
καὶ ταῖς τῶν λόγων καλλοναῖς ὁ Θεὸς σὲ ἐ-
χαρίτωσε».*

*«Μεταφράσεις ὀνομάσθησαν οἱ λόγοι σου,
τρισμακάρε, καθηδύοντες νοῦν τὸν ἡμέτερον
ὑπὲρ μέλι, καὶ γλυκασμὸν τοῖς χεῖλεσι στάζον-
τες, βοᾶν Ἐὐλογητὸς εἰ ὁ Θεός, ὁ τῶν πα-
τέρων ἡμῶν».*

*«ῤητορεύων τὰ θεῖα, θέλγεις τὸ πλήρωμα
τῆς σεπτῆς ἐκκλησίας, Θεομακάριστε, καὶ
διανιστᾶς ἀρετῆς πρὸς μίμησιν, τῶν ἐν Ἐὐ-
σεβείᾳ καλῶς τελειωθέντων».*

Τὸ ἐπόμενο τροπᾶριο πλούσιο σὲ μετα-
φορὲς, εἶναι κι' αὐτὸ μιὰ ποιητικὴ ἐκδή-
λωσις τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύ-
νης ὅλων, διὰ τοῦ Ψελλοῦ:

*«Ἐὐγενοῦς ἀνεβλάστησας ρίζης, ρόδον κατέ-
ρυσθρο, βεδαμμένον χάρισι ταῖς τοῦ πνεύ-
ματος, καὶ τοὺς πολίτας εὐωδιάσας ὁσμαῖς
συγγραμμάτων σου, ἀποστόλων ἀθλητῶν καὶ
δσίων τὰ σκάμματα συνταξάμενος, ὦν καὶ
σύστοιχος ὤφθης, Θεοφάντρο Συμεὼν, τρυ-
φῆς ἐν χλόῃ τῇ ἐν δρόσῳ σκηνοῦμενος».*

Τ Α Δ Υ Ο Κ Ο Υ Π Ι Α

Στὰ δύο προηγούμενα «θέατρα τῆς ζωῆς» μιλήσαμε γιὰ τὴν «Λογία», τὴν ἀλληλεγγύη μέσα στοὺς κόλπους τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου τῆς Κατοχῆς. Εἶδαμε ἐκεῖ, πῶς, ἕνας σημαντικὸς ἀριθμὸς οἰκογενειῶν σώθηκε τότε ἀπὸ τὸν λιμὸ καὶ τὸν θάνατο, μὲ ἕνα τρόπο πρωτότυπο γιὰ πολλὰς ἐποχάς.

Αὐτὸ ὅμως τὸ ὑλικὸ κατόρθωμα, ὅπως καὶ ἡ λαμπρὴ δρᾶσι σὲ τόσους ἄλλους τομεῖς, δὲν θὰ ἐρμηνευθοῦν ἀληθινὰ ἂν τὰ ξεχωρίσωμε ἀπὸ τὴν ταυτόχρονη ἔντονη πνευματικὴ ἄνοσι. Νεῦρο τοῦ φιλόφρονος ἐκείνου ἀγῶνα «ἐδῶ κάτω, στὴ γῆ» ἦταν ἡ ἄμεση σύνδεσί του μὲ τὸν Οὐρανὸ, ἡ προσευχὴ σὰν ἀγωνιστικὸ «ἔργο».

★

Τὶς δραματικὰς μέρες, ποὺ φαινόταν ὀπι ναυαγοῦσε ἡ τελευταία ἐλπίδα γιὰ τὴ σωτηρία ἐκατοντάδων βοηθουμένων τῆς Λογίας, σημείωνε τὸ «Ἡμερολόγιο», ποὺ τροφοδότησε καὶ τὰ προηγούμενα «θέατρα»:

«10 Φεβρουαρίου 1942. Παράλληλα μὲ τὶς ἀγωνιώδεις προσπάθειες τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Λογίας γιὰ τὴν ἔναρξι τοῦ συσσιτίου ἀρχίζει ἕνας ἄλλος ἀγῶνας, ποὺ θυμίζει τὴν δλονύκτια θεϊκὴ πάλη τοῦ Ἰακώβ. Κάθε βράδυ, στὶς 6. 15', ὅσοι ἐργάζονται εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Λογίας (ὅλοι ἐθελονταί) διακόπτουν γιὰ λίγη ὥρα τὴν ἔντατικὴν ἐργασίαν τους. Ἄνεβαίνουν ἤσυχρα τὰ σκαλοπάτια ποὺ ὀδηγοῦν στὸν ἐπάνω ὄροφο τοῦ κτιρίου. Ἐκεῖ, στὴ διαμορφωμένη σὲ παρεκκλήσιο αἴθουσα, τοῦτα τὰ μαρτυρικὰ βράδρια τῆς Μ. Σαρακοστής, γίνεται μιὰ σύντομη, γεμάτη θέρημη «δέησις». Ὅλοι μαζὴ οἱ συνεργάτες, γονατιστοὶ ψάλλουν τὸ «Κύριε τῶν Δυνάμεων...». Ἱερεῖς ἀπαγγέλλουν ἐπίκαιρα αἰτήματα γιὰ τὴν «κολόβωσι τῶν ἡμερῶν» τῆς ἐθνικῆς δοκιμασίας καὶ τὴ σωτηρία τοῦ λαοῦ:

«...Ἀπὸ λιμοῦ... μαχαίρας... ἐπιδρομῆς ἄλλοφύλων...».

Νοιώθουμε τώρα καλὰ τὴ σημασία τούτων τῶν ἰκεσιῶν! Ἀκόμα καὶ σήμερον, πρὶν μποῦμε στὸ κτίριο μερικοὶ ἀπὸ ἐμᾶς γίνουμε μάρτυρες μιᾶς φοβερῆς σκηνῆς.

Στὶς αἴθουσες τοῦ Παρνασσοῦ, ἀπέναντι, στεγάζεται τὸ Στρατοδικεῖο τῆς «Βέρμαχτ». Μιὰ «κλουθα» γιὰ τὴν μεταφορὰ τῶν καταδίκων, σταματημένη ἀπ' ἔξω, ἀνοιξε τὶς πόρτες τῆς γιὰ νὰ σπρώξουν μέσα τρία σιδεροδέσματα παλληκάρια. Πνιγμένες κραυγὲς κ' ἀναφυλλητὰ ἀκούστηκαν. Ἀπέναντι, στὸ πεζοδρόμιο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Καρύτση, κάτω ἀπὸ ἕνα γυμνὸ δεντράκι, στέκει ἕνας τραγικὸς ὄμιλος. Μιὰ μάνα, ἕνας ἀδελφὸς ἢ φίλος ἀντικρῦζουν γιὰ μιὰ φευγαλέα στιγμὴ—ἴσως τὴν τελευταία—τοὺς καταδίκους...

«Κύριε τῶν Δυνάμεων μὲ τὸν δοκιμαζόμενον λαὸ μας γενοῦ!»

Τὰ μάτια δακρῦζουν... Ἀλλά, κάποτε ἄλλοτε πρὶν ἑκατὸ χρόνια, μιὰ νέα Ἐξοδος, ὄχι ὁ ἀφανισμὸς τοῦ ἔθνους, δὲν ἦταν ἡ κατάληξι τεσσάρων αἰῶνων σκλαβιάς;

«...Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός! Γνώτε ἔθνη καὶ ἠττάσθε... ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός!...»

Ἐπειτα ἀπὸ λίγο, σὰν σὲ μιὰ σιωπηλὴ λιτανεία οἱ συνεργάτες κατεβαίνουν τὶς σκάλες, πέφτουν πάλι μὲ τὰ μούτρα στὴ δουλειά. Οἱ δυσκολίες, τὰ ἐμπόδια δὲν τοὺς τρομάζουν πιά».

★

Παράλληλα μὲ τὶς Δεήσεις τῶν 6 καὶ 15' ἀναπτύσσεται τότε καὶ ζωηρὴ λειτουργικὴ κίνησι μὲ τὸν ἴδιο εἰδικώτερον σκοπὸ.

Ἀπὸ τὴν ἔλλειψι χώρου καὶ τὸν κίνδυνον τῶν μεγάλων συγκεντρώσεων, (ποὺ γυνούσαν ὑποψίες στὶς ἀρχὲς Κατοχῆς) τὸ ἐκκλησίασμα τῶν συνεργατῶν χωρίστηκε σὲ διάφορες κατηγορίες. Φοιτῆται ἢ φοιτήτριες, ἄντρες ἢ γυναῖκες, γονεῖς, μαθη-

ταί, ἐνωμένοι ἀπὸ τὸ κοινὸ ἔργο τοῦ τομέα τους, ἔφερον, μὲ μιὰ ψυχὴ, μπροστὰ στὸ θυσιαστήριο, τὶς ἀγωνίες, τοὺς κινδύνους, τὶς ἐλπίδες τῆς ἱερῆς δουλειᾶς πὺν εἶχαν ἀναλάβει. Οἱ Λειτουργίες αὐτὲς ἦσαν συγκεντρώσεις ἀγωνιστῶν, κουρασμένων ἀπὸ τὸ μεροκάματο τῆς ἀγάπης, ὄχι τύπων «φιλακόλουθων», ἀπὸ μιὰ ρομαντικὴ ἢ καὶ ἐγωκεντρικὴ θρησκευτικὴ διάθεσι.

Πολλὲς φορές, αὐτὲς οἱ ομάδες ἔπρεπε νὰ ὁδοιπορήσουν ἢ νὰ μεταφερθοῦν μὲ ἄθλια συγκοινωνιακὰ μέσα σὲ μακρινὴ ἀπόστασι. Ἄθλος καὶ ἀγώνια ἢ μετακινήσεις τους, ὅταν θὰ περνοῦσαν ἀπὸ τὰ «μπλόκα» τῶν κατακτητῶν.

Εἰρήνη, ἔπειτα, μέσα στὸν ἱερὸ χῶρο. Ζωντανή, γοργή ἢ Ἀκολουθία. Σὲ ὠρισμένα ψάλματα ὁ «λαὸς», ὄρθιος συμμετέχει. Λίγα λόγια τὸ κήρυγμα, σταράτα, παρμένα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς ἀγάπης, πὺν ὀδηγεῖ τὶς καρδιὲς «μέσω τοῦ πλησίον, πρὸς τὸν οὐρανό».

★

Τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1943, ἔγινε ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ ἔργο μιὰ ἐθνικὴ ἐξόρμησι εὐαγγελισμοῦ καὶ παρηγοιᾶς τοῦ λαοῦ μας. Τὸ περιεχόμενο τοῦ «Μηνύματος Ἐπιστροφῆς», πὺν διαδόθηκε εὐρύτατα στὸν λαό, ἦταν τὸ ἐπίκεντρο αὐτῆς τῆς προσπάθειας.

Χρειάσθηκε τότε κάποια ὁργάνωσις τῶν ομάδων συνεργατῶν, πὺν θὰ ἐρχόντουσαν σὲ προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ ἑλληνικὸ κοινόν. Αὐτὲς οἱ ομάδες—μὲ κάποια ὁμοιογένεια συνθέσεως—εἶχαν καὶ μιὰ σύντομη εὐκαιρία πνευματικῆς ἐνισχύσεως, γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τους. Τὰ προβλήματα, τὰ λάθη ἢ οἱ ἐπιτυχίες τοῦ ἔργου ἐκείνου ἦσαν τὰ ζωντανὰ θέματα τῆς κοινῆς προσευχῆς. Ἡ ἐξόρμησις ἐκείνη ἐπέτυχε ὀλοκληρωτικὰ.

Ἄλλὰ τὰ «Συνεργεῖα τοῦ Μηνύματος» δὲν διαλύθηκαν ἔπειτα. Ἔδειξαν, ὅτι ἱκανοποιῶσαν μιὰ βαθειὰ ψυχικὴ ἀνάγκη. Καὶ ἔτσι διατηρήθηκαν στὴν ἐπόμενη περίοδο σὰν τακτικὴ εὐκαιρία φιλικῆς συμμελέτης τῆς Ἀγίας Γραφῆς, συμπροσευ-

χῆς, κοινῶν ἔργων εὐποιίας καὶ χαρισμοῦν τῆς ἀδελφικῆς ἀναστροφῆς.

Στὰ «Συνεργεῖα» δὲν εἶχε θέσι ἢ σχολαστικὴ συζήτησι ἢ ἢ ἐπίδειξις θεολογικῶν γνώσεων. Ἔργο ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ἢ μελέτη καὶ ἢ συμπροσευχή. Ἔργο μαθητείας καὶ βοηθείας στὸν διπλανό μας.

★

Τὸν Δεκέμβρη τοῦ 1944, στὴ διάρκεια τῆς «μάχης τῶν Ἀθηνῶν», συγκεντρώσεις πολλῶν συνεργατῶν στὸν ἴδιο χῶρο ἦσαν ἀδύνατες. Πνευματικὴ συνάντησί τους ὀμως τὴν ἴδια ὄρα πάντα ἦταν δυνατή. Μὲ τὸ τηλέφωνο (ὅπου δὲν εἶχε κοπῆ ἀκόμα) ἢ μὲ προσωπικὰ μηνύματα, οἱ ἀπομονωμένοι, σὲ «βαλλόμενες ζώνες» συνεργάτες εἰδοποιήθηκαν, τότε, γιὰ ἕναν ἐπίκαιρο συναγερομὸ προσευχῆς.

Κάθε ὀλοκληρησὴ ὄρα—στὶς τραγικώτερες ἡμέρες— τοῦ σπαραγμοῦ, ἔπειτα κάθε τρεῖς ὄρες, μιὰ νοερή, ἀθέατη συγκέντρωσι, ἀπλωμένη σὲ ὄλη τὴν ἀθηναϊκὴ περιουή, ἀνέπεμπε τὰ πνευματικὰ της κύματα γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ Ἔθνους ἀπὸ τὸν ἀπαισιο σπαραγμό. Τὸ πρόγραμμά της εἶχε κατάλληλα γιὰ τὴν περίστασι ἀναγνώσματα ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή, ψάλματα καὶ ἕμνους πὺν εἶχαν ἐνισχύσει τὸ Ἔθνος σὲ παρόμοιους κινδύνους.

Ἐκείνες τὶς φοβερὲς ὄρες, μέσα ἀπὸ τοὺς κρότους τῶν πολυβόλων, τῶν ὀλων καὶ τῶν ἀνατινάξεων, μέσα ἀπὸ τὶς πυρκαγιὲς καὶ τὶς κραυγὲς τῆς ἀπογνώσεως, μιὰ αὔρα λεπτὴ κίνησε τούτη ἢ προσευχή καὶ θύμιζε πάλι τὴν αἰώνια ἀλήθεια: Καὶ ὀμως, δὲν παύει καὶ τώρα νὰ κυβερνᾷ ὁ Θεός!...

«Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσω σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ...».

Μικρὲς ομάδες συνεργατῶν ἔβγαιναν τότε στοὺς ἐπικίνδυνους δρόμους. Ἄλλος γιὰ νὰ κολλήση στοὺς τοίχους τὸ δακτυλογραφημένο «Μήνυμα τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1944» ἢ τὸ—τυπωμένο αὐτό, σ' ἕνα πρόχειρο τυπογραφεῖο—«Μήνυμα τῆς Προτοχρονιᾶς τοῦ 1945». Ἄλλος γιὰ νὰ ἐπισκεφθῆ ἐκείνους πὺν εἶχαν ἀνάγκη βοηθείας, γιὰ νὰ μοιραστῆ τὰ

τρόφιά του μὲ τοὺς ἀποκλεισμένους, νὰ μεταφέρει τραυματίες, νὰ τοποθετήσῃ «πρόσφυγες» σὲ φιλόξενα σπίτια. Ἡ ζωὴ τῆς πίστεως πάλι ἔλαμπε, ὁμορφη, παρήγορη, ἀληθινή.

Καὶ ὁ θάνατος ἀκόμη, γιὰ ὄσους ἄγγιξε ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες, ἔχανε τὴν ἀπαίσια δύναμὶ του «ὑπὸ τὸ πρίσμα» τῆς ζωντανεμένης ἀπὸ τὴν πίστιν αἰωνιότητος.

★

Παράλληλα μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὁμαδικῆς ζωῆς τῆς προσευχῆς, ἐδόθησαν στοὺς συνεργάτες καὶ νέα βοηθήματα γιὰ τὴν ἀτομικὴ πνευματικὴ τροφοδοσίαν.

Γιὰ τὸ «Ἡμίωρο περισυλλογῆς» τῆς Παρασκευῆς γράψαμε στὸ «θέατρο» τοῦ Δεκεμβρίου 1959. Ἄλλο βοήθημα ἦταν τὸ πρόγραμμα τῶν καθημερινῶν «Ἀγιογραφικῶν Ἀναγνωσμάτων». Ὁδηγοῦσε τὸν πιστὸ νὰ διαβάσῃ σὲ ὠρισμένο χρονικὸ διάστημα ὁλόκληρη τὴν Γραφή. Τοῦ ἔδινε ἀκόμη, στὴν ἀρχὴ κάθε μηνός, ἀποσπάσματα σχετικὰ μὲ ἓνα θέμα, πνευματικῆς ἀγωγῆς. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθοδηγητικὴ ἐκλογὴ τούτων τῶν θεμάτων, ἰδιαιτέρη χάρι εἶχε ἢ συναίσθησι ὅτι μαζῆ μὲ σένα, κάθε ἡμέρα ἓνα πλήθος ὁμοψύχων σου διά-

βαζε καὶ σκεπτότανε πάνω στὰ ἴδια κομμάτια τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Εἶδαμε τότε (σὰν εὐλογία αὐτῆς τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἀγάπης) σὲ δύσκολες ἐθνικὲς στιγμὲς καὶ σὲ κοινὲς ἀγωνίες, τὸ ἀνάγνωσμα νὰ δίνῃ τὸ φῶς καὶ τὴν παρηγοριὰ τῆς αἰωνιότητος στὴν ἀγωνία τῆς στιγμῆς, νὰ προσφέρῃ τὴν ἴδια πνευματικὴ ὁδηγίαν γιὰ ὅλους.

★

Ἰσοροπημένη, σοβαρὴ, χωρὶς τίποτε τὸ ἑξάλλο ἢ ζωὴ τούτη τῆς ἀγωνιστικῆς προσευχῆς, ἦταν ἓνα κύριον θέμα τῆς «μάχης τοῦ βάθους» ποὺ ἐπίμονα εἶχε τονιστῆ στοὺς συνεργάτες ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ (Γράψαμε γι' αὐτὴ στὸ «θέατρο» τοῦ Μαΐου «οἱ φοιτηταί μας»).

Ἡ πνευματικὴ ἐσωτερικὴ καλλιέργεια ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ἢ ἀνθρωπιστικὴ ἐξωτερικὴ δρᾶσι ἀπὸ τὸ ἄλλο ἦσαν «τὰ δυὸ κουπιά» ποὺ ἔσπρωχναν τότε τὸ χριστιανικὸ ἔργον πρὸς τὰ ἔμπροσ. Μόνον μὲ τὸ ἓνα κουπὶ ἢ βάρκα δὲν προχωρεῖ, στριφογυρίζει στὸ ἴδιο μέρος.

Ἡ ἐποχὴ μας τώρα, φωνάζει:

Νὰ τραβήξωμε πάλι, μὲ εὐλικρίνεια, μὲ δύναμιν, μαζῆ καὶ τὰ δυὸ κουπιά.

ΟΥΤΙΣ

Στὸν Χριστιανισμὸ μὲσα ἢ βελτίωσις, ἢ ἐξυγιάνσις, ἢ ἄνωσις παίρνει τὴ δύναμιν τῆς ἀπὸ τὸν ἁγιασμὸ τοῦ βίου καὶ ὁ ἁγιασμὸς ἢ εἶναι ὁλοκληρωτικὸς, καὶ παίρνει ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τοῦ βίου ἢ εἶναι ψεύτικος. Ὅχι μόνον ἢ λατρευτικὴ μὰ ὅλη ἢ ζωὴ τοῦ ἀτόμου, ἢ ἐπαγγελματικὴ, ἢ κοινωνικὴ, ἢ οἰκογενειακὴ, ἢ δημοσία, ἢ ζωὴ τῆς πράξεως καὶ ἢ ζωὴ τῆς λογικῆς καὶ τοῦ συναισθήματος, ἢ ζωὴ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἢ ζωὴ τῆς ψυχαγωγίας, ὅλη, ὅλη χωρὶς ἐξαιρέσει, ὅλη ἢ ζωὴ, ἀπὸ τὴν προσευχὴ ὡς τὸ ποδόσφαιρον, πρέπει νὰ εἶναι ζωὴ χριστιανοῦ. Καὶ σὲ τοῦτο διαφέρει ὁ γνήσιος, ὁ ζωντανός, ὁ ἄρτιος χριστιανός, ἀπὸ τὸ «θηρσκειτικὸ» ἄνθρωπον τοῦ ψεύτικου, ἀρρωστημένου, διεσπασμένου τύπου.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΕΡΓΑΤΡΙΑΙ
ΕΙΣ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Ἄγαπητές «Ἀκτινες»,

Ἐίχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ζήσω ὡς διερχομένης τέσσαρες ἑβδομάδες εἰς ἓν οἰκοτροφεῖον εἰς τὰ περίχωρα μᾶς βιομηχανικῆς πόλεως τῆς Γερμανίας, ὅπου μένει ἕνας μέγας ἀριθμὸς ἑλληνίδων ἐργατριῶν.

Γενικὰ τὸ πρόβλημα τῶν ἐργατῶν μας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἶναι ὀξὺ καὶ ἴσως πολλοὶ θίγουν τὸ θέμα τοῦτο. Ἐν τούτοις θὰ ἤθελα εἰς τὴν ἐπιστολήν μου αὐτήν, νὰ ἀναφέρω τελείως προσωπικὴν γνώμην ἀπὸ τὴν ζωὴν μου ἀνάμεσα εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν.

Πρῶτος καὶ βασικὸς βέβαια λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἀναγκάζονται ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νὰ ζητήσουν τὸν ἐπιούσιον εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, εἶναι ἡ ἔλλειψις ἐργασίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ Γερμανία παρουσιάζεται ὡς ἓν καλὸν καταφύγιον.

Βέβαια εἰς τοὺς ξένους προσφέρεται ὅ,τι περισεύει, ἐργασία βαρεῖα καὶ μὲ ἀποδοχάς, διὰ τὴς ὁποίας δὲν προσφέρονται οἱ Γερμανοὶ.

Ἔτσι ἔχει ἐπιστρατευθῆ τελευταίως τῆ βοήθεια διαφόρων πρακτῶρων, ἐν πλῆθος νέων κοριτσιῶν ἀπὸ τὴν Πατρίδα μας ἡλικίας 20 ἕως 30 ἐτῶν. Οἱ περισσότερες μὲ στοιχειώδεις γραμματικὰς γνώσεις - τὸ ἔν ξανατον (1)9 ἔξ αὐτῶν εἶναι τελείως ἀναγράφητες - δὲν κατάλαβαν σχεδὸν τίποτε ἀπὸ τὸ συμβόλαιον, τὸ ὁποῖον ὑπέγραψαν, ἀλλ' ἐπέισθησαν ἀπὸ τὰ λόγια τῶν πρακτῶρων, οἱ ὁποῖοι ἐξώγκωσαν τὴς ἀποδοχὰς μεταφράζοντάς τες εἰς ἑλληνικὰς δραχμὰς, ὅπου ἀνέρχονται εἰς σεβαστὸν ποσόν, χωρὶς ὅμως νὰ ἀναφέρουν τὴν μεγάλην φορολογίαν καὶ τὸ ὑψηλὸν κόστος ζωῆς εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἀφοῦ τοὺς ὑπεσχέθησαν, ὅτι εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ ἐργασία εἶναι πολὺ ἀπλή, ὅτι ὅλα εἶναι αὐτόματα καὶ ὁ ἐργάτης δὲν ἔχει νὰ κἀν τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ πατᾶ τὸ μαγικὸ κουμπί. Ἐπὶ πλέον ἔλαβον ἀπὸ ἐκάστην 1600 δραχμὰς χωρὶς νὰ δώσουν καμμίαν ἀπόδειξιν δι' αὐτό, μὲ τὸν ἐκβιασμόν, ὅτι ἄλλως δὲν θὰ τὴς βοηθήσουν, νὰ φύγουν. Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ περισσότερες ἔξ αὐτῶν καὶ οἱ οἰκογένειάς των ὑπεβλήθησαν ἐπὶ μῆνας εἰς μεγάλας στερήσεις, διὰ νὰ συγκεντρώσουν τὸ ποσὸν αὐτό.

Βέβαια εἰς τὴν Γερμανίαν δὲν συνήντησαν τὴν κατάστασιν, ὅπως τοὺς περιεγράφη καὶ ἄκουσα τὴν ἀπογοήτευσί των. Ἡ δουλειὰ εἶναι βαρεῖα, ἰδίως διὰ τὴς γυναῖκες, καὶ πολλὰς τραυματίζονται, ἴσως δὲ τὸ ποσοστὸν αὐτὸ εἶναι μεγάλη, διότι θέλοντας νὰ ἀυξήσουν τὴς ἀποδοχὰς των ἐργάζονται ὑπερωριακῶς καὶ δὲν ἔχουν τὴν ἀπαιτουμένην προσοχὴν λόγῳ κοπώσεως. Ἐκτὸς αὐτοῦ μὲ διάφορα βραβεῖα, τὰ ὁποῖα δι-

δουν αἱ ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι τὸσον μεγαλύτερα, ὅσον μεγαλύτερα ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἐργάτου, πολλὰς ἀναγκάζονται νὰ δουλεύουν πολὺ ἐντατικὰ εἰς βάρος τῆς ὑγείας των.

Ἐκτὸς τῆς οἰκονομικῆς δυσχερείας, ἄλλη αἰτία, ἡ ὁποία ἀναγκάζει ἐν μεγάλο ποσοστὸν αὐτῶν τῶν κοριτσιῶν, νὰ φύγουν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, εἶναι τὸ ἄσχημο παρελθόν. Μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι ἐπικρατεῖ ἠθικὴ ἐλευθερία ἐδῶ, ἦλθαν καὶ δροῦν χωρὶς συστολήν καὶ ἠθικὸν φραγμὸν μέσα εἰς τὸν ὑπόκοσμον τῶν βιομηχανικῶν πόλεων. Εἶναι δὲ τὸ ποσοστὸν αὐτὸ ἀρκετὰ μέγαλον, ὅστε νὰ ἔξη ἀντίκτιστον εἰς τὸ σύνολον τῶν ἑλληνίδων ἐργατριῶν καὶ νὰ ἀποκοτῶν σὰν σύνολον κακὴν φήμην. Τὸ χειρότερον ὅμως εἶναι, ὅτι τοῦτο ἔχει ἐπίδρασιν εἰς τὸ ὑπόλοιπον πλῆθος κοριτσιῶν, ποὺ ἦλθαν ἀπὸ χωρὰ καὶ ἀπὸ αὐστηρὸ οἰκογενεῖαν περιβῆλλον. Εὐρέθησαν ἀποτόμως εἰς ἓνα κόσμον, ποὺ μέχρι τώρα ἴσως δὲν θὰ μπορούσαν νὰ τὸν φαντασθῶν καὶ δυστυχῶς μὲ τὸν χρόνον ἀμβλύνεται ἡ εὐαισθησία των εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἠθικοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνηθικοῦ.

Παρὰ τὴς δυσκολίας ὅμως, τὴς ἀσθένειας καὶ τῆν ἀπογοήτευσιν ὅλες προσπαθοῦν, νὰ φέρουν ἐδῶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφές, φίλους καὶ συγγενεῖς κ' ὅταν τὴς ρωτᾶ κανεὶς, πῶς συμβιβάζονται αὐτὰ τὰ πράγματα, ἡ ἀπάντησις εἶναι πολὺ μικρὴ. Ἡ ζωὴ των ἦταν τόσο μαῦρη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ποὺ προτιμοῦν ἐδῶ τὸ ψωμὶ τῆς ξενιτειᾶς ἔστω καὶ μικρὸ, παρὰ τὴν πείνα εἰς τὴν Πατρίδα. Ἐξ ἄλλου εἰς πολὺ λίγες βλέπει κανεὶς τὴν ἐπιθυμίαν, νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ οἱ πρῶτορες ἐκμεταλλεῶμενοι τὴν κατάστασην αὐτήν, ἐπιστρατεύουν συνεχῶς κόσμον καὶ τροφοδοτῶν τὴν ἀλλοδαπήν μὲ νέους γεμάτους ζωὴν καὶ σφρίγος, χωρὶς βέβαια νὰ ξεχνοῦν νὰ παίρνουν ἀδικαιολογητῶς τὰ μεγάλα ποσοστὰ των.

Ἀναρωτιέται λοιπὸν κανεὶς, πότε ἄρᾳ γε θὰ συγκινηθοῦν οἱ ἀρμόδιοι γιὰ νὰ σκεφθοῦν σοβαρὰ τὸ μέγαλον αὐτὸ πρόβλημα καὶ νὰ εὑρουν τὴν κατάλληλὴν λύσι; Ἴσως κάποτε θὰ εἶναι πολὺ ἀργά. Ἡδὴ ἀρκετὰς χιλιάδες νέων μας μὲ αἰσθήματα πικρίας ἐγκαταλείπουν τὴν πατρίδα γῆ.

Ἐνχαριστῶ πολὺ

ΕΛΕΝΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΗ

ΕΝΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΜΑΤΑΡΩΓΚΑ ΜΕΣΣΟΛΟΓΙΟΥ

Ἄγαπητές μου «Ἀκτινες».

«Νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακὸν» μᾶς συνιστᾷ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Καὶ πολλὰς φορὰς ἔχομε πῆ νὰ μὴ μένουν τὰ μάτια μας κλειστὰ μπροστὰ στὸ καλὸ, ἀλλὰ νὰ τὸ προσέχωμε καὶ νὰ τὸ χαίρωμασε, νὰ τὸ ἐνθαρρύνωμε καὶ νὰ τὸ ἐνισχύωμε μὲ ὅλες μας τὴς δυνάμεις γιὰ νὰ γί-

νετα και ἡ ζωὴ μας πὺδ ὁμορφη και οἱ δυσκολίες ἑλαφρότερες.

Στὶς 14 Μαΐου μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ παρακολοθησομε τὸ Διδασκαλικὸ Συνέδριο ποὺ ἔγινε στὸ δημοτικὸ σχολεῖο Ματαράγκας, μὲ 70 διδασκάλους τῆς περιφέρειας και μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν κ. Ἐπιθεωρητὴν.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς χρονιάς οἱ διδάσκαλοι και τὰ παιδιὰ προετοίμαζαν μὲ ζηλευτὴ προθυμία τὴν περιόφημη χειροτεχνικὴ ἔκθεσι ποὺ μᾶς παρουσίασαν. Τὰ παιδιὰ τῆς Α, Β, Γ και Δ' τάξεως μὲ τὰ δεξιότεχνα ἐργάκια τους μᾶς ἔδωσαν κυρίως τὴν ἐικόνα τῆς ὑπαίθρου μὲ τὰ ποικιλόχρωμα λουλουδιὰ, τὰ κοπέτσια, τοὺς μύλους, τὰ διάφορα ζῶα, τὰ πουλιὰ.

Ἡ Ε' και ΣΤ' τάξις μᾶς παρουσίασε περιφνημες κεντητὲς Παναγίες, ἕναν ἑσταυρωμένον ἡμιτελῆ, τὸ δικέφαλο ἀετὸ, ὀλοκέντητα καλύμματα ποὺ ἐκάλυπταν τὴν Ἁγία Γραφή, μορφὲς τῶν ἡρώων μας ὀλοζώντανες, ὅπως τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Μιαούλη και τῆς Μπουμπουλίνας πλαισιωμένες μὲ λεπτὸ γούστο.

Τὸ Συνέδριο ἤρχισε μὲ διδασκαλία τῶν Θερησκευτικῶν ἐν τῇ Ε' τάξει μὲ θέμα: «Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος». Ἡ αἰθουσα ἦταν διακοσμημένη μὲ συνθήματα τοῦ Ἰδίου. Τὸ «Ὁ Παναγίωμα» ἔψαλαν τὰ παιδιὰ και τὸ μάθημα ἤρχισε.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα εἶχε ἱερότητα και δέος ἔφερνε στὴν ψυχὴ μας ἡ ἀφήγησις. «Ὅλα ἦτανε τόσο ἀπλὰ και φυσικὰ ποὺ τὰ παιδιὰ ἀδίσταχτα ἐσήκωναν κάθε τόσο τὰ χεράκια τους ποὺ δ' ἀπαντήσῃ πρώτο στὶς ἐρωτήσεις τῆς διδασκαλίσας των και ἐπρόβαλλαν τίς ἀπορίες τους πάντα σωστὲς σὰ νὰ μὴν ἦταν κανεὶς ἄλλος στὴν αἰθουσα. Σὲ πολλὰς ἀπορίες ἀπαντοῦσαν τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ και μὴ στιγμὴ ἀκούσθηκε νὰ λέγῃ ἕνας μαθητῆς: «Μὰ ἀφοῦ ἦταν τόσο μεγάλος ὁ Χρυσόστομος γιατί ρωτοῦσε τὸν Μοδεστῖνο;». «Γιατί ἦτανε ταπεινὸς» ἀκούσθηκε γρήγορα ἡ ἀπάντησις ἀπὸ ἕνα μικρὸ κοριτσάκι.

Στὸ τέλος τῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία διήρκεσε 1 ὥρα, ἡ διδασκαλίσα ἔψαλε τὸ ἀπολυτικιον τοῦ Χρυσοστόμου και τὰ παιδιὰ τὸ τροπάριον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ἐπειτα ἀπὸ διάλειμμα μιῆς ὥρας ἤρχισε ἡ δευτέρα διδασκαλία ἐν τῇ ΣΤ' τάξει μὲ θέμα «Ἀνθρωπολογία». Τὸ θέμα ἐνδιαφέρον και πρωτότυπο περιορίσθηκε κυρίως στὴ στοματικὴ κοιλότητα. Τὰ παιδιὰ ἐπανάλαβαν τὸ θέμα τῆς προηγούμενης καὶ ἤρχισε ἡ διδασκαλία τοῦ νέου μαθήματος. Ἐξάφνα ἕνα χεράκι σηκώθηκε ἐπίμονα και τέλος ἀκούσθηκε μὴ κοριτσιόστικη φωνὴ νὰ λέγῃ: «Ἡ τελειότης τοῦ στόματος μᾶς δείχνει τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ και τὴν πανσοφία Του. Εἶχε δίκιο ὁ Δαυὶδ ὅταν ἔλεγε ὅτι «Ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν».

Τὸ ὅλο μάθημα μᾶς θύμιζε περισσότερο μικρὸ πανεπιστήμιον παρὰ δημοτικὸ σχολεῖο. Πάνω στὸ τραπέζι ἦταν τοποθετημένα δόντια, ὀδον-

τοστοιχίες, ὀδοντάγρες και στὸν πίνακα ἦσαν ζωγραφισμένες καρτέλλες σχετικὲς μὲ τὸ θέμα.

Ἡ διδασκαλία διήρκεσε 1 ὥρα και τελείωσε μὲ δύο τραγούδια τοῦ Ζ. Παπαντωνίου. Φωνίτσες μελωδικές, τὸ βέλσασμα τῶν ἀρνιῶν, τὰ κουνούγια και τὸ γαγγύσμα τοῦ σκόλου ὄλα μᾶς μετέφεραν στὸν καθαρὸ βουνίσιο ἀγέρα.

Ἐνας παλαίμαχος διδάσκαλος ἐξήγησε τὴν ἄδεια νὰ πῆ δυὸ λόγια. «Ἐὐχαριστῶ τὸ Θεὸν εἶπε τρεῖς φορὲς ἐποὺ μὲ ἐφώτισε νάρθῳ σήμερα παρὰ τὰ γηρατειὰ μου και νὰ παρευρεθῶ στὸ Συνέδριο. Ὅλους θέλω νὰ σᾶς ἀγκαλιάσω, παιδιὰ μου, ἐσᾶς ποὺ εἰσθε ἡ αὐριανὴ Ἑλλάδα μας μὰ και σᾶς τοὺς νέους δασκάλους ποὺ τόσο διαφέρετε ἀπὸ μένα ποὺ δὲν ἤμουν παρὰ ἕνας δασκαλάκος».

Ὅλοι εἶχαμε τὰ ἴδια συναισθήματα, χαρὰ, συγκίνηση και πολλὴ εὐγνωμοσύνη γιὰ β, τι εἰδαμε και ἀκούσαμε.

Μετὰ τὴν προσευχὴ ἔγινε τὸ δεύτερον διάλειμμα και τὸ Συνέδριο συνεχίσθηκε ὅλη τὴν ἡμέρα μὲ ὁμιλίες, εισηγήσεις ἐπὶ τῶν διδασκαλιῶν και κριτικὴ.

Πῶς νὰ μὴν ἐλπίζουμε λοιπὸν γιὰ μὴν Ἑλλάδα καλύτερη ἀπὸ τὴ σημερινή, ὅταν συναντοῦμε στὰ σχολεῖα μας ἀνθρώπους μὲ φόβον Θεοῦ, ἐμπνευστὰς και δημιουργοὺς, πομμένες ποὺ δίνουν ὅλη τους τὴν ψυχὴ γιὰ τὰ παιδιὰ μας ποὺ τοὺς ἐμπιστευθήκαμε;

Ἄς τοὺς εὐχηθοῦμε μαζί μὲ τὸ Βερίτη: «Ὁρα καλὴ σου ἀμπελουργὲ ποὺ σκάλισες τ' ἀμπέλι.

Τὰ κλήματα σου θέριεψαν κι' εἰν' ὁ χυμὸς τους μέλι.

Σκάψε και μέσα σου βαθειά, ξωμάχε ἀσαλοχέρη.

Τὸ θεῖο ἀμπέλι τῆς ψυχῆς τόσους καρποὺς θὰ φέρῃ,

ποὺ μὲ χαρὰ θὰ φερουγᾶν ἐπάνω του κι' οἱ ἄγγελοι».

Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλοξενία

Μὲ ἀγάπην και σεβασμὸν

ΕΝΑΣ ΑΚΡΟΑΤΗΣ

ὈΦΕΛΙΜΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

Ἄγαπητὲς «Ἀκτινες»,

Διαβάσαμε στὸ τελευταῖο σου τεῦχος δύο ἐνδιαφέροντα ἄρθρα ἄσχετα μεταξύ τους. Τὸ ἕνα εἶναι τὸ «Διὰ νὰ συγχρονισθῇ ἡ παιδεία μας», τοῦ κ. Ἰωαννίδη - Φαληρώτη, και τὸ ἄλλο «Πῶς βλέπει ὁ Guardini τὴ λατρεία» τοῦ κ. Σ. Βίττη.

Ἡ ἀγγίνοια ποὺ εἶναι πολὺ συμβιβαστικὴ, ἀφοῦ ἀναζητεῖ τίς ὁμοιότητες, βρῖσκει νὰ θίγεται και στὰ δύο ἀρά - πάνω ἄρθρα τὸ θέμα τοῦ ὀφελιμισμοῦ. Καὶ ἡ ἀδελφότης τῆς ἡ ὀξύνουα, ποὺ ψάχνει γιὰ διαφορὲς, παρατηρεῖ τὴ διαφορετι-

κὴ ἀποψη τοῦ θέματος στὸ κάθε ἄρθρο χωριστά.

Ὁ Guardini μιᾶ, βέβαια, γιὰ τὴ λατρεία: «Ὁ πλούσιος πλοῦτος τῆς λατρείας (σημαίνει ὁ κ. Βίττις) εἶναι ἀκατανόητος ἂν ὑποταχθῆ στὸν ὀφελισμὸν... Κατεύθυνσις στὴ λατρεία εἶναι ἡ ἐνθερμὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ, ἐνῶ μορφώνει τὴν ψυχὴν, δὲν ἀσκεῖ ξηρὴν διδακτικὴν ἀγωγὴν. Στὸν κόσμον αὐτὸ τὴν εἰκόνα τῆς ὑψίστης ἐλλείψεως σκοπῶν πρακτικῶν μᾶς τὴ δέχεται ἡ δημιουργία τοῦ καλλιτέχνου καὶ τὸ παιγνίδι τοῦ παιδιοῦ... Ὅ,τι ὑπάρχει στὴ λατρεία τὸ καταλαβαίνει καλὰ ἐκείνος ποῦ ἐνοιωσε τί σημαίνει τέχνη καὶ παιδιὰ». κ.τ.λ. Ἀντιθέτως ὁ κ. Ἰωαννίδης - Φαληριώτης στὶς καλὰς παρατηρήσεις του γιὰ τὸν συγχρονισμὸ τῆς παιδείας γράφει: «Ἐἰς μίαν ἐποχὴν κατ' ἐξοχὴν χρησιμοθηρικὴν δὲν πρέπει νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὴν μετὰδοσιν γνώσεων «τεχνικῶν». Δὲν ἀξίζει νὰ διδάσκωμεν ἀπλῶς τί ἔγραψαν εἰς μίαν δεδομένην στιγμήν ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Λυσίας, ὁ Θουκυδίδης καὶ οἱ ἄλλοι κλασσικοί, ἀλλὰ καὶ τί πρακτικὴν ὀφέλειαν ἠμποροῦμεν ν' ἀντλήσωμεν ἡμεῖς ἐξ αὐτῶν. Καὶ καταλήγει ὁ ἀρθρογράφος: «Πιστεύω, ὅτι, ὅταν ἐκπληρωθῶν ἐν τῷ συνόλῳ τῶν αἰ ἀνωτέρω προϋποθέσεις, θὰ ἔχωμεν προσφέρει εἰς τοὺς Ἕλληνας μαθητὰς μὲν ὀφελιμότεραν, συγχρονισμένην, ἢ ὅποια θὰ τοὺς ἐξοπλίξῃ μὲ γνώσεις οὐσιαστικωτέρας, χρησιμωτέρας πρακτικῶς, κ α ἰ ἄ - κ ρ ι β ὤ σ δ ι ἄ τ ο ὕ τ ο, θ ἄ κ ι ν ἦ ἔ ν τ ο ν ὄ τ ε ρ ο ν τ ὸ ἐ ν δ ι α φ ἔ ρ ο ν τ ω ν. Διότι δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ ὅτι ἡ γενικῶς παρατηρουμένη σήμερον ἀδιαφορία τῶν νέων ἐναντι ἀρκαιῶν μαθημάτων, ὀφείλεται — σὺν τοῖς ἄλλοις — καὶ εἰς τὴν ἐντύπωσιν των, ὅτι αὐτὰ δὲν ἔχουν πρακτικὴν χρησιμότητα».

Παίξω μὲ τὴν λέξιν καὶ τὸ νόημα τοῦ ὀφελισμοῦ; Τὸ πρᾶγμα ὅμως ἔχει περισσότερον ἐνδιαφέρον ἀπὸ ὅ,τι φαίνεται.

Ἦρᾶν ἐδῶ μιὰ ἔκφρασις τῆς διαφορετικῆς νοστορίας τοῦ πρακτικοῦ καὶ τοῦ θεωρητικοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἡ σύνθεσις τῶν δύο εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἡ ζωὴ πρὸς τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τῆς.

Καὶ ἡ μὲν λατρεία, συγκεκριμένα, δὲν φαίνεται νὰ ἔξῃ ἀνάγκη παρὰ ἀπὸ ἓνα μόνον σκοπὸν, τὸν Θεόν, ὅπως παρατηρεῖ καὶ ὁ συγγραφεύς. Ἡ παιδεία ὅμως ἀλλοιοῦμεν ἂν γίνῃ μόνον χρησιμοθηρὴ ἢ μόνον παιδιὰ. Πάντως «εἰς μίαν ἐποχὴν χρησιμοθηρικὴν» ἔχουμε ἀνάγκη περισσότερον ἀπὸ τὴ δεύτερη, μὲ ὅλο τὸ φιλοσοφικὸ τῆς βάθος, παρὰ ἀπ' τὴν πρώτην.

Μὲ ἀγάπην

ΘΕΟΔ. Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Ἀξιοῦμε κ. Διευθυντά,

Σχετικὰ μὲ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Γιάννη Ἰωαν-

νίδη - Φαληριώτη ποῦ δημοσίευσαν οἱ «Ἀκτίνες» στὸ τεῦχος Ὀκτωβρίου, γιὰ τὸ συγχρονισμὸ τῆς παιδείας μας (συνέχεια σὲ παλαιότερα ἄρθρα του), θὰ ἤθελα νὰ διατυπώσω ὀρισμένους σκέψεις, ἰδίως πάνω στὸ δεύτερον μέρος του, ποῦ ἀναφέρεται στὸ ζήτημα τῆς γλώσσας τῶν σχολικῶν βιβλίων.

Πρόθεσίν μου, βέβαια, δὲν εἶναι νὰ ἀνακινήσω ἀπὸ τίς φιλόθενες στήλες τῶν «Ἀκτίνων» τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἀλλὰ - ἂν καὶ ὄχι εἰδικὸς - νὰ διατυπώσω ὀρισμένους ἀπλῆς σκέψεις, παρακινημένους περισσότερον ἀπὸ μιὰ διαπίστωση, ποῦ τὰ τελευταῖα χρόνια, μὲ πολλὸ πόνο, γίνεται συχνὰ ἀπὸ ὅλους μας: ὅτι οἱ σημερινοὶ νέοι ποῦ βγαίνουν ἀπ' τὸ γυμνάσιον, δὲ μποροῦν νὰ διατυπώσουν, κατὰ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸ τους, μιὰ σωστὴ πρότασιν καὶ νὰ ἐκφράσουν ἀπλᾶ καὶ ἀβίαστα σὲ μιὰ ἐνιαία καὶ στρωτὴ γλώσσᾳ τὰ διανοήματά τους. Βγαίνουν δηλαδὴ ἀπ' τὸ γυμνάσιον ἐντελῶς ἀγλωσσοί, χωρὶς νὰ ἔχουν μάθει οὔτε τὴ δημοτικὴν καλὰ, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴν καθαρεύουσα. Ἐχουν στὸ μυαλὸ τους καὶ τίς δύο αὐτὲς γλώσσας - καὶ μαζὺ μὲ τὴν ἀρχαίαν τρεῖς - σὲ καμμιά ὅμως δὲ μποροῦν νὰ ἐκφραστοῦν σωστά.

Ὁ κ. Φαληριώτης ξεκινώντας ἀπὸ μιὰ σωστὴ διαπίστωση, γράφει πολλὰ ὀρθὰ ὅτι «ἀποτελεῖ ἀντίφασιν πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ συγχρονισμοῦ τῆς παιδείας, ἡ ἀδιαφορία μας διὰ τὸν συγχρονισμὸν τῆς γλώσσας τοῦ σχολείου», καὶ πῶς κάτω, ὅτι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν δὲν πρέπει νὰ μᾶς σταματᾷ «ὁ φόβος περὶ ἐξάφνης νέων γλωσσικῶν πολέμων» γιὰτί ἔνας τέτοιος φόβος σήμερον «εἶναι ἀδικαιολόγητος». Κι' ἀφοῦ διατυπώσῃ ὀρισμένους σκέψεις καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ἐπέστη τῆς στιγμῆς διὰ μίαν γενναίαν ἀπολοιοῦσιν τῆς γλώσσας τῶν διδακτικῶν βιβλίων», εισηγεῖται δὲ τὴν καθιέρωσιν τῆς «ἀπολοιομένης καθαρεύουσας» ἀναφέροντας ἐνδεικτικὰ πὸς πρέπει νὰ ἐμφανίζεταί αὐτὴ στὴν πράξιν καὶ καταλήγοντας ὅτι σ' αὐτὴν πρέπει ἐνὰ προσηματῆ ὁ μικροπερίοδος λόγος καὶ ἡ σύνταξις νὰ πλησιάζῃ τὴν τῆς δημοτικῆς, ἐνῶ παράλληλα προτείνει ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων, ποιητικῶν ἰδίως, κειμένων νὰ γίνεται σὲ μετάφρασιν «εἰς ὠραίαν δημοτικὴν».

Ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ ὅμως ὁ κ. Φαληριώτης, ἂν καὶ δὲν εἶμαι εἰδικός, ἀλλὰ ἔνας ἀπλῆς πολίτης, ποῦ παρακολουθεῖ μ' ἐνδιαφέρον κ' ὅσο γίνεται πῶς συστηματικὰ τὰ ζητήματα τῆς παιδείας μας, νὰ διατυπώσω τὴν ἀποψη ὅτι δὲ μπορεῖ κἂν νὰ γίνεται λόγος γιὰ ἀπολοιομένην καθαρεύουσα, ποῦ νὰ πλησιάζῃ μάλιστα στὴ σύνταξιν τῆς δημοτικῆς, γιὰτί τότε ἀσφαλῶς θὰ ἐπιτείνουμε τὸ γλωσσικὸ χάος τῶν μαθητῶν μας καὶ τὴν ἀγλωσσία τους. Ἄς μὴν ἔχουμε παρασιθῆσεις: οἱ γλώσσες εἶναι (δυστυχῶς) δύο καὶ ἡ μιὰ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη, μὲ τὴ δικὴ τῆς κάθε μιὰ γραμματικὴ καὶ τὸ δικὸ τῆς συντακτικὸν. Ἡ δημοτικὴ (ποῦ ἀποτελεῖ τὴ φυσικὴν ἀνάμεισιν τοὺς αἰῶνας ἐξέλιξιν τῆς γλώσσας τοῦ ἑλληνι-

κοῦ λαοῦ) καὶ ἡ καθαρεύουσα (ὡς «πεποιημένη» παρέκλιση τῆς ἀρχαίας γλώσσης).

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἄλλωστε καὶ ἔχουμε γραμματικὴ καὶ συντακτικὴ τῆς δημοτικῆς (τὴν πρώτῃ ἐπίσημη, τοῦ Κράτους πὺρ συνέταξε ἐπιτροπὴ ἀπὸ εἰδικῶν γλωσσολόγων καὶ ἐτόπωσε πρὶν ἀπὸ χρόνια ὁ ΟΕΣΒ καὶ τὸ δεῦτερο γραμμένο ἀπὸ τὸν Ἄχ. Τζάρτζιανο), καὶ παράλληλα γραμματικὴ καὶ συντακτικὴ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, ὅπως, τὰ δύο τελευταῖα, διδάσκονται στὸ γυμνάσιον.

Ἄλλὰ γιὰ νὰ προτείνουμε τὴν καθιέρωση μιᾶς γλώσσης πρέπει καὶ νὰ μπορούμε νὰ τὴ διδάσκουμε. Πῶς ὅμως θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ κάνομε αὐτὸ, ὅταν μιὰ γλώσσα δὲν ἔχει οὔτε τὴ γραμματικὴ τῆς οὔτε τὸ συντακτικὸ τῆς; Γιατὶ αὐτῆς τῆς ἀπλοποιημένης καθαρεύουσας, πὺρ ἡ σύνταξίς τῆς μάλιστα θὰ πλησιάζει «τὴν τῆς δημοτικῆς», ποῖα θὰ εἶναι ἡ γραμματικὴ καὶ τὸ συντακτικὸ τῆς;

Ἔτσι νομίζω ὅτι ἂν θέλουμε πράγματι αὐτὸ τὸ συγχρονισμό, πὺρ ἔχει γίνεϊ τόσο ἀπαραίτητος τὰ μεταπολεμικὰ ἰδίως χρόνια, γιὰ νὰ πάψει νὰ πλάχει τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὴ γλώσσα πὺρ μιλοῦμε καὶ στὴ γλώσσα τῶν διδασκτικῶν βιβλίων, ὅπως πολὺ ὀρθᾶ διαπιστώνει ὁ κ. Φαληριώτης, εἶναι νὰ προχωρήσουμε μὲ θάρρος στὴν καθιέρωση τῆς δημοτικῆς μὲ τὴ συστηματικὴ διδασκαλίαν καὶ τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ τῆς. Γιατὶ νομίζω ὅτι γλώσσα πὺρ δὲ διδάσκειται γραμματικὰ (ὅπως συμβαίνει σήμερα μὲ τὴ δημοτικὴ μας γλώσσα), εἶναι σὰ νὰ μὴ διδάσκειται καθόλου.

Σὲ ἄλλη στήλῃ τοῦ ἴδιου τεύχους τῶν «Ἀκτινῶν», ἄλλος συνεργάτης σας «ὁ Σχολιαστής», παρατηρεῖ, πολὺ σωστά, ὅτι συγχροτοῦμε ἐπιτροπὲς Παιδείας καὶ τὰ πορίσματά τους τὰ πετάμε στὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων, ὅπως ἔγινε πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια. Τὸ ἴδιο θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανένας καὶ γιὰ τὴ γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς. Τὸ κράτος (καὶ μάλιστα μὲ πρωθυπουργὸ συντηρητικὸ, τὸν Ἰ. Μεταξᾶ, πὺρ ἂν καὶ δικτάτορας, στὸ ζήτημα τῆς γλώσσης εἶδε σωστά), συγχρότησε προπολεμικὰ μιὰν ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς πὺρ εἰδικῶς ἐπιστήμονες καὶ συνέταξε τὴ γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς, πὺρ τὴν ἐτόπωσε κατόπιν ὁ ΟΕΣΒ. Αὐτὴν ὅμως τὴ γραμματικὴ πὺρ ἔγινε μὲ γνώση καὶ σοφία πολλή καὶ χωρίς μιὰν ἀκρότητα, δὲν τὴ διδάσκουμε στὰ σχολεῖα μας, ἀλλὰ τὴν πετάσαμε, κι' αὐτὴν ἀκόμα, στὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων.

Μακρὰ λοιπὸν ἀπὸ νέους πειραματισμούς, ἄς ἀρχίσουμε νὰ διδάσκουμε στὰ παιδιὰ μας, συστηματικὰ καὶ χωρὶς συμβιβασμούς τὴ δημοτικὴ καὶ ἄς διατυπώσουμε σ' αὐτὴ καὶ τὰ σχολικὰ βιβλία. Ἄλλωστε ἡ δημοτικὴ σήμερα ἔχει ἀποκρυσταλλώσει ἓνα σταθερὸ καὶ ἐνιαῖο τυπικὸ καὶ τὴ γράφουν ὠραῖοτάτα τόσοι καὶ τόσοι ἐπιστήμονες καὶ συγγραφεῖς καὶ λογοτέχνες καὶ καθηγητὰ τῶν Πανεπιστημίων μας ἀκόμα, ὅ-

στε νὰ μὴ δικαιολογεῖται καὶ ὁ παραμικρότερος δισταγμός. Μονάχα ἔτσι θὰ μπορούμε νὰ μιλάμε, ἀφοῦ γίνουν καὶ ὄσα ἄλλα ἐπιβάλλεται νὰ γίνουν, γιὰ ἐσυγχρονισμό τῆς παιδείας μας καὶ γιὰ ζωντανὸ γλωσσικὸ ὄργανο, στὸ ὅποιον θὰ διδάσκονται τὰ παιδιὰ μας. Ἄλλος, μέσος, δρόμος, ἄς μοῦ ἐπιτρέψει ὁ ἐκπαιδευτικὸς κ. Φαληριώτης νὰ πιστεῦω, ὅτι δὲν ὑπάρχει.

Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλοξενία.

Μὲ πολλὴν ἐκτίμησιν

ΕΥΑΓΓ. ΜΟΣΧΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Διαβάζοντας εἰς τὸ περιοδικὸν σας τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἄρθρον τοῦ συνεργάτου σας κ. Δ. Κυρίτη, τὸ ἠσθάνθην ὡς μιὰν ὀδόδροσον αἶθρα μέσα εἰς τὸν ὀλόκαυτον ἥλιον τῆς ἐρήμου, τὴν ὁποῖαν διερχόμεθα ἡμεῖς οἱ ἐργάται.

Κανεῖς δὲν μᾶς προσέχει, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ βαθύ μας παράπονον, τὸ ὅποιον ἐκμεταλλεύονται οἱ ἐπιτηδεῖοι καὶ μᾶς ἐξώθηθ' νὰ στραφώμεν κάπου ἄλλου, ἀδιαφοροῦντες ἂν αὐτὸ τὸ ἄλλου εἶναι ὁ δλεθρος καὶ ἡ καταστροφὴ μας.

Ἐπάρχουν ψυχές, αἱ ὁποῖαι πονοῦν καὶ ὑποφέρουν κάτω ἀπὸ τὸ πέλμα τῆς ἀδίκου ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῆς πλέον ἀνηθίκου συμπεριφορᾶς, ὅλα αὐτὰ δέ, τὰ ὑπομένομεν καὶ δὲν προδίδομεν τὰ ὄσα καὶ τὰ ἱερὰ τῆς φυλῆς μας, τὰ ὁποῖα οἱ ὑπεύθυνοι τῆς καταστάσεως μας καταπατοῦν, κατὰ τὸν χυδαιότερον τρόπον.

Καὶ ὡς ἀντάλλαγμα τῶν θυσιῶν καὶ τῶν κόπων μας ἔχομεν τὰ δυσμενῆ σχόλια καὶ τὰ εἰρωνικὰ μειδιήματα πολλῶν συναδέλφων. Ἔως σότε ὅμως θὰ κρατῶμεν τὴν ἀνάσα μας καὶ θὰ πνίγωμεν τοὺς λυγμούς μας διὰ νὰ μὴν δώσωμεν λαθὴν εἰς τὸν κομμουνισμόν; Ἐργαζόμεθα ὑπερανθρώπως καὶ θεορίζομεν τὴν ἀπανθρωπιὰ καὶ τὴν ἐγκληματικὴν ἀδιαφορίαν τῶν ὑπευθύνων.

Ἄς μὴ νομισθῇ δέ, ὅτι ἀσκοῦμε δημαγωγίαν καὶ στρεφόμεθα κατὰ τῆς κυβερνήσεως, διότι ὑπεύθυνος διὰ τὸ κατάντημά μας δὲν εἶναι μόνον ἡ Κυβέρνησις, ἀλλὰ καὶ ἡ γλυκολογοῦσα ἀντιπολίτευσις, ἡ ὁποία ἀφοῦ ἐφρόντισε νὰ ὑπεραυξηθῇ ὁ βουλευτικὸς μισθὸς καθέσθαι μακαρίως ἢ καὶ ὅταν ἐγείρεται ἐκ τοῦ ἔθνου, ἐμερμνᾶ καὶ τρωβάξει περὶ πολλά, πρὸς Θεοῦ β-
μως καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐργάτου, διότι τὰ ἐργατικὰ προβλήματα μόνον ὁ κομμουνισμὸς τὰ λύει.

Ἄν ἐρωτησώμεν δὲ τί κάνει διὰ τὴν ἔλευσιν τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης ἡ Διοικοῦσα Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία; Ἡ ἀπάντησις εἶναι τὸσον ἀπογοητευτικὴ, ὥστε φοβοῦμαι μήπως στενοχωρήσω τοὺς σεβαστοὺς ἱεράρχας, διὰ τοὺς ὁποίους ἀληθεύει πέρα γιὰ πέρα τὸ τοῦ Κυρίου «δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι».

Και ἀναφέρω τὴν τραγικὴν μας κατάστασιν κ. Διευθυντά, διότι νομίζω ὅτι ὑπάρχει ἡ δυνατότης νὰ γίνουν πολλὰ πράγματα, ἀρκεῖ νὰ ἐπιδειχθῆ ἐπὶ τέλους ὀλίγον ἐνδιαφέρον ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους, τὸ ἐλάχιστον ἴσως ἀπὸ ὅτι ἐπιδεικνύουν πρὸς διοργάνωσιν ἀτελειώτων χοροεσπερίδων, τουριστικῶν ταξιδίων καὶ πολυωνύμων Φεστιβάλ, ἐπιτρεπτά ἴσως αὐτὰ ἐν μέρει, ὅταν δὲν ὑπάρχουν ὅμως στρατιᾶς ἀπὸ πειναλέους καὶ ξυπόλους καὶ χιλιάδες ἀνέργων, οἱ ὅποιοι δὲν εὐρίσκουν ἐργασίαν ἢ καὶ ὅταν τὴν εὐρίσκουν εἶναι τὸ ἐξευτελιστικὸν ἡμερομίσθιον τῶν 43 δραχμῶν, τῶν Κυριακῶν κατέρχεται εἰς 35 δραχμᾶς, καὶ αὐτὸ δι' ἀτομικὰ ἔξοδα, συντήρησιν οἰκογενείας, καὶ τὰ ἐπακόλουθα.

Μὰ τὰ ἀνωτέρω εἶναι γνωστὰ εἰς ὅλους μας θὰ πείτε, ἐξ ἀφορμῆς ὅμως τοῦ προαναφερθέντος δημοσιεύματος εἰς τὸ μαχητικὸν περιοδικὸν σας ἡσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ προώθησιν τοιούτων κοινωνικῶν θεμάτων, παρ' ἄλλα δὲ ἐπεξητούσα νὰ ἐναποθέσω τὸν πόνον μου εἰς κάποιον εὐλικρινῆ φίλον διὰ νὰ νοιώσω κάποιαν ἀνακούφισιν. Ὡς τοιοῦτον δὲ φίλον ἐθεώρησα τὸ ἀγαπητὸν περιοδικὸν σας πρὸς τὸ ὅποιον διατελώ χρεώστης ἀπείρου εὐγνωμοσύνης.

Μετὰ τιμῆς

Δ. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

Ἐργάτης Μεταλλοβιομηχανίας

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΠΟΥ ΕΦΥΓΕ

Κύριε Διευθυντά,

Τὸν περασμένο Μάιο ἀπέθανε ἕνας ἀληθινὸς ἀγωνιστής, ὁ Τογιοχίκο Καγκάβα.

Σὲ πολλοὺς ἴσως εἶναι ἄγνωστος ὁ Ἰαπωνέζος ἀγωνιστής τῆς ἀγάπης ὅπως τὸν ὠνόμασαν. Καὶ πράγματι ὑπῆρξε ἀγωνιστής τῆς ἀγάπης, ἐργάτης τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ ὁ Καγκάβα. Ὁλη τοῦ ἡ ζωὴ ἦταν μία συνεχῆς προσπάθεια κατὰ τῆς ἀθλιότητος καὶ τῆς δυστυχίας. Σὲ ἡλικία 17 ἐτῶν γνωρίζει τὸν Χριστιανισμό, ἔκτοτε ἡ καρδιά του κατακτάται ἀπὸ τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης τοῦ Ἐθαγγελίου καὶ ἡ ζωὴ του, μιὰ ζωὴ πὸς τὸ ξεκίνημα τῆς γνώσεως κάθε κακουχία καὶ πόνου, γίνεται ἀνάλωμα γιὰ τὸν εὐεργ ἡμῶν σταυρωθέντα.

Ἐπὶ 50 ἔτη ἀγωνίζεται γιὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν δυστυχισμένων καὶ τῶν ἀσθενῶν τῆς Ἰαπωνίας. Καταδιώκεται, βασανίζεται, ὑποφέρει, ἡ ἀγάπη του ὅμως θριαμβεύει.

Ἐτσι ἰδρῶει σταθμοὺς κοινωνικῆς προνοίας, νοσοκομεῖα, βρεφοκομεῖα, ἐργατικὰ ἐνώσεις. Δὲν ἐπαναπαύεται ὅμως σ' αὐτὰ καὶ συνεχίζει τὸν ἀγῶνα του καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς—ἡ ἀθλιότης εἶναι τόσο μεγάλη μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του.

Ἐνας ἀγωνιστής τοῦ καλοῦ ἦταν ὁ Ἰαπωνέζος αὐτὸς ἀπόστολος. Ὁ θάνατός του πέρασε

σχεδὸν ἀπαράτητος. Παράπονο; Ὁχι. Διαπίστωσης τῆς ἀντινομίας πὸς ἐπικρατεῖ στις ἡμέρες μας, γιὰ τὸ Τογιοχίκο Καγκάβα ἦταν διεθνῆς προσωπικότης, ὑποψήφιος γιὰ τὸ Νόμπελ εἰρήνης, γιὰ νὰ ἀρκεσθῶ σ' αὐτό.

Θὰ ἤθελα νὰ τελειώσω τὴν σύντομη αὐτὴ ἐπιστολή μου μὲ τὰ λόγια πὸς ἔλεγε ὁ φλογερὸς αὐτὸς χριστιανὸς στὸ μεγάλο ἱεραπόστολο Σβάίτσερ, καὶ πὸς δείχνουν, ἔστω καὶ ἀμυδρά, τὸ μέγεθος τῆς καρδιάς του: «Ἡ ζωὴ χωρὶς ἀγάπη εἶναι ἔρημος φοβερώτερη ἀπὸ τὴ Σαχάρα».

Μετὰ τιμῆς

Σ. ΕΡΜΑΣ

Σημ. «Ἀκτίνες»: Τὸ περιοδικὸν μας εἶχε ἀφιερῶσει ἤδη τὸ 1938 εἰδικὸν ἄρθρον εἰς τὸν μεγάλον Ἰάπωνα χριστιανόν, εἰς τὸ ὅποιον καὶ παραπέμπομεν ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδουν περισσότερα περὶ τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς δράσεώς του.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ

Ἐγαπητὲς «Ἀκτίνες»,

Γνωρίζω καλὰ τὴν προσאתεία σου νὰ ἐρευνᾶς καὶ νὰ μελετᾶς τὰ κοινωνικὰ προβλήματα, νὰ κτυπᾶς μὲ παρηγορία κάθε σάπιο καὶ νὰ δίνῃς μὲ τὴν φωτισμένη γνώμη σου κατευθύνσεις προέπουσες.

Ὅμως μὲ ἐξέπληξε ἡ σιωπὴ σου γιὰ τὰ γεγονότα πὸς τελευταίως συνετάραξαν τὸ Πανελλήνιο καὶ ἐξόργισαν τὴν κοινὴ γνώμη. Ἡ ὑπόθεσις Κακολύρη καὶ ἡ τόσον πρόσφατη τῆς Μαρινοπούλου ἔγιναν τὸ κέντρον τῆς ἐπικαιρότητος.

Δὲν νομίζω πὸς, διότι τὰ θέματα αὐτὰ συζητήθησαν τόσο πολὺ καὶ ἐρευνηθήσαν σ' ὅλες τὶς λεπτομέρειές τους, θὰ ἦταν κοινοτοπία νὰ ἐπαναληφθοῦν ἀπὸ τὶς στήλες σου.

Ἐνα περιοδικὸ τῆς ἀξίας σου ἔχει χρέος καὶ καθήκον νὰ κἀνῃ σταυροφορία ἐναντίον τοῦ ἐγκλήματος, ν' ἀντιδρᾷ ἀποφασιστικὰ καὶ νὰ κεντηριάζῃ τὶς ἀδυναμίες ἀπὸ τὶς ὁποῖες κατατρέχεται ἡ κοινωνικὴ μας συγκρότησις.

Ὅταν τέτοιες ἀνθρωποσοφαγῆς καὶ κτηνώδεις βιωπραγίαι πὸς συγκλονίζουσι τὰ ἠθικὰ βάρη καὶ τοὺς θεσμοὺς τῶν πολιτισμένων ἀνθρώπων περνοῦν ἀπαράτητες ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἡγεσία μᾶς κάνουν νὰ πιστεύουμε πὸς δὲν εἶναι πιά μιὰ τυχαία παράλειψι ἀλλὰ μιὰ ἀχαρακτήριστη ἀδιαφορία.

Πιστεύω πὸς καὶ μετὰ τὴν πτώσι τῆς αὐλαίας κάτι θὰ εἶχες νὰ προσθέσης σχετικὰ μὲ τὸ ὅτι ἐγράφη γιὰ τὰ δράματα αὐτὰ πὸς παίζονται τόσο συχνὰ πλέον στὸ θέατρο τῆς κοινωνίας μας πὸς χωρὶς ἀμφιβολία νοσεῖ...

Μὲ ἐκτίμησι

ΓΑΒΡΙΕΛΛΑ ΓΑΛΑΚΤΙΔΟΥ

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΙΩΡΓΗΣ

Συμπληρώνονται σὲ λίγο (στὶς 3 Ἰανουαρίου 1961) πενήντα χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ κορυφαίου καὶ μεγάλου διηγηματογράφου Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, ποῦ μαζί μὲ τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς Τέχνης, ἔφερε στὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ πνευματικὴ ζωὴ καὶ τὸ μέγα πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ ὅμως δὲν εἶδαμε ὡς τώρα καμμιά κίνηση καὶ καμμιά φροντίδα γιὰ τὸν ἄξιο ἑορτασμὸ τῆς τόσο σημαντικῆς αὐτῆς ἐπετείου.

Ὅπως ἔχει ἤδη γίνει μὲ ἄλλες ἡγετικὲς μορφές τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας — τὸν Σολομό, τὸν Κάλβο, τὸν Παλαμᾶ — πρέπει χωρὶς ἀμφιβολία, νὰ καθιερωθῆ τὸ 1961 ὡς «ἔτος Παπαδιαμάντη», ὁ ὁποῖος, δίπλα στὸν Διονύσιο Σολομό, κρατεῖ τὴν πρώτην παράλληλη θέση, τὸ ἴδιο ὑψηλὴ καὶ τὸ ἴδιο λαμπερὴ, τὴ θέση τοῦ «ἐθνικοῦ ποιητῆ» ὁ πρῶτος, τοῦ ἐθνικοῦ πεζογράφου ὁ δεύτερος.

Καὶ εἶναι πράγματι συγκινητικὸ καὶ θαυμαστὸ τὸ γεγονός ὅτι — ὅπως ἐγράφηκε τὶς τελευταῖες μέρες στὸν Ἀθηναϊκὸ Τόπο —, ἐνῶ ὅλοι οἱ λεγόμενοι ἀρμόδιοι — ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι — δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐνδιαφερόμην γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ ἐθνικοῦ καὶ πνευματικοῦ αὐτοῦ καθήκοντος, μᾶς ἦθε ἀπὸ τὴ θάλασσα τῶν Σποράδων, σὰν καθαρὴ ἀδρα ἀπὸ γνήσια ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ σὰν αὐστηρὴ ὑπόμνηση, ἢ ἀπλὴ καὶ πηγαία φωνὴ ἐνὸς ναυτικοῦ, τοῦ καπετὰν Γιώργη, τοῦ πλοίαρχου τοῦ καινίου «Νικήτας» ποῦ ἐκτελώντας τὸν γύρο τῶν Βορείων Σποράδων καὶ περνώντας ἀπὸ τὴ Σκιάθῳ, δίνει μόνος του, αὐθόρμητα καὶ αὐτοσχέδια, στοὺς ἐπιβάτες του διάφορες πληροφορίες γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη.

Ἴδου πῶς ὁ ἴδιος, ἀπαντώντας στὴν κατηγορία ὅτι ἰδιοποιεῖται καθήκοντα ξεναγοῦ, δικαιολογεῖται μὲ συγκινητικὴ ἀπλότητα: «Καί-τοι δὲν εἶμαι ξεναγὸς — γράφει σὲ μιὰν ἐφημερίδα ὁ καπετὰν Γιώργης — ἴσοσὼ τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τοὺς παραθεριστάς, καθ' ὃν χρόνον παραπλέουν τὴν Σκιάθον μὲ τὸ καικί μου, ὅ,τι ἄξιον λόγου» σχετικὰ μὲ τὸν Παπαδιαμάντη, «τελείως ἀνιδιοτελῶς καὶ χωρὶς νὰ διαστρεβλῶν τὴν ἀλήθειαν». Καὶ προσθέτει: «Δὲν εἶμαι βεβαίως πολὺ μορφωμένος, ἀλλὰ δὲν εἶμαι καὶ ἀγράμματος, ὅ,τι δὲ ἐξισορῶ τὸ ἔχω ἀντλήσει ἐκ βιβλίων, τὰ ὅποια παιδίθην ἀνεγίνωσκα ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ διδασκάλου παπποῦ μου».

Μιράβο, καπετὰν Γιώργη. Μεταδίδουμε κι' ἐμεῖς ἀπὸ τὴ στήλη μας τὴν καθαρὴ κι' εὐγενή

κὴ φωνὴ σου. Καὶ ἐλπίζουμε πῶς θὰ φτάσῃ καὶ θὰ δονήσῃ τὶς καρδιὲς ὅλων τῶν ἀρμοδίων, γιὰ νὰ κάμουν αὐτοὶ τὸ καθήκον τους.

ΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἐχει περάσει πολὺς καιρὸς ἀπ' ὅτου ἡ εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ, ποῦ εἶχε καταρτίσει τὸ Κράτος γιὰ τὴ μελέτη τῶν ζητημάτων τῆς λογοτεχνικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς τῆς χώρας, ὑπέβαλε τὴν ἐκθεσὴ τῆς καὶ εισηγήθηκε διάφορα μέτρα. Καὶ ἐπανελημμένους ἀπὸ τότε ἐδημοσιεύθηκαν πληροφορίες ὅτι οἱ ἀρμόδιοι παράγοντες τῆς Κυβερνήσεως μελετοῦν τὰ πορίσματα καὶ τὶς προτάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ σύντομα θὰ λάβουν σχετικὰς ἀποφάσεις. Πρὶν ἀπὸ ἀρκετοὺς μῆνες μάλιστα εἶχε ἀναγγελλθῆ ἀπὸ ἔγκυρες πηγές ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐμελετοῦσε τὰ ζητήματα καὶ δὲν σύντομα θὰ ἀνεκοίνωνε τὶς ἀποφάσεις του.

Ἔτσι ἐδημοσιεύθηκαν πολλὲς ἐλπίδες ὅτι τὸ Κράτος θὰ ἀπεφάσιζε ἐπιτέλους νὰ ἐνισχύσῃ καὶ νὰ βοηθήσῃ μὲ κατάλληλα μέτρα τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πρόοδο τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς τοῦ τόπου. (Καὶ τὶς ἐλπίδες αὐτὲς τὶς ἐξέφρασε μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ καὶ ἡ στήλη μας). Ἀλλὰ δυστυχῶς πλησιάζουν σχεδὸν δύο χρόνια ἀπὸ τὴν τελευταία πληροφορία. Δὲν ἔχει δυστυχῶς ἐκδηλωθῆ ἀκόμα ἐμπράκτως καὶ ἀποτελεσματικῶς τὸ κυβερνητικὸν ἐνδιαφέρον γι' αὐτὸ τὸ θέμα.

Τώρα μαθαίνουμε ὅτι τὰ ἀντίστοιχα σωματεῖα μὲ ὑπομνήματά τους καὶ ἄλλες ἐνέργειες προσπαθοῦν νὰ ἀναζωογονήσουν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ νὰ προκαλέσουν τὶς ἀποφάσεις γιὰ τὴ λύσιν τῶν διαφορῶν ζητημάτων. Ἄς ἐλπίζουμε ὅτι θὰ τὸ ἐπιτύχουν. Διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιτύχουν χάριν τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς προκοπῆς στὴ Ἑλλάδα.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

Δὲν ἀπορούμε γιὰ τὰ καλὰ μηνύματα πνευματικῶν ἐκδηλώσεων, ποῦ μᾶς ἔρχονται, ὀλοένα πρὸς πικρὰ καὶ πρὸς σημαντικὰ, ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἐπαρχία. Πάντα πιστεύαμε στὴν πνευματικὴ ζωτικότητά τῆς ἐπαρχίας, καὶ πάντα διακηρόσαμε τὴν ἀνάγκη νὰ ζωογονηθοῦν καὶ ν' ἀξιοποιηθοῦν οἱ σοβαρὲς πνευματικῆς τῆς δυνατότητες. Καὶ εἶναι ἰδιαίτερα ζωνηρὴ ἢ χαρὰ μας ποῦ τὸν τελευταῖο καιρὸ παρακολουθοῦμε νὰ πραγματοποιοῦνται εἰς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἀξιόλογα ἐπιτεύγματα.

Ἡ ζωγραφικὴ καὶ γλυπτικὴ ἔκθεσις, ἡ ὁποία μὲ τὴν ἐπιτυχίαν ὁργανώθηκε στὴ Χαλκίδα ἢ Ἰδρυση δημοτικῆς πινακοθήκης στὰ Ἰωάννινα καὶ οἱ συναυλίες ποὺ δόθηκαν στὴν ἴδια πόλιν οἱ συστηματικὲς καὶ καλὰ ὁργανωμένους διαλέξεις σὲ διάφορα πόλεις τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλα σημεῖα τῆς χώρας τὸ θεσμὸ ἑνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ γιὰ τὸ διάβασμα καλῶν βιβλίων στὶς τοπικὲς βιβλιοθήκες τὸ γεγονός ὅτι πέντε θίασοι πρόξας μποροῦν νὰ περιοδεύουν στὶς ἐπαρχιακὲς πόλεις μὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα ὅλες αὐτὲς οἱ ἐκδηλώσεις ἐπιθεβαιώνουν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐπαρχία εἶναι πρόσφορο καὶ γόνιμο ἔδαφος γιὰ μιὰν ἐνδύστερη πνευματικὴ καλλιέργεια, καὶ ὅτι, ἂν σ' αὐτὸ τὸ ἔδαφος πέσουν ὕμεις καὶ γεροὶ σπόροι, θὰ μπορέσουμε νὰ ἐπιτύχουμε καὶ νὰ χαροῦμε μιὰν πλοῦσια καὶ γνήσια πνευματικὴ καρποφορία καὶ ἀναγέννηση.

Η «ΑΣΥΝΕΙΔΗΤΗ ΠΑΡΩΔΙΑ»

Εἴχαμε ἐκφράσει πρὶν ἀπὸ μερικὸς μῆνες τὴν ἀνησυχία μας γιὰ κάποιαν κινηματογραφικὴ ταινία ποὺ ξένη ἑταιρία θὰ γυρίζε στὴν Ἑλλάδα σχετικά μὲ τὴ μάχη τῶν Θεσσοπυλῶν. Ἄλλα πρὶν διαπιστώσουμε τὸ ἀποτέλεσμα γι' αὐτὴν τὴν ταινία — ποὺ δὲν ἔχει, φαίνεται, συμπληρωθῆ ἀκόμα — οἱ φόβοι μας ἐπαλήθευσαν δυστυχῶς σὲ μιὰν ἄλλη ταινία, ποὺ ἔχει καὶ αὐτὴ γυρισθῆ στὴν Ἑλλάδα καὶ ποὺ σχετίζεται μὲ μιὰν ἄλλην ἱστορικὴ ἑλληνικὴ μάχη, τὴ μάχη τοῦ Μαραθῶνος. Ἡ ταινία αὕτη, ποὺ ἔχει τὸν ἐπιθλιτικὸν τίτλον «Ὁ γίγας τοῦ Μαραθῶνος», ἔχει ἦδη προβληθῆ στὸ Λονδίνο, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς Τύπος ἐγέμισε ἀπὸ εἰρωνεικῆς, ἀποδοκιμασιῆς καὶ διαμαρτυριῆς γιὰ τὴν ταινία καὶ τὴν χαρακτηριστικὴν «ἀσυνείδητη παρωδία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἱστορίας».

Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς — μὲ κατάπληξη, ἀλλὰ καὶ μὲ ντροπὴ — ὅτι αὐτὴν τὴν «ἀσυνείδητη παρωδία» τῆς ἱστορίας μας ὄχι μόνον τὴν ἀφῆσαμε νὰ γίνῃ στὸν ἴδιον τὸν τόπον μας, ἀλλὰ καὶ τὴ διευκολύνουμε καὶ τὴ βοηθήσαμε οἱ ἴδιοι μὲ εἰδικὸς προστατευτικὸς νόμος, γιὰ νὰ ἐνθαρρύνουμε — γιὰ λόγους οικονομικοῦς — τοὺς ξένους παραγωγὸς νὰ κατασκευάζουν ταινίες στὴν Ἑλλάδα, χωρὶς καμμιάν ἐξασφάλιση καὶ καμμιάν ἐγγύηση γιὰ τὸ σεβασμὸ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς χώρας μας.

ΑΣΥΔΟΤΟΙ ΔΥΣΦΗΜΙΣΤΑΙ

Ἡ ἀσυνείδητος ὁμως αὕτη δὲν περιορίζεται μόνον στὴν ἀρχαία μας ἱστορία, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ στὴ σύγχρονη ζωὴ μας, μὲ τὴν ἴδιαν ἀνευλάβεια καὶ μὲ τὴν ἴδια συκοφαντικὴ διάθεση. Καὶ ἡ ἀπόδειξις μᾶς ἦλθε πάλι ἀπὸ τὸ Λονδίνο μὲ τὴν ἐκεῖ προβολὴ μᾶς ἄλλης ταινίας, ποὺ καὶ αὕτη ἔχει γυρισθῆ στὴν Ἑλλάδα, μὲ σύγχρονη ὑπόθεσις. Πρόκειται γιὰ τὴν ταινία

surprise package εἰς τὴν ὁποίαν — ὅπως πληροφοροεῖται ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴ πρωτεύουσα ἔγκυρη ἀθηναϊκὴ ἑφημερίς — «ἐμφανίζονται ἀστυνομικοὶ, ποὺ ἀποτελοῦν σπεῖραν διεθνῶν ἀπατεῶνων, ἡγέται τοῦ Κράτους μὲ μοντέρνα χαρῆμα καὶ ἄλλα ἀνεκδιήγητα δυσφημητικὰ ψεῦδη».

Καὶ ἡ ἑφημερίς καταλήγει σ' ἓνα μικρὸ καὶ σαρκαστικὸ ἐρώτημα, ποὺ ἀπαλλάσσει κι' ἐμᾶς ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ σχολιάσουμε τὸ παράδοξον καὶ ἀπογοητευτικὸν φαινόμενον: «Πρὸς ποῖον ἀρμόδιον ἐν Ἑλλάδι — ἐρωτᾷ — πρέπει ν' ἀπευθυνθοῦν συγχαρητήρια διὰ τὴν ἀσυνείδητον μὲ τὴν ὁποίαν καθῆρας, ἐρχόμενος εἰς τὸν τόπον αὐτόν, ἡμπορεῖ νὰ τὸν δυσφημῆ;»

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Χωρὶς ἡ προέλευσις ἀπὸ ἀνεπιθύμητες πηγῆς μιᾶς σωστῆς γνώμης νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ τὴν χρησιμοποιήσουμε καὶ νὰ τὴν προβάλλουμε, θ' ἀναφέρουμε σήμερον τὴν εὐστοχίαν καὶ χαρακτηριστικὴν γνώμην, ποὺ ἐξέφρασε γιὰ τὴ «μοντέρνα» μουσικὴ ὁ διάσημος Ρώσος μουσουργὸς Σοστάκοβιτς, ἀφοῦ ἄλλωστε ἡ μουσικὴ του — ὅπως ἀπέδειξαν καὶ οἱ πρόσφατες συναυλίαι τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας τοῦ Λένινγκραντ στὸ Λονδίνο καὶ στὸ Παρίσι μὲ τὴν παρουσία τοῦ Σοστάκοβιτς — ἔχει πάρεθι διεθνή ἀναγνώριση. Ἴδου λοιπὸν τί εἶπε ὁ Ρώσος συνθέτης γιὰ τὴν μοντέρνα μουσικὴ:

«Τὸ δωδεκαφθγγικὸν σύστημα ἐφρόνευσε τὴν ψυχὴ τῆς μουσικῆς, ποὺ εἶναι ἡ μελωδία, κατέστρεψε τὴν «φόρμα», τὴν ὠραιότητα τῆς ἀρμονίας, τὸν πλοῦτον τοῦ φυσικοῦ ρυθμοῦ, καὶ ταυτοχρόνως κατέστρεψε καὶ κάθε ἴχνος περιεχομένου, τὸν ἀνθρωπισμὸν τοῦ μουσικοῦ ἔργου».

Καταπελτικὴ καταδίκη, ἐπιτάφιο ἐπίγραμμα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ χαρακτηρισθῆ τὸ ἔγκυρον αὐτὸ ἀπόφθεγμα, ποὺ ἐνῶ ἀναφέρεται στὴν μοντέρνα μουσικὴ, καλύπτει συγχρόνως δολόκληρην τὴ λεγόμενὴν μοντέρνα τέχνην σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς.

ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΤΑΙΝΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΣΥΓΓΝΩΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ἄνάμεσα στὰ πρῶτα κινηματογραφικὰ ἔργα, ποὺ μᾶς παρουσίασαν οἱ χειμερινοὶ κινηματογράφοι καὶ ποὺ εἶναι συνήθως — στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος τῆς περιόδου, ὅποτε τὸ κοινὸν εἶναι μοιραῖως ἀραιότερον — ἀσήμαντα ἢ μέτρια, εἶδαμε παραδόξως καὶ εὐτυχῶς ἓνα ἀξιόλογον καὶ σημαντικὸν ἔργον: Τὴν «Τσιγγάνα τῆς Καστίλλης» τοῦ γνωστοῦ Ἰσπανοῦ σκηνοθέτη Μπάρντεμ.

Ἄν ἐξαίρεση κανεὶς τὸν ἀστοχὸν τίτλον τοῦ (ποὺ ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶναι ἀστοχος, θ' ἀνήκει ἀσφαλῶς στὴ συνηθισμένη ἑλληνικὴ ἔμπνευση νὰ διαστρέφῃ τοὺς τίτλους τῶν ταινιῶν γιὰ λόγους ἐντυπωτικῶς), τὸ ἔργον αὐτὸ προκαλεῖ ζω-

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Το International Mental Health Research Newsletter έκανε ένα σύντομο ερωτηματολόγιο προβλημάτων ψυχικής υγιεινής και τὸ απέστειλε σὲ διακεκριμένους ψυχιάτρους τοῦ κόσμου.

Στὴν ἐρώτησι: «ποιά εἶναι τὰ δύο μεγαλύτερα προβλήματα πνευματικῆς υγιείας στὴ χώρα σας, ποὺ πρέπει νὰ μελετηθοῦν», ὁ Igor Caruso (γνωστὸς στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ἔκδοσι τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας «ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις τῆς ὑπάρξεως») ἀπαντᾷ: «Ἀπουσία ἐνὸς γενικοῦ σκοποῦ στὴν ζωὴ, ποὺ νὰ ἐμπνέη». Ὁ καθηγητῆς M. Boss γράφει: «Κατὰ τὴν γνώμη μου ἔνα εἶναι τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα υγιεινῆς στὴν Ἑλβετία. Μπορεῖ νὰ ὀνομασθῆ «νεύρωση τῆς ἀνίας» καὶ ἡ αἰτία του βρῖσκεται στὴν ἔλλειψι σκοποῦ στὴν ζωή».

Θὰ μπορούσα νὰ παραθέσω κι ἄλλες γνώμες παρατηρήσεις καὶ ἀξιολογες. Ὅμως μὲ φθάνει «ἡ νέυρωση τῆς ἀνίας» καὶ ἡ ἀπουσία σκοποῦ ἀπὸ τὴν ζωὴ, γιὰ νὰ δεῖξω τὸ λάθος μας στὴν ἀγωγή τῆς νεότητος. Μερμυνάμε γιὰ τὸ φαί καὶ τὸ ντύσιμο, τὸ καλὸ σχολεῖο, τὶς ξένες γλώσσες καὶ τὰ πολλὰ γράμματα, ἀλλ' ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς ψυχῆς.

ἠρὸ ἐνδιαφέρον καὶ ὡς τέχνη καὶ ὡς περιεχόμενο. Εἶναι μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα ἀπὸ τὴ σκληρὴ ζωὴ τῶν θεριστῶν τοῦ Ἰσπανικοῦ κάμπου, δοσιμένη μὲ παραστατικότητα, μὲ ἀλήθεια καὶ μὲ δύναμη. Καὶ μέσα σ' αὐτὴν τὴν εἰκόνα πλέκεται μιὰ φλογερὴ καὶ συναρπαστικὴ ὑπόθεση, ὅπου τὸ μῖσος καὶ ἡ δίψα τῆς ἐκδικήσεως συγκρούονται σκληρὰ καὶ ἀμειλίχτα μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ συγγνώμη. Καὶ ὅπως πάντα ἡ συγγνώμη καὶ ἡ ἀγάπη κυριαροῦν καὶ φέρνουν τὴ γαλήνη καὶ τὴν εὐτυχία.

Τὸ ἔργο, σκηνοθετημένο λαμπρὰ, ἐρμηνεύεται συγχρόνως ἄριστα ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς τρεῖς πρωταγωνιστῆς του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ἠθοποιῶν. Ἄξιζεν νὰ τὸ χαιρετίσουμε ὡς μιὰν εὐδοίωνη ἀρχή.

ΟΤΑΝ Η ΨΥΧΗ ΕΙΝΑΙ ΑΔΕΙΑ

Ἄς μὴ τρομάξουν οἱ ἀναγνώσται μας ποὺ θὰ μιλήσουμε κι' ἐμεῖς γιὰ τὴν... Μπριζιτ Μπαρντό, ἡ ὁποία, ὅπως ἔχει μεταδοθῆ παταγωδῶς καὶ ἀγωνιωδῶς σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο, ἔχει ἀποπειραθῆ τελευταίως ν' αὐτοκτονήσῃ. Καὶ ἡ μὲν αὐτοκτονία — πρὸς ἄφατον ἀγαλλισίων τῶν ἀπανταχοῦ θανυμαστῶν της — ἔχει μείνει εὐτυχῶς ἄπρακτῃ. Ἄλλὰ τὰ αἴτια, ὅπως ἡ ἴδια τὰ συνέπτυξε μέσα σὲ μιὰ μονάχα λέξη,

Σὲ τούτῃ τὴν ἐποχὴ τοῦ ψυχικοῦ κενοῦ, τοῦ πνευματικοῦ χάους, τῶν ἄλυτων συγκρούσεων καὶ τῶν ἀνεπούλωτων πληγῶν ἀφίνομε τὸ νέο πνευματικὰ ἀπροσανάτολιστο νὰ παραδέρη στῆς φουρτούνας τὰ κύματα. Τοῦ προσφέρομε γνώσεις κι ὄχι τὴν γνώσι, τοῦ μοιράζομε ἀλήθειες κι ὄχι ἀλήθεια, τὸν συνδέομε μὲ προβλήματα κι ὄχι μὲ τὸ πρόβλημα, ποὺ συνίσταται στὸ: ἡ ψυχή νὰ ξαναβροῖ τὴν ἐνότητα τῆς μετῆν ἀγάπῃ.

★

Ρίχνω μιὰ ματιὰ στὸν Figaro Littéraire τῆς 1ης Ὀκτωβρίου. Μ' ἐντυπωσιάζει ἡ φωτογραφία τῆς πώτης σελίδας. Εἰκονίζει πρόσσα μὲ μάτια στυλωμένα καὶ ἀκίνητα σὲ μιὰ διεύθυνσι, μὲ οὐτίδες κοπώσεως καὶ ἀνησυχίας, μὲ σφιγμένα χεῖλη κατῆφειας.

Ἡ εἰκόνα δὲν εἶναι παρμένη ἀπὸ τοὺς τρόφιμους κάποιας νευρολογικῆς κλινικῆς, ἀλλ' ἀπὸ τυχαίους ἀνθρώπους, ποὺ στέκονται στὴν σειρά νὰ κόψουν εἰσιτήριο γιὰ τὸ μετρό. Τοῦτο τὸ θέαμα κεντρίζει τὸν ἐκλεκτὸ δημοσιογράφου Pierre Gascar νὰ κἀν ἡμι ἔρυνα μὲ ἀξιολογες παρατηρήσεις. «Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο εἰ-

τὴ λέξη «μοναξιά», παραμένουν. Καὶ αὐτὰ τὰ αἴτια ἔχουν τὴ μεγαλύτερη καὶ σοβαρότερη σημασία.

Ἡ πασίγνωστη σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο μὲ τὸ χαϊδευτικὸ της ὄνομα «Μπέ - Μπέ» εἶχε ἀποκτήσει τὴν μεγαλύτερη δόξα, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ὀνειροπολήσῃ μιὰ «στάρ» τοῦ κινηματογράφου' εἶχεν ἐξασφαλίσῃ τὸν πῦ ἀστεῖροτο πακτωλὸ πλοῦτου' εἶχε κερδίσει τὶς λαμπρότερες τιμές, τὶς ἐνθουσιωδέστερες ἐκδηλώσεις, τὶς ζωηρότερες χαρές' εἶχε προσελκύσει τοὺς ἀφθονωτέρους θαυμαστῆς, φίλους καί... συζύγους' μὲ ὅλα αὐτὰ ἐνωθε-ὅπως ὁμολογεῖ ἡ ἴδια-θανάσιμη μοναξιά. Διότι ὅλα αὐτὰ τὰ ὕλικά ἀγαθὰ, ποὺ τὴν τριγύριζαν, ἔμεναν ἔξω ἀπ' αὐτὴν, δὲν εἰσχωροῦσαν μέσα της, δὲν ἐγέμιζαν τὴν ψυχὴ της, δὲν ἐγέμιζαν ἐπομένως καὶ τὴ ζωὴ της, ποὺ, μὲ ὅλη τὴν ἐφήμερη δόξα, τὸν φθαρτὸ πλοῦτο καὶ τοὺς παροδικούς φίλους καὶ συζύγους, ἔμενε ἀδεια, ἀπομονωμένη καὶ ἄχαρη. Τὴν ἐσφιγγε καὶ τὴν πιέζε πράγματι ἀποπνιχτικὰ καὶ θανάσιμα ἡ πῦ φοβερὴ μοναξιά, ἡ πῦ ἀβάστακτῃ μόνωση, ποὺ φέρνει ἢ ἔλλειψη μιᾶς ἀνώτερης πνευματικῆς ἀτμοσφαιρας, ἢ ἀποστείρωσι τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ ὕψηλὰ καὶ ζωογόνα ἰδιανικά.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΔΥΟ ΒΙΒΛΙΑ ΑΓΑΠΗΣ

Μάλλον σπάνια είναι τα βιβλία που κυκλοφορούν στον τόπο μας και που να τα έχει γράψει ή πείρα και η φλόγα της αγάπης των συγγραφέων τους. Τα βιβλία που μιλάνε την γλώσσα της ειλικρινείας, της απόλυτης ειλικρινείας, έτσι που να φανερόνουν γυμνή την αλήθεια στον αναγνώστη. Ίσως γιατί είναι «πικρή ή αλήθεια», κατά την σοφή έκφραση του λαού μας, κι' αυτή η γεύση δεν είναι καθόλου ευχάριστη στον... «σύγχρονο» πολιτισμό μας. Δεν άντεχει σε τέτοιες σκληρές δοκιμασίες. Είναι ζυμωμένος με το πνεύμα της σκοπιμότητας, αυτό το διαλυτικό στοιχείο, που πάει ν' αποσυνθέσει κάθε πνευματική προσπάθεια και την πυλ ιερή άδοξη. Κι' αυτό το «πνεύμα» είναι αντίθετο σε κάθε δυνατότητα να φανερωθῆ ἡ αλήθεια στην πρωταρχική της μορφή, απόφια, ανόθευτη, καθαρή.

Τὰ σχήματα - σχήματα γεμάτα ύποκρισία και έγωκεντρισμό - που καθιέρωσε ο... «πολιτισμός» μας, έχουν αναμφισβήτητα επηρεάσει και τους συγγραφείς. Σχεδόν παντού βλέπει κανείς την τάση για μιὰ ζωή με όσο το δυνατόν

λιγότερους αγώνες και περισσότερη άνεση, ένα πνεύμα άστικου χουζουριού. Γι' αυτό, όταν τυχαίνει να κυκλοφορούν τέτοια βιβλία, αποτελεί, ἡ τοῦλάχιστον θὰ πρέπη ν' αποτελέῃ, πνευματικό γεγονός.

Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν και τα δύο βιβλία που κυκλοφόρησαν τώρα τελευταία: Το του παγκοσμίου φήμης Γερμανού Καθηγητού Χά ν ς Κί λ λ ι α ν, που κυκλοφόρησε «Ο Κάμπος» σε μετάφραση της Δ)ρος 'Αγλαίας Μπίμπη - Πατασπουροπούλου και το βιβλίο του γνωστού σε όλους μας Γάλλου άνθρωπιστή Ρ α ο ὺ λ Φ ο λ λ ε ρ ὶ, τὸ «Ἄν ὁ Χριστὸς αὐθιο χτυπήσει τὴν πόρτα σας... Θὰ τὸν ἀναγνωρίσετε;» που κυκλοφόρησε «Ἡ Λαμασκὸς» σε μετάφραση της Κας 'Αμαλίας Μοσσίνια - Φίλια.

★

Sub umbra Dei, αυτή είναι ἡ πείρα του Χάνς Κίλλιαν. Κι' αυτή την πείρα μᾶς την βεβαιώνει με σειρά γεγονότων ἀπ' την μακρόχρονη άσκηση του λατρικού του επαγγέλματος.

Αὐτὸς ὁ τρόπος είναι ἴσως πὺ κατάλληλος νὰ μιλήσει κανείς στους ανθρώπους. Είναι ἡ γλώσσα της αλήθειας βασισμένη σε πραγματικά γεγονότα κι' ὄχι σε φανταστικές ιστορίες. Κι' έχει ἀπόλυτα δίκαιο ὁ Κίλλιαν ὅταν γράφει στον πρόλογο του βιβλίου του ὅτι οἱ χειροῦ-

ρισκε κανείς στο Παρίσι μιὰ δωδεκάδα ψυχιάτρους. Τώρα είναι τριακόσιοι και δεν φθάνουν».

★

Ἐχω ἔμπρός μου τὸ πολυγράφημα μιᾶς παιδαγωγικῆς ὁμιλίας σε δασκάλους του ἑκπαιδευτικῶ κ. Κ. Λαλοπούλου. Κεντρικό θέμα του ὁμιλητοῦ είναι ἡ μόρφωση χαρακτήρος στὰ παιδιά.

Ἐπιστημονικά, λιτά, ἀπείριτα ἐξετάζει τὸ πρόβλημα στην βάση του. Μόρφωση του χαρακτήρος του παιδιού σημαίνει μόρφωση του χαρακτήρος του δασκάλου, ἐπαφή με τις πνευματικές ἀξίες, που είναι αἰώνιες και ἀναντικατάστατες. Χωρίς τὸ ἦθος δεν φτιάχνουμε ἀνθρώπους.

Τούτη ὅμως ἡ ἐπιδίωξις ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν δάσκαλο ἐπιστήμη, τέχνη, ἀγάπη. Ὁ ὁμιλητής ἐξετάζει ἐπισταμένα ὅλες τις δυνατότητες ἀναπτύξεως του σκέπτεσθαι, συναισθάνεσθαι, βούλεσθαι και πράττειν στὸ παιδί και καταλήγει στην ἐξέτασι τῶν ἐξωσχολικῶν παραγόντων ἀγωγῆς.

Τέτοιες μορφωτικές ἐκδηλώσεις, σὰν τὴν ὁμιλία αὐτή, μᾶς χρειάζονται πολὺ. Γιατί ἡ καλλιέργεια του χαρακτήρος στη σύγχρονη μόρφωση πᾶει νὰ γίνη ὑπόθεσις περιθωρίου.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

ΜΙΑ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Ἐξιότιμε κύριε Διευθυντά,

Θὰ ἔχετε τὴν καλωσύνην νὰ δημοσιεύσετε ὅτι εἰς τὸ ἄρθρον μου του Ὀκτωβρίου 1960 (σ. 293, στήλη πρώτη, ὑποσημείωσις 3), ἔγραψα ἐκ παραδρομῆς «... ἀπὸ τὰ κείμενα Θουκυδίδη, Λ ε ω κ ρ ἄ τ ο υ ς, Ἰσοκράτους...» ἀντὶ «ἀπὸ τὰ κείμενα του Θουκυδίδη, Λ υ κ ο ὺ ρ - γ ο υ, («Κατὰ Λεωκράτους») Ἰσοκράτους» κ.λ.π. Ἡ διόρθωσις είναι ἀπαραίτητος ἰδίως διὰ τὸς νεαρωτέρους ἀναγνώστας που θὰ ἔφαχναν ἀδίκως νὰ εἶδον ῥήτορα Λεωκράτην.

Μετὰ τιμῆς.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ-ΦΑΛΗΡΙΩΤΗΣ

γοί «μὲ σύντροφο τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀρρώστου τον... ἔχουν μιὰ πείρα πὺδ χειρο-
ποσιῆ ἀπὸ πολλοὺς συνανθρώπους των, γιὰ
τὴν ἐξουσία ποὺ ἔχει ὁ ἄδοκτος Δυνατός».

Πραγματικὰ τὰ περιστατικὰ ποὺ περιγράφει
— μὲ μιὰ θαυμαστὴ λογοτεχνικὴ δύναμη —
μᾶς βεβαιώνουν «πὸς ἀνώφελη εἶναι κάθε
προσπάθεια (τῶν γιαιτρῶν κυρίως), ὅταν Ἐ-
κεῖνος λήθῃ τὸ «δχι» γιὰ τὴν ζωὴ ἐνὸς ἀρρώ-
στου καί, ὅταν, ἀντίθετα σὲ κάθε λογικὴ καὶ
ἐπιστήμη, συμβαίνει τὸ θαῦμα μιᾶς θεραπείας,
ἕνα βίωμα ποὺ μᾶς κάνει τόσο ταπεινοὺς ὅσο
καὶ εὐτυχεῖς», τότε καταλαβαίνομε πολὺ καλὰ
ὅτι πάντοτε πίσω μας στέκει ὁ Θεός.

Ὁ Κίλλιαν ἔχει τὸ χάρισμα τοῦ καλοῦ γρα-
ψίματος, ἔτσι ποὺ κάνει εὐχάριστο τὸ βιβλίο
του. Ὁ ἀναγνώστης βγάζει μόνος του τὰ συμ-
περάσματα, εὐχάριστα καὶ ἀβίαστα. Οἱ σκη-
νές ἐναλλάσσονται μέσα σὲ ἔντονες συγκινή-
σεις, ποὺ τίς προκαλοῦν οἱ ἀπρόοπτες ἐξελίξεις
τῶν ἀρρώστων. Μιὰ κοινωνία ἀνθρώπων προ-
βάλλει μπροστὰ μας. Εἶναι ὀλόκληρη ἡ κοινο-
νία μας. Μιὰ κοινωνία ἀληθινή, γυμνὴ ἀπὸ
κάθε καμουφλάζ, ὅπως ἀκριθῶς τὴν ἔχει ἀπο-
καλύψει ὁ πόνος μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ γιαιτροῦ
καὶ κείνων ποὺ τὴν παρακολουθοῦν ἀπὸ κοντὰ.
'Απίθανες καταστάσεις καὶ ὅμως πραγματικές.
Μόνο ὅποιος διαβάσῃ τὸ βιβλίο, μπορεῖ νὰ κα-
ταλάβῃ τὸ Sub umbra Dei, καὶ νὰ νοιώσῃ
καλύτερα τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ὅταν φτάσῃ
στὸ τέλος θὰ νοιώθῃ πὺδ δυναμομένος καὶ θὰ
αἰσθάνεται περισσότερο ταπεινός.

'Απαλλαγμένο τὸ «Πίσω μας στέκει ὁ Θεός»
ἀπὸ μεγαλοστομίες μιᾶς σκόπιμης παρεμβολῆς
γεγονότων, ζωντανεῖ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πρά-
γματα, ἔτσι ποὺ νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι τὰ βλέπει
νὰ κινοῦνται δίπλα του, ὅτι ζῆ καὶ κείνος ἀνά-
μεσά τους. Σ' αὐτὸ βοηθᾷ ἀναμφισβήτητα
καὶ ἡ κατὰ πάντα προσεγμένη μετάφραση τῆς
Κας 'Αγλαίας Μπίη — Παπαστυροπούλου.

★

Τὸ βιβλίο τοῦ Ραούλ Φολλερώ εἶναι ἕνα ἡφαι-
στείο ἀγάπης. Οἱ δονήσεις ποὺ προκαλεῖ εἶναι
τόσο ἰσχυρές, ποὺ σὲ κάνουν νὰ ἐπαναστατῆς
ἐναντίον ὅλης αὐτῆς τῆς συμβατικότητος τοῦ
πολιτικοῦ μας ποὺ καμουφλεῖ τὴν ἀθλιότητα
τόσο τὴν πνευματικὴ ὄλο καὶ τὴν ὄλική. Γιατὶ
δὲν εἶναι μικρὴ ἡ πείνα, ἡ μόνιμη αὐτὴ ἐπι-
δημία ποὺ μαστίζει τὰ 2)3 τῆς ἀνθρωπότητος.
'Απὸ τὴν ἄλλη μεριά ἔρχεται ὁ homo religi-
osus νὰ στραπατσάρῃ κάθε πνευματικὴ ἀξία
καὶ νὰ ἐπιτείνῃ αὐτὴν τὴν ἐπιθυμία μὲ τὴν ἐ-
γωκεντρικὴ θησοκεντρικότητά του. «'Απορροφη-
μένος» (!) μὲ τὸν Οὐρανόν, ξεχνάει τοὺς συν-
ανθρώπους του ποὺ καθημερινὰ πεθαίνουν ἀπ'
τὴν «ἀρρώστεια τῆς πείνας».

Εἶναι τέτοια ἡ πνευματικὴ ἀντινομία καὶ
ἡ σύγχυση σήμερα, ὥστε «δεχόμεστε (καὶ μά-
λιστα χωρὶς νὰ μιλοῦμε γι' αὐτὸ—δλότελα ἀνε-
νόχλητοι—καὶ χωρὶς νὰ τὸ σκεπτόμεθα) νὰ ὀ-

πάρχουν μερικοὶ ποὺ πλουτίζουν ἄτιμα ἀπ' τὴν
πείνα καὶ τὸν θάνατο τῶν ἄλλων». Καὶ μὲ τὸ νὰ
παραμερίζομε τὴν Ἄγάπην καὶ νὰ ἀφήνομε
τὴν σαπίλα νὰ κυβερνᾷ, γινόμαστε εἴτε κατ'
εὐθεῖαν, εἴτε ἐμμέσως οἱ ἔμποροι τοῦ θανάτου.
«'Αλλὰ τότε—παρατηρεῖ ὁ Φολλερώ— μὴ λέ-
τε ὅτι εἴσθε χριστιανὸς οὔτε ἀκόμη, τὸ πὺδ
ἀπλό, πολιτισμένος. Γιατὶ δὲν θάπρεπε νὰ μι-
λοῦμε γιὰ πολιτισμὸ καὶ μάλιστα γιὰ χριστια-
νικὸ πολιτισμὸ ἐφ' ὅσον καθ' ἕνας μας δέχεται
νὰ ζῆ, ἐνῶ ἄλλοι πεθαίνουν, γιὰτὶ ἔχουμε σὲ
πληθώρα αὐτὸ ποὺ θὰ τοὺς χρειάζονταν νὰ ζή-
σουν». (σ.84).

«'Αν μπορούσαμε νὰ ἀνακουφίσουμε τὴν δυ-
στυχία τῶν ἄλλων, τότε θὰ γινόμαστε ἀληθι-
νὰ ἄνθρωποι».

Κι' ὅλα αὐτὰ, τὰ γράφει ἕνας Φολλερώ, ὁ
ἄνθρωπος ποὺ «θεωρεῖται σήμερα μιὰ ἀπὸ τίς
πλέον ἐξέχουσες φυσιογνωμίες τοῦ αἰῶνος μας».
'Ὁ ἄνθρωπος ποὺ «κατὰ τοὺς μεριωτέρους ὀ-
πολογισμοὺς ἔχει σήμερα διατρέξει τὴν ἀπόσταση
τῶν 700.000 χιλομέτρων πρὸς χάριν τῶν «ἀ-
γαπημένων» του Χανσενικών, ὅπως μᾶς πλη-
ροφορεῖ στὸ ἐμπεριστατωμένον βιογραφικὸ του
σημείωμα ἡ κ. 'Αμαλία Μεσίνα—Φίλια, ὅ-
που καὶ παρουσιάζει μὲ στοιχεῖα τὴν προσωπι-
κότητα τοῦ συγγραφέα. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόστα-
ση ἰσοδυναμεῖ μὲ 17 φορὰς τὸν γῦρο τῆς γῆς
καὶ ὀνομάστηκε ἀπ' ὄλους «Λεωφόρος Ἄγάπης».

Σὲ ἐπανάσταση μᾶς καλεῖ ὁ Φολλερώ μὲ τὸ
βιβλίο του. Σὲ ἐπανάσταση Ἄγάπης. Γιατὶ «ἡ
'Αγάπην εἶναι πὺδ δυνατὴ ἀπ' τὸν θάνατο». Νὰ
φύγῃ ἡ ἀθλιότητα ἀπ' τὸν κόσμον, νὰ σταματή-
σῃ ἡ ἐπιδημία τῆς πείνας ποὺ καθημερινὰ σα-
ρῶνει ἀθῶες ὑπάρξεις. Καὶ τὸ πρῶτο ποὺ ἔ-
χουμε νὰ κάνουμε εἶναι νὰ ἐγκαταλείψομε τὴν
τρομερὴ, τὴν ταπεινὴ «συνωμοσία τῆς σιωπῆς»
μας, γιὰτὶ ἂν δὲν κάνουμε «κάτι», κι'

«Ὅσο θὰ ὑπάρχει πάνω στὴν γῆ ἕνας ἀθῶος

ποὺ θὰ πεινᾷ

ποὺ θὰ κρῶνῃ

ἢ θὰ καταδιώκεται'

ὅσο θὰ ὑπάρχει στὴ γῆ πάνω δυστυχία ποὺ
μποροῦμε ν' ἀποφύγομε.

ἢ ἄδικη φυλακὴ,

ἢ μεγάλη ἐντολὴ τῆς Ἄγάπης τοῦ Χριστοῦ
δὲν θὰ ἔχει ἐκπληρωθῆ...

(σ. 70)

Καὶ εἶναι καιρὸς νὰ τὸ σκεφθοῦμε στὰ σοβα-
ρὰ ὄλοι μας, ἂν θέλομε νὰ ἐπιζήσομε, σὰν
πνευματικοὶ ἄνθρωποι, τῆς ὀλιστικῆς ἐποχῆς
μας.

Ὁ κόσμος πεινᾷ

γιὰ στᾶρι

καὶ γιὰ συμπόνια.

Ἄς ἐργαστοῦμε...

ΘΕΑΤΡΟΝ "ΑΛΦΑ.

ΟΙ ΔΙΚΑΙΟΙ

TOY ALBERT CAMUS

'Ο Camus μὲ τοὺς δικαίους μοῦ μεταφύτευσε τὴν συγκίνησι ἐνδὸς βαθύτατα σκεπτομένου ἀνθρώπου, ποὺ τὸν καίει ἡ λάβα τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος καὶ τὸν ἀποπνίγει, σὰν βρόχος ἀμείλικτος, ἡ μεταφυσικὴ ἀγωνία.

Σκανδαλισμένοι ἀπὸ τοὺς θρησκευτικούς κύκλους, ποὺ πρόδωσαν τὴν θρησκεία τους καὶ κατηλεύτηκαν τὰ ὅσα καὶ ἱερά της, πέταξε τὴν πίστι. Ἡ ἄρνησις του ἦρως εἶναι χειλιῶν ἀρνήσις. Στὸ βάθος παραμένει ὁ ἀκούρατος πνευματικὸς ἀγωνιστής, ποὺ στήνει ἔμπρός του ἰδέες παραμόνιμες καὶ τείνει νὰ τίς πραγματώσῃ.

Λέτε τὸν κεντρικὸ ἦρωά του, τὸν Καλιάγιεφ. Εἶναι ἕνας μεγάλος ἅγιος. Μπρὸς του ἀνοίγεται τὸ ὄραμα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀνθρωπιᾶς. Τὸ ἄτομο δὲν ζῆ γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ γιὰ τὴν πραγματικὴν ταύτης τῆς μεγάλης ἰδέας. 'Ο ἔρωτας, ὁ ἀγνὸς ἔρωτας, ὑποχωρεῖ μπρὸς στὸ καθῆκον καὶ τὴν πραγματικότητα τῆς εὐδύνης. Ἡ σκηρὴ τῆς κάμψεως τῆς Σόνιας ἀπὸ τὸ αἰσθημά της καὶ τῆς ἀμετάθετης προσηλώσεως τοῦ Καλιάγιεφ στὸ κέλευσμα τῶν καιρῶν ἐγκλείει μεγαλεῖο. Ἡ σκοπιμότης πάλλεται τὴν ἀντίληψι τοῦ ἦρωος, δὲν ἔχει νόημα ὅστε καταξιῶναι τὴν ἀδικία. Δὲν μπορούμε νὰ διαπράξωμε καμμία ἀνεπιτιμότητα καὶ καμμία ἀδικία στὸ ὄνομα μιᾶς μελλοντικῆς κοινωνικῆς εὐτυχίας.

'Ο Καλιάγιεφ εἶναι ἐπαναστάτης κατὰ τοῦ τσαρικοῦ καθεστώτος ὄχι ἀπὸ κινικότητα ἢ ἐγκληματικὴ διάθεσι, ἀλλ' ἀπὸ τὴν δίψα τῆς δικαιοσύνης. Ἀποφεύγει νὰ ρίξῃ τὴν μπόμπα ἐναντίον τοῦ μεγάλου δούκα ὄχι ἀπὸ δειλία, ἀλλ' ἀπὸ βαθειὰ αἰσθησι εὐδύνης' γιὰτὶ μέσα στὸ ἀμάξι τοῦ ὑποψήφιου θύματος βρίσκονται παιδιὰ. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτὰ νὰ πεθάνουν, ἐφ' ὅσον ἔχουν τὸ δῶρο τῆς ἀθωότητος. 'Ο μεγάλος δούκας θὰ σκοτωθῇ ἀπὸ τὸν Καλιάγιεφ ἀργότερα, ὅταν θὰ εἶναι μόνος. Ἐτσι ὁ θάνατός του θὰ προσφέρῃ στὴν δικαιοσύνη τὴν ἀναπότρεπτη ἱκανοποίησι.

'Ο Καλιάγιεφ ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἐπιτέλεσι τοῦ σχεδίου θὰ εἶναι θαρραλέος. Δὲν θὰ θελήσῃ νὰ κρυφθῇ ἢ νὰ ζητήσῃ χάρι προδίδοντας τοὺς συντρόφους του. Ἀλύγιστος, μοναδικός, ἀσυμβίβαστος θὰ παραδόσῃ τὸν ἑαυτό του στῆς δικαιοσύνης τὰ χέρια. 'Ο θάνατος πληρώνεται μὲ θάνατο. 'Ο ἦρωας πρέπει νὰ πεθάνῃ. Ἡ ἀγνή του πρόθεσις τὸν ἐξαγνίζει. Ἡ ζωὴ μηδενίζεται μπρὸς στὸ μεγαλεῖο τοῦ πνεύματος. 'Ο Καλιάγιεφ ἀφιέρωσε τὸν ἑαυτό του στὸν βωμὸ τῆς δικαιοσύνης' ἔτσι τοῦ δῆμιου ἡ ἀγχόνη θὰ κἀνῃ τὴν προεπιμένη σπονδῆ.

'Ο Καλιάγιεφ στὸ κελλὶ τῆς φυλακῆς προγεύεται τὸ θάνατο. Κι' ὅμως δὲν ἔχει αἰσθηματικῆς, ἀλλὰ μεγαλοπρέπειας. Μοιάζει ν' ἀρνήται τὸν Θεὸ καὶ νὰ δίνεται στὴν δικαιοσύνη. Κι' ὅμως μέσα ἀπὸ τὴν ἀρνησι δείχνει πὺς κατανεύει καὶ ἀποδέχεται. Γιὰτὶ δίψα τῆς δικαιοσύνης εἶναι δίψα τοῦ Θεοῦ. 'Ο ἦρωας μέσα στὴν ἀγωνία του γίνεται ἀντιφατικὸς καὶ παράδοξος. 'Ο πόνος ὅμως καὶ ὁ θάνατος αἶρει τῶν ἀντιθέτων τὰ ἀντίθετα: εἶναι πῶς εὐκόλο νὰ πεθάνῃς ἀπὸ τὶς ἀντιφάσεις σου παρὰ νὰ τίς ζῆς».

'Ο Καλιάγιεφ μέσα ἀπὸ τὴν ἀγωνία του βρῖσκει συνασθηματικὸ περιθώριον γι' ἀγάπη καὶ συμπάθεια πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ὄχι τὸν γενικὸ καὶ ἀφηρημένον ἄνθρωπο, ἀλλὰ τὸν ἀπτό καὶ συγκεκριμένον. Ἐκεῖ ἄλλωστε βρῖσκειται καὶ ἡ ἀντίθεσις του μὲ τὸν Στεπὰν ποὺ πιστεύει στὴν ἐπανάστασι χωρὶς συνείδησι, χωρὶς ὄρα.

★

Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Camus δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερά του. Τοῦ λείπει ἡ θεατρικότητα. Τὰ πρόσωπα δροῦν καὶ κινουῦνται πάνω στὴν σκηνὴ ὄχι ἀπὸ ψυχολογικὴ, ἀλλὰ φιλοσοφικὴ ἀναγκαιότητα. Τὸ ψυχολογικὸ ἐλατήριο δὲν μᾶς ὀδηγεῖ στὴν παρακολούθησι ἐνδὸς πειστικοῦ μηχανισμοῦ δράσεως. Τὰ πρόσωπα εἶναι μᾶλλον ἀπεικασματα ἰδεῶν παρὰ ψυχολογικῆς πραγματικότητας. 'Ο Camus δικαιοῦναι τὴν φιλοσοφικὴ ἀγωνία του ὄχι τίς ψυχολογικῆς ἀντιδράσεις.

★

Μετὰφρασις, σκηρικὰ, σκηνοθεσία, παίξιμο ἠθοποιῶν δένονται σὲ μίαν ἐνότητα. Πότε - πότε μερικὸι ἠθοποιοὶ ἀντὶ νὰ παίξουν, κραυγάζουν. 'Ο Μυράτ, ὅπως πάντα, ξεχωρίζει.

Γ.Μ.

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «Ακτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστιμῶν» Ἐκδόσις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύτση 14, Ἀθῆναι (Τηλ. 35-023).— Θεσσαλονίκης: Ἀγ. Σοφίας 38. — Ὑπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικίσι Ἀριστοφάνους 10, Ἀθῆναι (1). — Ἐτησια συνδρομὴ δρχ. 45, ἔξωτ. δολλ. 3. — Πρωτοσ. τυπογραφείου Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομιχάλη 176.—Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

Τύποις: «ΦΩΣ» — ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Φωκίδος 15 — Ἀμπελόκηποι — Τηλ. 665.717